

Tisdagen den 4 november

Kl. 13.00–16.01
18.00–22.52

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte den 23 oktober

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 23 oktober*

Anf. 1 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag börjar med att be om ursäkt för min något raspiga röst – och då ska man ändå veta att den är väsentligt mycket bättre nu än vad den har varit!

Herr talman! Europeiska rådet möttes alltså i Bryssel för två veckor sedan. Mötet handlade framför allt om de frysta ryska tillgångarna efter det informella mötet i Köpenhamn och om stödet till Ukraina. Mycket fokus låg också på kombinationen av konkurrenskraft och klimat.

Själva mötet inleddes med att Ukrainas president Zelenskyj beskrev situationen i det pågående kriget. Han gjorde det på plats i Bryssel. Ryska attacker riktas nu i hög utsträckning mot den ukrainska energisektorn och mot andra civila mål. Detta är en brutal, cynisk krigsföring med målet att frysa ukrainarna till underkastelse under vintern. Men Ukraina ger som vi vet inte upp, och vårt stöd står stadigt.

Nu måste vi göra vad vi kan för att försäkra oss om att Ukrainas luftförsvar blir så starkt som över huvud taget möjligt. Dagen före mötet hade jag tagit emot Volodymyr Zelenskyj hos Saab i Linköping för att underteckna en avsiktsförklaring om att Ukraina ska köpa 100–150 svenska Jas 39 Gripen – världens bästa stridsflygplan, som jag har fått chansen att säga några gånger internationellt sedan dess. Det här vore bra för Ukraina, det vore bra för Sverige och det vore bra för Europa. Ett starkt ukrainskt flygvapen är den allra viktigaste delen av de säkerhetsgarantier som hela Europa nu diskuterar för Ukrainas räkning.

Vi vet alla att Ukrainas behov är enorma och att det amerikanska stödet har avtagit. Samtidigt är statsfinanserna i många europeiska länder pressade, och vi ser att nivåerna på olika länders stöd till Ukraina skiljer sig åt väsentligt. Ibland skiljer sig nivåerna på själva stödet mer åt än de verbala nivåerna.

Sverige ligger tillsammans med Norden och Baltikum i framkant, medan många andra europeiska länder ger betydligt mindre. När jag i förra veckan tog emot mina nordiska kollegor här i Stockholm kunde jag konstatera att vi tillsammans har bidragit med över 380 miljarder svenska kronor, och det från en region med mindre än 30 miljoner invånare. Vi gör det för Ukrainas skull, men vi gör det också för vår egen skull.

Fler länder måste dock göra mer, med egna pengar eller med ryska pengar. Inför det informella mötet i Köpenhamn i oktober lade kommissionen fram idéer för hur de frysta ryska tillgångarna skulle kunna användas utöver att bara ge avkastningsbidrag till Ukraina. Den diskussionen fortsatte under det här mötet.

I grunden finns det en fortsatt vilja att komma vidare med frysta ryska tillgångar. Inte minst de två stora euroländerna Tysklands och Frankrikes totala vändning i den här frågan har varit helt avgörande. De har gått från att strikt avråda från varje sådan insats till att nu vara tydligt pådrivande för en sådan insats. Samtidigt finns det en delvis begriplig oro från framför allt Belgien, där alltså 90 procent av de europeiska frysta ryska tillgångarna finns.

Från belgisk sida önskar man teknisk tydlighet och EU-gemensam solidaritet i form av att alla länder är med och delar på de juridiska risker som skulle kunna finnas. Det leder i sin tur till att fler länder behöver få svar på samma frågor. Detta är rätt snårigt rent rättsligt, och många frågor måste redas ut med rätt hög precision. Från Sveriges sida har vi respekt för det, men det här är alltså frågor som behöver besvaras – inte frågor som kan tillåtas fortsätta stå i vägen.

Vid mötet enades vi alla om att kommissionen nu ska ta fram olika alternativ för hur vi framöver ska kunna fortsätta bidra med ett starkt stöd till Ukraina, men att ett alternativ handlar om frysta ryska tillgångar är helt uppenbart för alla. Som en kollega uttryckte det: Vi har i realiteten tre val. Antingen använder vi oss av de frysta ryska tillgångarna, eller så bidrar varje land för sig – eller också blir det helt enkelt inget stöd till Ukraina.

Det är nu upp till kommissionen att jobba vidare med alla detaljer inför Europeiska rådets möte i december. Det är tydligt att man från kommissionens håll alltså ser de frysta ryska tillgångarna som själva huvudspåret för de kommande årens finansiering av Ukraina. Detta är också den svenska regeringens huvudspår. Jag intecknar som vanligt inga framgångar i förväg, men jag hoppas att man vid mötet i december ska kunna fatta ett konkret beslut i frågan. Det är också det som kommissionen i praktiken säger att de nu arbetar med.

Herr talman! Diskussionen om konkurrenskraft och klimat fördes i en mycket bred kontext. Vi har ett oroligt geopolitiskt läge. Vi har ett ökat amerikanskt tryck i handelspolitiken och ett Kina som inte tvekar att använda sin ekonomiska styrka också som ett säkerhetspolitiskt instrument.

Sverige och flera likasinnade var tydliga med att EU:s klimatmål ska ligga fast. Om vi backar från våra mål skulle det sänka trovärdigheten i EU:s samlade klimatpolitik och dessutom slå mot de företag som har legat i framkant och investerat i omställningen på de premisser som har givits.

Inför mötet skrev kommissionens ordförande Ursula von der Leyen ett brev till Europeiska rådets medlemmar som bland annat beskrev vad kommissionen nu gör för att underlätta för medlemsstaterna att nå de satta målen. Bland annat berörde brevet skogens roll i klimatarbetet. Sverige och flera andra länder har ju påtalat de orimliga åtaganden och nivåer för skogens koldioxidupptag som nu finns. De skulle i praktiken innebära att vår skogsindustri fick betala priset för att andra länder inte gör sin del av uppgiften.

Kommissionen har tagit intryck och ska ta med detta när det gäller genomförandet av målen för 2040 men också försöka hitta pragmatiska lösningar här och nu när det gäller målen för 2030. Det är positivt och ett kvitto på att inte minst Sveriges och Finlands ihärdiga påverkansarbete gällande vikten av vårt skogsbruk har gett utdelning. Står inte Sverige entydigt upp för den svenska skogen kommer ingen annan i Europa att göra det heller.

Efter en längre diskussion kunde slutsatserna antas enhälligt och utan ändringar. Detta är en stor framgång för oss i flera bemärkelser: Klimatmålen ligger fast, den svenska skogen skyddas undan orimlig och otillbörlig påverkan från andra länder och den politiska slapphet som tidigare har uppvisats mot EU när det gäller svensk skog är nu definitivt bruten.

I detta nu, herr talman, sitter EU:s klimat- och miljöministrar i Bryssel och förhandlar EU:s 2040-mål. Det finns, förenklat, två läger. Den ena gruppen tycker – lite skissartat, det medges – att ambitiösa klimatmål skulle kunna få negativa konsekvenser för etablerad europeisk industri, för tillväxt och för konkurrenskraft. Lika skissartat ser den andra gruppen, som Sverige tillhör, betydelsen av höga europeiska klimatambitioner och att en framgångsrik grön omställning mycket väl kan vara en tillväxtmotor i EU. Vi driver därför på för ett ambitiöst 2040-mål och för att det ska kunna antas under dagen.

Ministrarna på plats i Bryssel ska också förhandla EU:s bidrag inför förhandlingarna vid COP 30-konferensen, som inleds på måndag. Sverige agerar under klimatförhandlingarna som en del av EU, eftersom EU förhandlar gemensamt. EU:s delegation på plats kommer att ledas av det danska ordförandeskapet.

Under det inledande högnivåmötet på COP 30 representeras Sverige av kungen och drottningen samt av EU-minister Jessica Rosencrantz. Under förhandlingarna deltar dessutom ett par statssekreterare, vår klimatambassadör och chefsförhandlare samt en stor grupp tjänstemän från Regeringskansliet och andra myndigheter. Sverige är mycket väl företrätt.

Under mötet i Europeiska rådet fanns en bred samsyn om att europeisk industri behöver ett regelverk som främjar innovation och företagande. Det omfattande arbetet med regelförenkling som nu pågår, som jag hade förmånen att tillsammans med Ursula von der Leyen och ett antal svenska techföretagare diskutera i detalj på en middag här i Stockholm för bara en vecka sedan, har nu ett brett stöd.

Det är dock ett faktum att varje regel – ofta samtidigt – har många försvarare. Regelförenkling är alltså, tvärtemot namnet, inte alls enkelt, särskilt inte när delar av Europaparlamentet inte ens verkar vilja bidra till arbetet. Det här, mina vänner, är ett växande problem. Att snabba på dessa processer är helt nödvändigt för svenska jobb och för vår gemensamma välfärd men också för trovärdigheten för företagen i Europa i en konkurrenssatt situation.

Säkerhets- och försvarsdiskussionen följde upp de samtal som vi hade vid det informella mötet i Köpenhamn. För att nå målet att EU kraftigt ska stärka sin försvarsberedskap till 2030 har kommissionen nu tagit fram en vägkarta, och den fick stöd av Europeiska rådet.

Från svensk sida har vi argumenterat för att frågor gällande säkerhet och försvar är tätt knutna till nationalstaternas befogenheter. Därför är det medlemsstaterna och inte kommissionen som måste sitta i förarsätet när det gäller de besluten.

De insatser som EU kan göra på området är dock viktiga. De ska knytas till Natos beslutade förmågemål och hjälpa medlemsstaterna att nå dem. På så vis undviker vi överlappning och dubbelarbete mellan EU och Nato. Som bekant är de allra flesta EU-medlemmar också medlemmar i Nato, men det finns EU-medlemmar som inte är med i Nato och Natomedlemmar som inte är med i EU.

Det finns fortfarande olika åsikter om huruvida EU:s färdplan i huvudsak ska inriktas på hotet från Ryssland eller ha en bredare och större politisk ansats. För svensk och nordisk del är det uppenbart att Ryssland är det främsta hotet, men länder på andra sidan Europa delar inte den ståndpunkten fullt ut. Trots detta kunde slutsatserna även här antas utan ändringar.

Herr talman! Vi hade också en kort diskussion om Mellanöstern med fokus på hur EU bäst kan bidra till det arbete som nu pågår med president Trumps fredsplan och till en hållbar fred mellan Israel och Hamas.

Slutligen hölls en kort diskussion om bostäder. I grund och botten är det här inte en EU-fråga, vilket märktes på de ganska få inlägg som gjordes under mötet. Medlemsstaterna har olika utmaningar, olika behov och olika förutsättningar, inte minst ekonomiskt. EU:s roll är alltså stöttande, och så ska det förbli. Att en växande europeisk ekonomi och hög europeisk konkurrenskraft skulle vara bra också för bostadsbyggandet är dock naturligtvis helt uppenbart.

Med detta avslutar jag återrapporten från mötet.
(Applåder)

Anf. 2 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Inför det förra informella toppmötet lät statsministern själv mycket hoppfull angående möjligheten att få till en lösning där EU kan använda de frysta ryska tillgångarna för att stötta Ukraina. På det senaste mötet grusades förhoppningarna dock rejält. Belgiens högernationalistiska premiärminister har nu blockerat hela uppgörelsen, och det fortsatta stödet till Ukraina är hotat. Ändå beskrev EU-minister Jessica Rosencrantz mötet som ett steg framåt. Ser statsministern resultatet av EU-toppmötet och Belgiens nej till att använda de frysta ryska tillgångarna som ett steg framåt eller, som medier beskrev det, som ett fiasko?

Toppmötet behandlade också frågor om Europas säkerhet. Frågan om ett europeiskt drönarinitiativ är fortfarande mycket aktuell. Efter mötet gick Finlands statsminister ut med en ny inbjudan till ett toppmöte om försvaret av EU:s yttre gräns mot bland annat drönare. Vi socialdemokrater menar att det är självklart att Sverige ska vara med i dessa diskussioner. Vad tycker statsministern?

Anf. 3 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Om jag skulle tro på allt som stod i tidningarna skulle jag inte ha tid att jobba. Jag deltar i stället i diskussionerna; det är lite mer meningsfullt än att spekulera.

Jag brukar både inför och efter rådsmötena vara noga med att säga att jag aldrig intecknar beslut i förväg. Det här är ganska levande möten – man vet inte exakt hur besluten till slut kommer att forma sig. Det finns också skäl till att Sverige tillsammans med andra nordiska länder, med baltiska stater, ofta med Tyskland och Irland och ibland med Polen gör gemensam sak för att kunna påverka besluten i rätt riktning. Det här handlar alltså inte om några i förväg riggade beslut.

Sammantaget var det ingen som helst tvekan om att det motstånd som framför allt Belgien visade i Köpenhamn upprepades i Bryssel. Den här gången var det fler länder som ville ha svar på sina frågor. Det berodde, som jag precis sa, på att man understryker att det rör sig om ett kollektivt ansvarstagande. Det är alltså fler länder som ska dela på de teoretiska juridiska risker som skulle kunna finnas. Då är det fler länder, av väldigt olika politisk färg, som vill veta exakt hur det kan påverka deras ekonomi. Detta har inte ett dugg med högerpopulism att göra – i så fall var Tyskland och Frankrike fram till för bara några månader sedan högerpopulistiska. Det där är bara en okunnig synpunkt.

Faktum är att 90 procent av alla tillgångar finns i Belgien. Euroclear är den stora innehavaren, och de ser en del risker. Jag tycker inte att man ska bagatellisera dem, men det förändrar inte vår grunduppfattning. Dessa frågor ska i stället besvaras. Hur ser vi till att det inte blir ohanterliga juridiska risker för Belgien i ett läge där vi har alla skäl att använda de ryska tillgångarna till Ukrainas fromma?

Svaret på den andra frågan är ja. Vi kommer självklart att delta i de diskussioner med andra frontstater som Finland har bjudit in till.
(Applåder)

Anf. 4 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Det vore smakfullt om statsministern besvarade frågorna som ställdes.

Ser statsministern resultatet av EU-toppmötet, där Belgiens höger-nationalistiska ledare blockerade stödet till Ukraina, som ett steg framåt, vilket EU-minister Jessica Rosencrantz gjorde, eller som ett fiasko? Är inte statsministern orolig över att Belgien, med sin höger-nationalistiska ledare, blockerar den här frågan?

När det gäller drömarinitiativet vill jag säga: Mycket bra! Sverige har allt att vinna på att vara med. Vi har tekniskt kunnande. Vi har också, med Gotland, en praktisk gräns mot Ryssland mitt i Östersjön, bara 30 mil från ryska Kaliningrad. Det var ett viktigt besked att statsministern den här gången tänker delta i mötet om drönmuren.

Anf. 5 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det blir ärligt talat lite elevrådsnivå på dessa diskussioner när en person som inte har varit med på mötet och inte kan något om saken spekulerar fritt. Men jag kan givetvis svara på frågorna ändå.

Ingen blockerade någonting, inte Belgien heller. Vi fattade ett enhälligt beslut om att uppdra till kommissionen att komma tillbaka med förslag nästa gång. Det var inte så framåtlutat som de av oss som är allra mest för att använda frysta ryska tillgångar hade önskat, men det var absolut inget bakslag. Kan jag garantera en framgång i december? Absolut inte. Kan jag garantera att kommissionen kommer att göra allt den kan för att svara på

legitima frågor? Det kan jag absolut göra. Kommissionen vill precis samma sak.

Man ska sluta inteckna saker och sluta spekulera. Ta dessa saker på allvar! Det är ganska stora frågor. Det handlar om några hundra miljarder euro som skulle kunna ställas till Ukrainas förfogande om vi kan enas om villkoren för detta.

Vidare handlar det inte om någon drönarmur denna gång heller. Drönare är nationell kompetens. Vi ska däremot diskutera hur Sverige, Finland, Baltikum, Rumänien och några länder till gemensamt ska se på Ryssland just nu.

(Applåder)

Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporten.

Jag tänkte också ställa några frågor om de frysta tillgångarna. Jag har inte fördjupat mig i vilken etikett vi ska sätta på det belgiska regeringspartiet, men jag tycker att både ”höger” och ”nationalistisk” låter ganska bra. De är inga skällsord från mitt perspektiv.

Belgiens farhåga är att man kan göra något som inte är helt legalt och att man då någon gång i framtiden ska tvingas betala tillbaka dessa pengar. Om jag förstår diskussionen rätt vill man gärna se att andra länder garanterar att de tar samma risk som Belgien.

Min konkreta fråga till statsministern är därför: Är detta något som andra länder i Europa är intresserade av – eller EU som helhet? Då skulle ju detta lösas. Det här är viktigt eftersom Ukraina går mot ett alarmerande underskott om man ska finansiera all sin verksamhet framöver.

I övrigt välkomnar Sverigedemokraterna den tydlighet länderna har vad gäller förenklingsarbetet. De inte bara välkomnar kommissionens arbete för förenklningar utan uppmanar också kommissionen att fortsätta med fler initiativ på området. Detta är viktigt eftersom den europeiska tillväxten är alltför låg. Dock kan vi konstatera att Sverige för en gångs skull ligger i topp med 1,1 procent i tillväxt det senaste kvartalet jämfört med eurozonens 0,2. Men det behövs verkligen förenklningar.

Anf. 7 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig börja med de frysta tillgångarna. Man ska ha klart för sig att detta är lite oprövad mark, och det fanns antagligen traditionella skäl till att de flesta euroländer var mycket skeptiska till detta för bara ett antal månader sedan, inte minst anförda av Europeiska centralbanken.

I det mer pragmatiska verkliga livet är världen inte lika svartvit, utan där får man välja mellan olika möjliga lösningar. Då framstår det som absurt att frysta ryska tillgångar i Europa inte ska användas innan man prövar redan hårt prövade europeiska länders statsbudgetar, eller i varje fall användas som betydande säkerhet i detta. Detta har nog pragmatiskt fått de allra flesta euroländer att ändra sin uppfattning i frågan. Principiellt har alla velat stötta Ukraina, men man har sett olika på denna sak.

I Belgien är det delvis annorlunda, för man har 90 procent inom sin egen jurisdiktion. Det är ingen orimlig belgisk ståndpunkt att om det finns bara teoretiska risker i långa juridiska processer vill man inte stå ensamt ansvarig. Där finns en tydlig politisk viljeinriktning att alla ska dela

på denna sannolikt mycket teoretiska risk. Men då ställs också frågor som måste kunna besvaras i många fler länder.

Vi kan tycka olika om högernationalism, men det här tramset är bara okunnigt. Detta handlar om ett euroland som dessutom råkar vara värd för denna clearingcentral. Vi delar inte Belgiens uppfattning i sak, men jag kan förstå hur man tänker. Därför är jag ganska trygg med att EU-kommissionen kommer att göra allt den kan för att svara på de legitima frågorna. Därefter väcks frågan: Räckte det med bra svar, eller finns det trots bra svar en underliggande ovilja att använda frysta ryska tillgångar?

Förenklingsarbetet kommer jag tillbaka till i nästa inlägg.
(Applåder)

Anf. 8 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret, och det låter som att det i alla fall finns potential att komma framåt i frågan, vilket är positivt.

En annan fråga som har aktualiserats i och med handelsbråket mellan USA och Kina gäller kritiska jordartsmetaller, och vad gäller 17 av dessa är EU till 99 procent beroende av Kina. Det finns många olika initiativ på EU-nivå vad gäller kritiska metaller. Men när det gäller just jordartsmetaller är problemet ett annat, för här har kineserna skaffat sig ett monopol genom att göra priset så pass lågt att det är svårt för andra producenter att konkurrera. Det blir för dyrt att plocka upp metallerna oavsett hur enkla tillståndprocesserna är.

Min fråga till statsministern är: Har man börjat titta på detta? Det handlar om ett fåtal viktiga metaller där Kina har skaffat sig enorma konkurrensfördelar som är svåra att nå inom ramen för en traditionell marknad.

Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Förenklingsarbetet är otroligt viktigt, men som jag sa är förenkling svårare än man kan tro. Motståndet mot varje regelförenkling är massivt, och jag är framför allt bekymrad över det EU-parlamentet håller på med. Det är även EU-parlamentets talman, ska jag säga, och hon vädjar till premiärministrarna att tala förnuft med sina egna respektive partier hemmavid så att beslut kan fattas.

Jag är optimist, men jag intecknar inga beslut i december om de frysta tillgångarna. Jag tycker att mycket talar för att det finns goda förutsättningar, men inget är klart förrän allt är klart. Alla länder ska vara eniga, och då återstår ett grannliga arbete. Men jag tror att alternativen är så dåliga att även ofullständiga svar på frågan kommer att räcka för att kunna fatta beslut.

Sist men inte minst diskuterar USA och Kina jordartsmetaller. När dessa diskussioner går i hamn kommer Europa att veta lite mer hur vi ska agera.

Anf. 10 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporten.

Sedan den bräckliga freden i Gaza påbörjades har Israel fällt bomber över Gaza, och flera Gazabor har dödats. Bara 25 procent av den humanitära hjälpen som skulle släppas in i Gaza kommer in då de flesta gränsövergångar fortfarande är stängda. Gazaborna fortsätter att lida i det som kallas världens största utomhusfängelse.

Europeiska rådet måste pressa Israel att ge humanitärt tillträde så att liv kan räddas och lidande undvikas. Israels högerextrema regering måste hållas ansvarig för förstörelsen av Gaza och för bosättnarvåldet. Så länge bosättnarvåldet och Israels krigshandlingar i Gaza inte får några konsekvenser för Israel kommer vi inte att kunna nå en tvåstatslösning. Vilka konkreta åtgärder diskuterade rådet för att pressa Israel?

Slutsatserna välkomnar att gisslan som har hållits av Hamas släpps fri, och jag instämmer i det. Men ingenting nämns om de palestinier Israel har fängslat. Frisläppta fångar vittnar om tortyr, och flera döda fångars kroppar har lämnats över till Palestina. Tog Europeiska rådet över huvud taget upp frågan om de palestinier som finns i Israels fängelser?

Trots den negativa utvecklingen i Sverige när det gäller klimatmålen tillhör Sverige fortfarande de länder som driver på för en ambitiös miljöpolitik på EU-nivå. Rådet kunde enas i slutsatserna utan att göra några ändringar. Jag undrar därför hur länder med en ambitiös klimatpolitik kunde få med sig de mer motvilliga medlemsstaterna. Vad sades och gjordes, och vad kan vi förvänta oss framöver?

Anf. 11 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi kan ha ännu en lång debatt om vad EU egentligen borde tycka i fråga om Mellanöstern. Nu är detta en återrapportering av vad som hände, och detta var en ganska liten punkt på detta råd. Andra saker var betydligt större på just denna dagordning. Alla vet dock att vi har haft långa diskussioner om Mellanöstern.

Just nu skulle jag säga att den bräckliga freden ändå ger ett visst hopp. Europeiska rådet noterade mest att en sådan process har kommit igång. Den är känslig och kommer att kräva väldigt mycket av väldigt många.

Europeiska rådet konstaterade också att EU inte är någon huvudspelare i detta. Man kan tycka vad man vill om den amerikanska administrationen, men sammantaget är det de som just nu leder arbetet, som just nu ser någorlunda positivt ut. Men inte heller där finns det skäl att inteckna några segrar i förväg.

När det gäller klimatpolitiken fattar Europeiska rådet enhälliga beslut, som vi i kretsen här inne vet. Det betyder att texterna ofta inte är extremt distinkta, framför allt inte i frågor där man tycker rätt olika. Om man ska förena ett antal länder som nu har de lägsta klimatambitionerna, för att uttrycka det på det sättet, eller som ser de allra största industriella riskerna hemma hos just sig själva med dem som tvärtom ser klimatomställningen som en stor konkurrenskraftsmöjlighet blir det naturligtvis till viss del urvattnade texter.

Jag tycker ändå att det var en framgång att vi kunde landa i enhällighet, att det finns en gemensam syn på att hålla fast vid målen och att kommissionen ska återkomma med ett antal flexibiliteter. Vi har efterfrågat sådana när det gäller skogen, av helt uppenbara skäl. Andra har efterfrågat dem på andra områden. Det kommer säkert att kunna beskrivas som eftergifter. Jag beskriver det som en möjlighet för EU att hålla fast vid högt uppsatta mål.

Anf. 12 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Tack, statsministern, för svaren! Eller svaren och svaren – det var inte så mycket svar på mina frågor.

Jag kanske inte kan fråga vilka konkreta åtgärder som rådet diskuterar den här gången för att pressa Israel, men jag kan formulera om frågan. Statsministern säger att EU inte är någon storspelare, men vi är det på så sätt att vi har associeringsavtalet och Israels deltagande i Horisont Europa. Vi har mycket att spela med. Har rådet diskuterat hur detta kan användas?

När det gäller enhetligheten inom klimatpolitiken undrar jag fortfarande vad det egentligen innebär för den framtida klimatpolitiken. Jag är också orolig för det svenska skogsbruket och hur det kan bidra till en klimatomställning om det inte finns med i den europeiska klimatpolitiken. När jag säger detta vill jag lägga till att jag själv är skogsägare.

Anf. 13 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Nej, vi hade ingen diskussion om ytterligare ställningstaganden i frågan om Israel och Gaza. Som vi vet fanns det en process på gång när det gäller diskussionerna om associeringsavtalet. Denna process avstannade i EU efter den amerikanska fredsinsatsen. Nu kommer nog alla – hela världen – att avvakta vad som händer och hur bräcklig freden är innan EU återupptar eventuella egna, nya beslut. Det finns alltså inga nya beslut över huvud taget på den punkten.

Jag är glad över att vi har enhällighet när det gäller klimatpolitiken. Som jag sa sitter klimatrådet och diskuterar mycket mer i detalj i detta nu. Där råder heller inte krav på enhällighet, däremot krav på betydande majoritet. Sverige skulle kunna enas med länder som Frankrike och Polen men även andra länder som anför olika invändningar mot saker och ting. Man ska inte dra alltför stora partipolitiska växlar på detta, utan det handlar i mycket hög grad om att värdera riskerna för det egna näringslivet.

Anf. 14 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Jag fortsätter lite på spåret om de frysta ryska tillgångarna, mest för att statsministern sa en sak i själva återrapporten, nämligen att tre olika alternativ hade diskuterats: Man kan använda de frysta ryska tillgångarna, var och en kan betala för sig eller så blir det ingenting alls.

Då blev jag lite orolig. Om man nu lyckas låsa upp de frysta ryska tillgångarna, är det statsministerns bedömning att många länder kommer att låta bli att bidra på egen hand? En kvalificerad gissning är att både och, så att säga, kommer att behövas. Det var de ryska frysta tillgångarna.

Sedan har vi beslutsordningen i EU. Där har vi Ungern och kanske till viss del även Slovakien, och vem vet vilka fler som kommer att sätta sig på tvären framöver? Diskuterade man, kanske inte på själva mötet men ändå i själva sammanhanget, hur detta ska lösas framöver? Det är ju i längden ohållbart att ha det som det har varit den senaste tiden.

När det gäller konkurrens och klimat vill jag säga tack till statsministern för att han försvarar den svenska skogen och skogsbruket. Det är jätteviktigt. Däremot är det lika viktigt att EU:s klimatmål ligger fast. Även om vi gärna hade sett en lite starkare skrivning än det som Sverige driver hopas vi ändå att det ska gå bra och att det blir de som talar för klimatet som tar hem majoriteten i själva beslutet.

Anf. 15 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först, för att det inte ska missförstås: Det var alltså retoriska alternativ som en premiärminister ställde upp för att klargöra att vi inte har så många alternativ. Personen sa direkt att ett alternativ är att ge upp Ukraina. Men det alternativet går bort, och då är det två kvar: Vi kan se till att få fram pengarna ur nationella budgetar, men åtminstone hälften av EU:s budgetar är extremt ansträngda. Eller så kan vi använda tillgångar som i grund och botten är ryska men som vi i Europa har frusit.

Jag tror att man mer ska se det som att det inte finns några perfekta lösningar. De som letar efter felfria lösningar kommer att leta förgäves. Om man säger nej till frysta ryska tillgångar och nej till att ge upp Ukraina handlar det om att ta massiva belopp ur vartenda EU-lands egen budget, större belopp än vad som annars skulle krävas. Det är helt enkelt inte realistiskt. Det var nog ett sätt att säga: Uteslut inte den dellösning som ändå ligger närmast bara för att den också rymmer ett antal problem. Så ska man tolka det.

När det gäller de 27 och de 26 borde jag ha sagt i min återrapportering att vi fattade alla beslut som gällde Ukraina med så kallat tyst medgivande, det vill säga att 26 enas och att Ungern står utanför men inte blockerar besluten. Fråga mig inte varför, men så är det. Detta gäller i alla frågor om Ukraina utom medlemskapsfrågorna, där vi inte kommer längre utan Ungerns medgivande, och Ungern säger nej. Det gäller allt som kretsar kring att exempelvis öppna nya kapitel för Ukrainas del.

Just nu tar vi det vi har. Vi har möjlighet att agera som 26 i EU:s namn men inte när det gäller fortsatta medlemskapsförhandlingar. Detta lider just nu inte minst Moldavien av eftersom de också blockeras på grund av Ungern.

Anf. 16 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Jag tackar för svaren. Jag förstod att det var en retorisk poäng, men jag vill ändå höra statsministerns bedömning. Jag håller med om att det behövs både och. Allt annat blir orimligt.

När det gäller de 27, de 26, de 25 eller vad det nu kan bli är det framför allt utvidgningsfrågorna som är den springande punkten. Hur ser statsministern på det? Finns det en diskussion om hur man kan lösa det på lång sikt? Det här är ohållbart, inte minst för Moldavien naturligtvis, som kommer i kläm på alla sätt och vis. Men vi kan inte ha det på det här sättet över huvud taget framöver.

Anf. 17 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Svaret på frågan är nej, det finns ingen lösning. Regelverken är entydiga. Det krävs enhällighet i sådana beslut. Det har prövats lite olika pragmatiska lösningar. Man kan tänka sig att det första beslutet, som vi fick igenom, att öppna förhandlingar med Ukraina ska vara enhälligt. Sedan kan det sista beslutet och allt däremellan ske lite mindre formellt. Detta säger Ungern nej till.

Ärligt talat tror jag att de flesta gör bedömningen att det här i mycket hög grad handlar om ungersk inrikespolitik. De går mot ett val, till våren om jag minns rätt, men i alla fall nästa år. Före det finns det mycket lite som talar för ett mer konstruktivt Ungern i EU-sammanhang. Vi kan inte

ändra regelverken just nu. Det vet Ukraina också om. Just nu är vi därför där vi är, men allt kan komma att förändras.

Prot. 2025/26:26
4 november

Anf. 18 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Snart är det dags för klimattoppmöte, och det kommer att äga rum i Brasilien. När man säger Brasilien är det många som tänker på världens lungor och vikten av Amazonas som intakt ekosystem.

På mötet kommer EU att förhandla med en gemensam röst. Förhandlingar pågår just nu, som sagt. Vad som går att säga är att den här regeringen har lagt väldigt mycket tid och kraft på att helt skamlöst och med stolthet deklarerar att man kommer att gå skogsindustrins ärenden i alla dessa förhandlingar. Vi hör hur statsministern också här i talarstolen motiverar detta med att varje land måste se efter sina industriers intressen.

Vad man ska veta är att vi i Sverige inte ser ut att nå de mål som vi har satt upp i LULUCF. Statsministern har varit flitig tillsammans med sin finska motsvarighet och skickat brev och bett om flexibilitet. Men regeringen har inte lagt fram några förslag som går ut på att faktiskt nå klimatmålen som är kopplade till skogen.

Skogen i Sverige kan vara en klimathjälte, men den håller på att gå från hjälte till att släppa ut mer kol än vad som behöver lagras. Det finns en mängd olika förslag som handlar om att öka omloppstider och jobba med skogsägare för att få till ett mer hållbart och hyggesfritt skogsbruk. Av allt kol som är bundet i världens skogar finns 60 procent i de boreala skogarna, så det här är oerhört viktigt.

Min fråga till statsministern är: Om alla regeringar och alla länder motiverar sitt urvattnande arbete på samma sätt – Tyskland har sin bilindustri, Slovakien har sin fossilgas – var och hur ska länder kunna samarbeta för att nå Parisavtalet?

Anf. 19 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här var alltså inte uppe i Europeiska rådet, utan vi konstaterade bara att kommissionen har lyssnat på de svenska och finska kraven. Vi tycker att det är en orimlig politik att andra länder ska kunna ha vår skog som kolsänka för att slippa göra sitt eget arbete.

Det här var en politik som den förra regeringen aktivt accepterade. Man misskötte svenska intressen i Bryssel på ett sätt som är helt oacceptabelt. Inget annat land skulle missköta egna nationella intressen på det sättet.

Ännu värre, vilket bevisar plakatpolitiken i detta, är att partierna i Sverige själva inte lever upp till detta – 70 miljoner ton saknas för att leva upp till de krav som nu finns i det som kallas LULUCF. Ingen är ens i närheten av detta, så den här låtsaspolitiken – att alla ska leva upp till något som man sedan inte gör någonting för att själv leva upp till – imponerar inte på någon, allra minst på andra EU-länder.

Nu talar vi klartext om detta och konstaterar att vi inte tänker halvera eller avsiktligt decimera en otroligt viktig svensk näring, som dessutom kan bidra till klimatnytta på helt andra sätt. Det fanns skäl till att vi röstade nej till paketet från början. Vi har stått upp för den ståndpunkten hela tiden. Vi har inte begärt några nya eftergifter, inte på något sätt över huvud taget. Vi har stått upp för det som ni inte orkade eller inte ville stå upp för, Rebecca Le Moine.

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 23 oktober*

Jag noterar också att Socialdemokraterna aldrig vill prata om er i den här frågan, för Socialdemokraterna vill inte heller låtsas som att det svenska skogsbruket är up för grabs för andra länder. Det är bara ni som låter på det sättet. Man kan ha respekt för att ni tycker att man ska göra på det sättet. Ingen annan tycker dessbättre så i Sverige. Ert parti är en ensling i de här frågorna.

Vad gäller urvattningsrisken enades vi trots allt. Nu får vi se vad som kommer ut från dagens möten, där det är mer kvalificerade majoriteter, och inte minst vad som kommer fram som EU:s gemensamma bidrag till COP 30-konferensen om ytterligare en vecka. Då provas detta på allvar.

Anf. 20 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Tack till Ulf KristerSSon för alla dessa komplimanger om att vi står upp för vår politik!

Vi har sett att det här är tuffa utmaningar, och därför har vi varit konsekventa i att ligga i framkant. Vi har lagt fram förslag efter förslag och idé efter idé, och det har varit upp till vilket annat parti som helst att ta vid. Vi har varit ensamma i detta, men vi kommer inte att ge oss. Vi kommer att försöka ta fram politik som kan gynna både svenska skogsbrukare och klimatet.

Min andra fråga, herr talman, är denna. Nu åker man till Brasilien, som avskogningsförordningen har riktats in på för att vi européer inte ska konsumera på bekostnad av Amazonas. Därmed ställs krav vad gäller transparens och hållbarhet. Kan statsministern berätta för mig vad som skiljer den brasilianska skogen från den svenska? Varför ska vi ställa krav på hur brasilianskt skogsbruk får gå till men samtidigt jobba för undantag för allt europeiskt skogsbruk i samma lag?

Anf. 21 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Svaret på den andra frågan är enkelt: Vi i Sverige har i några hundra år bevisat att vi klarar av att ha ett hållbart skogsbruk. Det har vi klarat av, och det tänker vi fortsätta klara av. Vi behöver inte ge andra länder rätt att dra nytta av det genom att de får lägre beting på hemmaplan.

Sedan kan vi väl enas om att vi är oeniga, Rebecka Le Moine. Jag står gärna upp för det. Vi kan enas om att vi är oeniga när det gäller mycket politik. Vi tycker olika om skogspolitiken, vi tycker olika om invandringen och vi tycker olika om energipolitiken. Ni står upp för er ståndpunkt, och vi står upp för vår ståndpunkt.

Men, med all respekt, det som gör er ståndpunkt intressant är ju inte att det är er ståndpunkt. Det kan vi alla leva med. Den stora frågan är vilket inflytande ni skulle få på en potentiell socialdemokratisk regering efter ett val om vänstersidan i svensk politik vann. Den frågan vill väldigt många ha svar på. Då blir det ökad invandring, nedlagd kärnkraft och stopp för svenskt skogsbruk – dåligt för Sverige!

(Applåder)

Anf. 22 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Jag tänkte inte fråga om skillnaderna i ekosystemet mellan tajga och regnskog eller om statsministern tror att det är de flamländska socialdemokraternas deltagande i den belgiska regeringen som har lett till att vi ännu inte har kunnat få ordning på de frysta ryska tillgångarna. Jag tänkte fråga om Jas.

Denna affär, som förhoppningsvis ska kunna gå i lås, är inte utan påverkan från den europeiska nivån. Där finns olika tankar om hur mycket europeiskt som måste finnas i ett stridsflygplan för att man i praktiken ska kunna göra affärer inom den europeiska ramen – inte minst med tanke på att det finns möjlighet att tillverka delar av Jas 39 Gripen i Ukraina, som tyvärr fortfarande ligger utanför Europeiska unionen.

Skulle statsministern kunna hjälpa oss att få rätsida på var den här frågan står just nu? Diskuterades den i någon del på rådsmötet? Hur kan vi tänka oss att det möjligen kan ske framsteg i den frågan?

Statsministern nämner också den återkommande problematiken med de olika mängderna stöd från olika länders statsbudgetar och att retoriken inte alltid riktigt matchar den ibland ganska låga nivån på det stöd som ges. Nu ger vi oss in i den ganska omfattande förhandlingen om MFF:en. Ser statsministern att det finns möjligheter för oss att inom ramen för de förhandlingarna på något sätt villkora att man uppnår i varje fall någon form av skamgräns från den nationella sidan, eller är MFF:en ett verktyg som kommer att vara verkningslöst i det här avseendet?

Anf. 23 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Den andra frågan är intressant. Jag misstänker att det redan finns så många olika krav på MFF:en att bara en bråkdel kommer att kunna levas upp till i slutändan.

Vi tycker till exempel att fördelningen och omprioriteringarna i långtidsbudgeten är ganska bra medan volymerna är alldeles för stora. Det är dessutom en tämligen gemensam svensk ståndpunkt. Det här kommer att bli en långa knivarnas natt så småningom. Där är vi inte ännu.

Jas 39 Gripen är ett exempel på vad vi menar med en sorts öppen europeisk produktion. Det vill säga att det är ett uppenbart svenskt flygplan, men det är också ett uppenbart industrisamarbete med väldigt många framgångsrika försvarsindustriföretag i USA, i Storbritannien och i Kärneuropa.

Vi driver ju på – inte minst med udden ibland riktad mot franska intressen – om att europeiskt inte betyder exklusivt EU. Det är viktigt att komma ihåg. Storbritannien är ett väldigt europeiskt land. Norge är ett väldigt europeiskt land. Att utesluta parter för att de inte är medlemmar i EU vore ett väldigt snävt synsätt. Det finns också goda skäl när det gäller den långsiktiga transatlantiska länken.

Frankrike har dock en del goda poänger. Vi behöver utveckla mer försvarsindustri i Europa. Det ger ett mindre ensidigt beroende av amerikansk försvarsindustri. Det håller vi med om.

Vi är ofta oense när det gäller att börja sätta procenttal på saker och ting. Om vi skulle vara väldigt snäva med detta nu skulle vi inte kunna ge saker till Ukraina för att de saker de behöver just nu främst är amerikanska. Det är alltså alldeles uppenbart en dålig idé.

Låt oss på lång sikt utveckla en bredare försvarsindustriell bas i Europa, men låt denna industribas av konkurrenskraftsskäl samarbeta med de andra bolag som är bäst i världen. Jas 39 Gripen är världens bästa stridsflygplan. Det är inte för att man först har valt vilka länder man ska samarbeta med och därefter produkter, utan man har valt de bästa leverantörerna som kan skapa den helhet vi behöver.

Anf. 24 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Statsministern sätter fingret på en ganska central punkt: Storbritannien är ett väldigt europeiskt land det också – säg bara inte det så att Nigel Farage hör!

Det här är såklart någonting man behöver sätta fingret på när man pratar om Europa och våra gemensamma intressen överlag. Den europeiska unionen är ett samarbetsforum för flera av de europeiska länderna. Flera vill vara med i den gemenskapen. Ett land har förvisso valt att lämna men har för den sakens skull inte förändrat sin geografi nämnvärt.

Ser statsministern att det finns möjligheter till framgång här? Finns det ett gehör hos andra europeiska stats- och regeringschefer för just det här perspektivet, eller slår de dövörat till och tillåter hela tiden de nationella intressena att råda?

Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Nationella intressen finns hela tiden. På samma sätt som vi slåss för nationella svenska intressen slåss andra för sina nationella intressen. Man kan inte anklaga ett land för att vara ett land, så att säga. Det tycker jag är helt uppenbart, så där ska vi inte vara vare sig naiva eller snarstuckna.

Däremot finns en tendens att beskriva en ökad europeisk självständighet som ibland lite väl snäv. Jag brukar snarare prata om ett EU plus och ett EU minus. I vissa sammanhang är vi nu uppenbart ett EU minus. Vi är EU minus Ungern i allt som gäller Ukraina. Det är tråkigt, men det är ett faktum just nu.

Det går dock hyggligt bra ändå. Vi är utan tvekan ett EU plus i allt som har med geopolitik, säkerhetspolitik och försvar att göra. Det är EU, det är Storbritannien, det är Norge och rätt ofta också andra länder som samarbetar med EU. EU är kärnan, men vi gör många saker utöver själva kärnan. Där ska vi vara kvar.

Anf. 26 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsministern för redogörelsen och för svaret på tidigare frågor angående Europeiska rådets möte, där 26 ledare gav stöd till slutsatserna om Ukraina. Detta gjordes efter en diskussion med Ukrainas president Zelenskyj.

Det är ett viktigt och starkt besked i en tid då Ryssland återigen har trappat upp sina robot- och drönarattacker mot civila och mot Ukrainas energisystem. Europas stöd till Ukraina måste vara långsiktigt, regelbundet och förutsägbart – politiskt, ekonomiskt och humanitärt såväl som militärt – för att EU ska kunna hjälpa Ukraina att nå en rättvis och varaktig fred, att klara vintern och att kunna försvara sig.

Ukraina behöver mer luftförsvar, mer drönarförsvar och mer ammunition. Europas egen kapacitet måste stärkas. Dessutom ska EU öka investeringar i Ukrainas försvarsindustri och för att möjliggöra produktion här i medlemsländerna.

Med anledning av det vill jag fråga statsministern både vad som behöver hända mellan mötena och hur Sverige avser att använda sin röst i EU för att säkerställa att medlemsländerna verkligen levererar det luftförsvar och den ammunition som Ukraina så akut behöver – så att löftena inte stannar på papper. I och med att EU nu vill stärka försvarsindustrin och möjliggöra ukrainsk produktion i medlemsländerna undrar jag också hur Sverige kan ta en aktiv roll i det arbetet och bygga samarbeten som gör att Europa snabbare kan leverera det Ukraina behöver.

Anf. 27 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är komplext. Jag vill först bara bekräfta att det finns en oroväckande tendens att alla länder som är verbalt generösa med sådant som inte kostar budgetmedel – sin solidaritet, sitt helhjärtade stöd och sina stora tal – inte alltid lever upp till detta när det väl kommer till kritan, alltså när det gäller att leverera handfasta saker, pengar och sådant som kan explodera.

Det här är ett problem. Ingen är ivrigare än Natos generalsekreterare Mark Rutte att påpeka detta på varje möte med the coalition of the willing, som det heter. Vi hade senast i torsdags för en dryg vecka sedan ett digitalt möte med London som ordförande. Det är för många länder som pratar och lite för få länder som också gör saker och ting. EU kan inte göra så rasande mycket åt detta mer än att fatta beslut om det gemensamma europeiska. Därför är koalitionen minst lika viktig.

Nu till det som oroar mig allra mest just nu. Det är mycket som går bra i Ukraina, och det går bra i bemärkelsen att det går dåligt för Ryssland. Skadeglädje kommer man ingenvart med, men att det går dåligt på Ryssland på så många sätt är alldeles uppenbart. Icke desto mindre: I februari tar pengarna slut. Det här borde vara en larmklocka för väldigt många och är det nog också. Om vi inte enas om sätt att refinansiera Ukraina – både försvaret och budgetmässigt så att själva samhället fungerar – tar pengarna slut i februari.

Jag tror inte att alla har förstått vidden av en sådan händelse. Den får helt enkelt inte inträffa. Enskilda länder kan inte lösa detta själva, utan det måste ske gemensamt. Det kommer dessutom i ökande grad att ske med minskande amerikanskt stöd. Det kan vi tycka är dåligt, men det är USA som fattar amerikanska beslut. Det är också i det ljuset man ska se vikten av att vi når fram till ett beslut om frysta ryska tillgångar senare i år.

Anf. 28 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Jag delar den bild statsministern ger. För att Europa ska klara av att både finansiera den dagliga statsapparaten i Ukraina och utvecklas även på andra områden, även för europeisk del, måste vi komma ännu längre vad gäller konkurrenskraften för Europa. Vi har hamnat efter, och det är väldigt tydligt. Det svenska ordförandeskapet satte upp detta som en målsättning.

Det är klart att världen står inför väldigt många utmaningar, men vi får inte glömma den här. Vi måste komma vidare med konkurrenskraftsfrågorna. Vi som kommer från ett land med mycket industri som är väldigt exportberoende vet ju direkt vad det här innebär. Jag hoppas att rådet trots all oro i världen kommer vidare även med konkurrenskraftsfrågorna. Jag vill ge statsministern totalt stöd i att jobba vidare med de frågorna.

Anf. 29 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker att det finns ett momentum, som man ofta säger, i konkurrenskraftsfrågorna. Det har utan tvekan funnits det egentligen sedan det svenska ordförandeskapet – det brukar många länder också påpeka – och sedan Mario Draghis rapport. Detta är gott. Det som ibland är mindre gott är att det går för långsamt. EU-parlamentet var nu ett gott exempel på att det går för långsamt.

Ibland imponerar begreppet konkurrenskraft inte så mycket, men man kan säga så här: Om Europas mogna välfärdsstater ska ha råd med välfärd av europeiskt snitt, grön omställning, stöd till Ukraina och starkt eget försvar – och allt detta i en mycket mer bekymmersam handelssituation – måste Europas konkurrenskraft stärkas. Annars kommer vi inte att ha råd. Det fattar de flesta förnuftsmässigt. Det är ibland en lång väg att gå från den insikten till att också ändra på regler som gör att företag startar, växer och är kvar i just Europa.

Anf. 30 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporten och hittills givna svar.

I slutsatserna från mötet betonas att EU kraftigt ska öka sin försvarsberedskap till 2030. Syftet är att Europa ska kunna hantera militära hot snabbare och gemensamt. Det är bekant för alla här i salen. Men hemläxan är tydlig, nämligen att den europeiska försvarsindustrin ska stärkas.

För mig som liberal är det här en viktig fråga. Sverige bör aktivt bidra till att EU:s gemensamma försvarsförmåga stärks på alla sätt vi kan. Utan vapen kan vi inte försvara vår frihet, vilket kanske föga förvånande osökt för mina tankar till försvarsindustrin hemma i Örebro län, närmare bestämt i Karlskoga, och även till det statsministern sa om att fler länder måste göra mer.

Jag rör mig mycket ute i skog och mark hemma utanför Mullhyttan, som ligger ett stenkast söder om skjutfälten i Villingsberg. När man rör sig i skogen hör man ofta mullret från skjutfälten – lite oklart om det är försvarets skjutfält eller försvarsindustrins skjutfält. Men när det gäller försvarsindustrins skjutfält är orderböckerna fulla för lång tid framöver. Det här är något som de ofta pratar om som en flaskhals för själva produktionen. Kan man inte testa kan man inte producera, och då kan man inte leverera.

Vad anser statsministern att vi kan göra för att se över miljötillstånden och utöka de tider som försvarsindustrin får testa sin materiel och sina vapen? Det är faktiskt en existentiell fråga.

Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är en intressant fråga.

Jag är uppvuxen strax utanför Strängnäs, och där kunde man också höra mullret från tidigare P 10:s skjutbanor och stridsvagnsfältet. Även om inte varje kantarellplockning blir extra njutbar av mullret får man tänka att det är för en god sak och att vi alla bidrar på vårt sätt genom att göra det möjligt för dem att öva och hålla hög kvalitet. Jag delar helt den uppfattningen.

Sedan var det frågan om reglerna. Det pågår just nu ett omfattande arbete att se över de svenska tillståndprocesserna, förenkla regelverken och ändra tyngdpunkten. Ofta är det helt legitima intressen som står mot varandra, till exempel att bygga helt andra saker och intresset av att ha kvar mark för övning. Det är två helt legitima saker. Ytterst måste man göra en samlad bedömning. I dessa allvarstider läggs det mer tonvikt vid att se till försvarets intressen i bred bemärkelse.

På samma sätt var det när vi sa ja till ett antal havsvindkraftsparker på västkusten och nej till några som gick i rak riktning mot Kaliningrad – av uppenbara skäl, att inte äventyra förvarningen som Sverige skulle kunna få – trots att det var ett legitimt intresse. Det var fråga om mer havsvind, som också skulle vara bra. Ibland är det sådana beslut som en regering måste fatta. En del låtsas som att det inte finns sådana svåra avvägningar, men sådana är de.

Det är en missuppfattning att EU nu ska bygga försvar. Det verkar som att ju mer skeptisk man är till Nato, desto mer hoppas man att EU plötsligt ska uppstå som en ny försvarsorganisation, bygga drönarmurar och så vidare. Det är fantasifoster; det har över huvud taget aldrig varit aktuellt. Däremot brukar vi påpeka att upphandlingsregler, standardiseringar, förenklingar och tillståndprocesser, det vill säga genuina EU-kompetenser, kan bidra till att de europeiska Natoländerna och icke-Natoländernas försvar blir mycket starkare.

Anf. 32 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Jag tackar statsministern för ett bra svar.

När det gäller tillstånden finns det mer vi kan göra, och det skulle kunna gå fort med snabb effekt.

Jag har egentligen ingen fråga, men jag vill kommentera det Miljöpartiets ledamot sa tidigare när hon jämförde svenskt skogsbruk och brasilianskt skogsbruk. Sverige har ett i nästan alla delar hållbart skogsbruk, och jag är tacksam för att regeringen står upp för den svenska skogen i EU. Brasilien har i många delar ett inte hållbart skogsbruk. Det säger kanske något om de vanföreställningar som Miljöpartiet har om den svenska skogen. Det är en resurs i så många delar som är så viktig, och vi måste verkligen få bort polariseringen i debatten. Jag tackar därför statsministern.

Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag kvitterar tacket, och det gläder mig att fler och fler i Sverige ser vikten av denna fråga – även i EU.

Prot. 2025/26:26

4 november

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 23 oktober*

Anf. 34 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporteringen.

Det som bekymrar mig på det övergripande planet är hur tron på EU i styrka och anseende hos beslutsfattare börjar krackelera. Statsministern var hoppfull inför mötet om att ett beslut om hur man ska ta över de ryska frysta tillgångarna skulle kunna bli möjligt. Nu blev det inte det. Vi behöver inte diskutera varför det blev så, men att statsministern är tveksam till att det blir beslut i december gör att man kan betvivla att EU har styrkan att verkligen stå upp för och stödja Ukraina. De tongångarna finns. På samma sätt är det med den gröna omställningen, där man också menar att EU tappar fart i frågorna.

Bekymrar det statsministern att farhågorna finns att EU inte kan stå upp för Ukraina och för den gröna omställningen? Är inte det ett bekymmer, statsministern?

Anf. 35 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar denna lite filosofiska fråga. Eftersom ledamöterna ofta ställer frågor till mig om mina *bedömningar* inför kommande möten, brukar jag vara ärlig nog att ge mina bedömningar – nästan alltid med den viktiga reservationen att jag inte in-tecknar några beslut för-rän de är fattade. Detta har korrespondenterna i Bryssel hört mig säga många gånger, till och med samma morgon: Jag vet inte var vi kommer att landa eftersom det är saker som är rörliga. Det ser just nu ut som att det finns bred enighet, men det händer saker.

Det är alltså inte fråga om förriggade möten. Om jag skulle vara hundra procent säker på att aldrig göra en bedömning som sedan visar sig vara fel skulle jag inte säga någonting alls. Det är fortfarande min bedömning att en förkrossande majoritet av EU:s 26 länder vill ha en lösning i fråga om de frysta ryska tillgångarna. Alla förstår att det inte blir någon lösning om vi inte också har vettiga svar på legitima frågor från framför allt Belgien. Då kommer Belgien att säga nej. Sedan finns det säkert en viss rädsla att en del andra länder gömmer sig bakom Belgien.

Min mycket ärliga bedömning är att det här inte är ett spel som handlar om bristande vilja att hjälpa Ukraina. Jag tycker inte att Ukraina är ett bra exempel på bristfällighet när det gäller beslutsamheten – tvärtom. Vår beslutsamhet har varit förbluffande stark, mycket starkare än många trodde när kriget startades av Ryssland.

Däremot är det många saker på tallriken samtidigt. Det är många olika intressen som spelar in på olika sätt i olika länder. Det är många länder som har svaga regeringar som sitter på svaga mandat, och det är många regeringar som hanterar en usel inhemsk ekonomi. Allt detta påverkar handlingsfriheten för enskilda kollegor i Europeiska rådet mycket. Det här är ingen ursäkt utan bara ett konstaterande. Kan vi inte bli eniga blir det inga beslut. Det manar också oss som har en bestämd uppfattning att hjälpa dem att komma till ett vettigt beslut i december.

Anf. 36 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Det var ett ärligt svar, men jag tycker ändå att statsministern inte besvarar frågan.

Synen utifrån på EU beror på vilken kraft EU har att fatta beslut. Det är ett bekymmersamt läge när man inför ett toppmöte beskriver bilden av

att vi skulle kunna använda de ryska frysta tillgångarna, med betydande belopp, för att hjälpa Ukraina eftersom Ukraina behöver pengarna – och sedan blir det inget beslut. Ett icke-beslut är också ett beslut.

Jag tror att synen på EU tyvärr försämrats av att vi är splittrade, att vi inte tar ställning och att vi inte gör tillräckligt. På samma sätt menar jag att det är med synen på EU och den gröna omställningen. Det finns ett antal diskussioner, i slutsatserna kallade strategiska diskussioner, som gör att man betvivlar att EU har ledartröjan när det gäller den gröna omställningen. Det skulle behövas. Synen på EU runt om i världen är viktig. Vi ska stå upp för att dels stödja Ukraina, dels genomföra den gröna omställningen.

Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller med om mycket av det som sägs här. Däremot håller jag inte riktigt med när det gäller beslutet. Det blev ett beslut, och det är att kommissionen kommer att komma tillbaka i december. Jag hade utan tvekan gärna sett ett mer beställningsartat beslut. Sverige drev på för det. Men det gick inte att få enighet. Vi fick enighet så långt det gick. Gott så!

Jag intecknar inte, som jag har sagt hundra gånger nu, några beslut i december heller. Men om man är riksdagsledamot får man nöja sig med lite mer än kvällstidningsrubriker. Det här är riktiga diskussioner. Någon kan säga: Ni lovade beslut. Men det gjorde vi inte alls. Jag lovar vad vi står för och arbetar för. Jag kan självklart inte lova några beslut när andra kan lägga in sitt veto.

I den här kretsen kan vi de här sakerna. Låt oss inte luras av allmän klickvänlighet. Det här är komplicerade saker.

Sist vill jag säga att EU har visat betydande förmåga när det gäller eurokrisen för länge sedan, pandemin och Ukraina men en mer svajig förmåga när det gäller Mellanöstern, Kina och konkurrenskraft.

Anf. 38 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Min fråga kommer att röra klimat. Men jag vill börja med demokrati. För att man ska kunna ställa frågor är det viktigt att de demokratiska grundvalarna fungerar. Jag noterade att min kollega fick höra att hon inte hade kunskap om mötet eftersom hon inte var där och därmed var okunnig. Hon fick också höra att det var elevrådsfasoner att ställa den typ av frågor som hon som representant för det största partiet i Sveriges riksdag ställde till statsministern.

Jag vill för ordningens skull säga att jag tycker att det är oacceptabelt att tilltala riksdagsledamöter på det sättet när man är gäst i det här huset. Det är absolut inte okej. Jag vill att det förs till protokollet.

Det är för den delen även kränkande mot elevråden.

Med det sagt vill jag säga någonting om klimatet. Det är otydligt hur EU vill agera när det gäller COP, 2040-målen och revideringen av klimatlagen. Tyvärr verkar Europeiska rådet inte ha klarat ut den frågan, utan det har varit väldigt breda skrivningar, som vi fick höra i återrapporten. Vi fick också höra från andra att det var luddigt vad stats- och regeringscheferna egentligen vill. Man lämnar mycket övrigt att önska i processen.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Återrapportering från
Europeiska rådets
möte den 23 oktober*

Tyvärr har den svenska regeringen valt en otydlig linje. Det säger inte bara vi i oppositionen. Också teknikföretagen efterfrågar tydlighet när det gäller klimatpolitiken.

Om regeringen och statsministern inte lyssnar på oppositionen undrar jag och Socialdemokraterna varför man inte lyssnar på teknikföretagen och är tydlig med vilka mål man vill ha till 2040, utan undantag med artikel 6 och annat som undergräver klimatpolitiken på EU-nivån.
(Applåder)

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Till att börja med tycker jag att Socialdemokraterna fick de svar som deras frågor förtjänade, varken mer eller mindre. Man kan ha öppna, ärliga diskussioner eller ha diskussioner på det sättet. Jag tycker att det ger ganska lite att ställa den sortens frågor, som uppenbarligen inte syftar till en konstruktiv diskussion utan till något helt annat. Men ledamöter ställer sina frågor, och jag ger mina svar. Vi kan enas om att vara oeniga i den frågan.

När det gäller det andra vet jag inte exakt vad som avses. Vi pratar alltså om återrapportering från ett möte i Europeiska rådet, som fattade ett enhälligt beslut om saker som sedan går vidare till miljørådet, som sitter med det just nu.

Jag tycker inte att det var några konstigheter. Allt detta byggde på det brev som kommissionen skrev till medlemsstaterna i förväg. Man kan tycka lite olika om innehållet i det, men det bygger i allt väsentligt på att kommissionen vill att vi upprätthåller de europeiska målsättningarna, som är stadfästa sedan tidigare, men också visar en gnutta flexibilitet och lyhördhet inför olika länders synpunkter, inte minst Sveriges och Finlands synpunkter. Det tycker jag att vi bara ska vara glada över.

Vill man gnälla över det kan man göra det. Men då ska man väl också följa upp det med politik som visar att man själv kan nå de mål för det svenska skogsbruket till andra länders nytta som regeringen inte tänker nå upp till, eftersom de är dåliga för Sverige. Men det är ständigt denna plakatpolitik, Jytte Guteland, där ni låtsas leva upp till saker och ting som ni själva inte lever upp till. Ni gör inte ens försök att leva upp till dem. Men jag kan inte reda ut det där åt er. Det får ni reda ut själva.

Jag tycker att det var bra att EU kunde enas om en gemensam linje, som nu går vidare till miljørådet och som i bästa fall landar i ett tydligt europeiskt bidrag till klimatkonferensen som börjar nästa vecka.
(Applåder)

Anf. 40 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Jag kommer att fortsätta med mina klimatfrågor. Men jag vill först, å demokratins vägnar, säga att vi alla tjänar på att ha en respektfull ton i kammaren. Statsministern är gäst här, och alla vi som ställer frågor har rätt att ställa frågor. Ingen av oss är nämligen statsminister och var alltså inte där. Vi förtjänar ett artigt bemötande. Vi är folkets representanter. Det handlar också om signaler som går långt utanför det här huset.

Jag undanber mig en replik i statsministerns nästa anförande. Jag kommer nämligen inte att kunna besvara den.

Med det sagt vill jag gå in på klimat igen. Det är otydligt vilken linje Sverige driver och vad som sker på EU-nivån. Å ena sidan pratar kommissionen om 90 procent och att det ska vara den siffran. Å andra sidan enas man om någon luddig överenskommelse. Nu sitter miljöministrarna i något slags klister och ska konkretisera. Men det finns stora undantag. Artikel 6 är ett sådant.

Om statsministern inte lyssnar på oss undrar jag om statsministern vill att Kina ska gå före när det gäller näringslivet och jobben i framtiden.

Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi måste ändå reda ut det här. Jag har inte ifrågasatt en enda ledamots rätt att ställa vilken fråga han eller hon vill. Men jag svarar som jag själv tycker. Jag behöver inte heller någon recension av det. Ställer man frågor som uppenbarligen inte syftar till något annat än att mucka gräl får man de svar man förtjänar.

När det gäller klimatpolitiken förstår jag fortfarande inte vad problemet är. Att det finns olika uppfattningar i EU är väl känt. Det redovisade jag också alldeles nyss. Jag beskrev ganska detaljerat vilka skillnader som finns. Om Europeiska rådet ska kunna fatta ett beslut måste vi ha en gemensam ståndpunkt som bygger på minsta gemensamma nämnare. Den råkar alltså inte vara den socialdemokratiska riksdagsgruppens uppfattning, vilken den nu skulle vara.

Man undrar till exempel om skogen. Ni låtsas tycka en sak, Jytte Guteland. Men ni budgeterar inte för den saken. Ni låtsas som att Miljöpartiet är ute och cyklar när de vill driva att svenskt skogsbruk ska hjälpa alla andra länder. Ni har ingen sammanhängande politik över huvud taget.

(Applåder)

Anf. 42 ERIK HELLSBORN (SD):

Herr talman! Tack, statsministern, för en matnyttig redovisning! Om det var något jag saknade i redovisningen var det kanske några ord om de migrationspolitiska frågor som vi utifrån den skriftliga redovisningen vet diskuterades.

Det är uppenbart att Europa under överskådlig framtid kommer att behöva en mycket restriktiv och hårt kontrollerad invandringspolitik. Jag är glad att Sveriges regering instämmer i denna slutsats. Det gör även många andra europeiska regeringar. Tyvärr råder det inte total enighet om detta. Vi ser det kanske allra tydligast i det socialistiskt styrda Spanien, där man ser helt annorlunda på invandringspolitiken och uppmuntrar till mer invandring. Vi kan inte förneka att Spanien är ett stort land och därmed en ganska tung spelare i Europa.

Skulle statsministern kunna säga några fler ord om detta?

Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag kan alltid säga några fler ord. Men både er och min tid är begränsad.

Att jag inte nämnde migration i slutsatsen beror på att det egentligen inte var något ämne för diskussionerna, i varje fall inte alls på det sätt som det varit vid tidigare rådsmöten.

Jag kunde däremot ha nämnt att som vanligt träffades jag, Danmarks statsminister Mette Frederiksen, Italiens premiärminister Giorgia Meloni och ett antal till och diskuterade en gemensam syn på migrationsfrågor inför kommande möten. Det gör vi vid nästan varje möte i Europeiska rådet. Den här gången låg fokus på återvändandefrågor, samarbete med länder som inte vill ta emot sina egna medborgare, utvisningsbeslut och sådana saker.

Det finns en växande grupp europeiska länder som tycker att detta fungerar för dåligt i EU. Ursula von der Leyen brukar säga att sammantaget i EU vägrar 80 procent av de som får ett utvisningsbeslut att följa det. De stannar kvar. I Sverige är det precis tvärtom. Det är 20 procent som stannar kvar här. Vi har alltså kommit mycket längre än andra och ses numera, till skillnad från förr, som ett föredöme i de här frågorna.

Det är intressant att länder som Sverige, Danmark och Italien, som har ganska olika sorters regeringar, kan samarbeta väl för att förbättra den europeiska migrationspolitiken.

Anf. 44 ERIK HELLSBORN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsministern så mycket för klargörandet. Jag har ingen följdfråga.

Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Tack själv, Erik Hellsborn! Tack för i dag!

Återrapporteringen var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 14 oktober justerades.

§ 3 Meddelande om EU-politisk partiledardebatt

Förste vice talmannen meddelade att EU-politisk partiledardebatt skulle äga rum *onsdagen den 12 november kl. 9.00*.

§ 4 Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 6 november kl. 14.00*.

§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2025/26:9 för torsdagen den 23 oktober i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från skatteutskottet.

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:29

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:29 Larmnumrets funktionalitet vid nedsläckning av 2G-nät

av Adrian Magnusson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är sena förändringar i dagordningen för interpellationsdebatten som var oförenliga med sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 14 oktober 2025

Finansdepartementet

Erik Slottnér (KD)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:35

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:35 Kommuners och regioners ekonomiska förutsättningar

av Marie Olsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 24 oktober 2025

Finansdepartementet

Erik Slottnér (KD)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:66

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:66 Regeringens förväntningar på arbetslösa

av Malte Tängmark Roos (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 14 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Arbetsmarknadsdepartementet

Johan Britz (L)

Enligt uppdrag

Ulrika Söderqvist

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:93

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:93 Barnfattigdomen i Sverige
av Arber Gashi (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är att det saknas tid i kammaren.

Stockholm den 28 oktober 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:94

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:94 Försäkringskassans samordningsuppdrag
av Åsa Eriksson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är att det saknas tid i kammaren.

Stockholm den 28 oktober 2025

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:102

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:102 HVB-hemmen och den organiserade brotts-
ligheten

av Gustaf Lantz (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 29 oktober 2025

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

David Oredsson

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:110

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:110 Barns rätt till skälig levnadsstandard
av Agneta Nilsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 november 2025.

Skälet till dröjsmålet är att det saknas tid i kammaren.
Stockholm den 31 oktober 2025
Socialdepartementet
Anna Tenje (M)
Enligt uppdrag
David Oredsson
Expeditionschef

Prot. 2025/26:26
4 november

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande
2025/26:UFöU1 En tydlig beslutsordning för deltagande i Natos samlade verksamhet för avskräckning och försvar

Justitieutskottets betänkanden
2025/26:JuU7 Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning
2025/26:JuU5 Polisens användning av skjutvapen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2025/26:AU4 Regler om avstängning av statligt anställda

Trafikutskottets betänkanden
2025/26:TU5 Intelligent transportsystem – genomförande av ändringsdirektiv
2025/26:TU4 Effektiva sanktioner inom luftfarten

Försvarsutskottets betänkande
2025/26:FöU4 Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Civilutskottets betänkande
2025/26:CU3 Riksrevisionens rapport om tillgången till kommunalt vatten och avlopp

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2025/26:MJU4 Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om batterier

Näringsutskottets betänkanden
2025/26:NU6 Uppgiftsskyldighet för vissa stödåtgärder som faller under EU:s statsstödsregler
2025/26:NU7 Förbudet mot utvinning av uran tas bort

**§ 8 Svar på interpellation 2025/26:65 om omställningsstudiestödets
framtida förutsättningar**

Anf. 46 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Niklas Sigvardsson har frågat mig vad jag anser är rimlig handläggningstid för att få sin ansökan om omställningsstudiestöd behandlad. Niklas Sigvardsson har också frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa att CSN har förutsättningar att klara handläggningstiden med minskade resurser.

Regeringen har infört omställningsstudiestödet precis på det sätt som aviserades i propositionen *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*, som med stor majoritet antogs av riksdagen. Propositionen utgår i sin tur från den överenskommelse som träffats med parterna. Att regeringen inför reformen på det sätt som aviserades i propositionen innebär bland annat att stödet införs stegvis på så sätt att medel för stödet tillförs och skalas upp efter hand. Stödet ska vara fullt utbyggt till 2026.

Omställningsstudiestödet är ett nytt studiestöd, och administrationen av stödet har varit komplex och tidskrävande. Regeringen har därför vidtagit ett flertal åtgärder för att underlätta CSN:s hantering. Regeringen har till exempel arbetat intensivt med att genomföra regelförenklingar av stödet. CSN har också fått omfattande medel för utveckling och administration för att säkerställa att stödet kan fungera som avsett. Det är viktigt att poängtera att CSN har fått så mycket pengar som initialt beräknades och att regeringen utöver detta har tillfört 160 miljoner kronor ytterligare.

CSN ska också enligt myndighetens regleringsbrev vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa en effektiv handläggning av stödet. CSN fortsätter nu att implementera systemstöd, vilket rimligtvis bör underlätta handläggningen ytterligare.

Handläggningstiderna hos CSN har nu förkortats avsevärt, och det är en rimlig utgångspunkt att studerande ska kunna få besked om sin ansökan före studiestart. Regeringens omfattande arbete tillsammans med det stora arbete som CSN gör för att korta handläggningstiderna bör innebära att det finns goda förutsättningar för en effektiv handläggning framöver. Regeringen följer löpande hur reformen genomförs och har en nära dialog med CSN och parterna om hur reformen utvecklar sig.

Anf. 47 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag tackar Lotta Edholm för svaret.

2023, 2024 och nu 2025 – åren har gått, men försvaret av omställningsstudiestödet behöver bestå. Ministrarna för studiestödsfrågor har hetat Mats Persson, Johan Pehrson och nu Lotta Edholm. Men oavsett vilken liberal minister som sitter på posten behöver frågan om omställningsstudiestödet noga bevakas. Varje gång har man blivit besviken.

Jag tolkar det ändå som att Lotta Edholm pratar sig varm om stödet. Men reformen har inte fått de resurser och den kärlek som den har behövt. Det är helt klart att en del av de problem som har uppstått signalerades redan i samband med propositionen och utredningen. Men en del har faktiskt också handlat om att regeringen inte varit tillräckligt proaktiv och att den varit saktfärdig när myndigheten och alla tusentals sökande signalerat att det går för långsamt.

Något man kan kräva av en regering är att den ska vara snabbfotad och proaktiv när den lagt fram en proposition med en viss andemening men det visar sig att utvecklingen inte går i önskad riktning. Men där har regeringen oavsett minister varit saktfärdig. Det har inneburit att miljarder brunnit inne och att miljarder kommer att fortsätta brinna inne.

Jag har i tidigare debatter gällande omställningsstudiestödet försökt att inte prata så mycket om aggregerade siffror och miljarder hit och dit. Det här handlar faktiskt om människor som söker stödet för att de vill utbilda sig och utveckla sig. Det handlar inte om anslagsposter. Det handlar inte om att administrationen inte funkar. Det handlar om att människor inte får rätt till den utbildning och det stöd för utbildning som de söker.

Den här delen av omställningsstudiestödet är en viktig del av det stora paket som ministern var inne på i sitt anförande. Det handlar om den rätt som arbetarna fick att kunna ställa om och stärka sin ställning på den framtida arbetsmarknaden. Det är därför vi socialdemokrater så hårt har försvarat just den här delen av reformen och vill att den fungerar så bra det bara går.

Runt om på yrkeshögskolor, komvux och högre utbildning träffar jag människor som vill ställa om. Det är undersköterskor som vill påbörja sin utbildning till sjuksköterska. Det är personer som insett att det är polisutbildningen de vill börja gå. Det är personer med utbildning som vill börja läsa till lärare för att de ser att det är det samhället behöver. Det är de här människorna som tvingas vänta på besked månad efter månad. Många av dem har inte fått besked före studiestart och har därför helt enkelt fått tacka nej till studierna på grund av att de inte vet hur de ska finansiera dem.

Det är glädjande – för att säga någonting positivt – att vi är och har varit på rätt väg i fråga om handläggningstiden. Det är faktiskt fler som får besked före studiestart. Men nu signaleras det, framför allt från myndigheten, att man är orolig över om den här utvecklingen kommer att fortsätta. Det är därför jag är så orolig för framtiden. CSN signalerade att de behövde 33 miljoner kronor i ökade anslag för 2026 för att klara av att hantera de tusentals ansökningar som kommer in – 33 miljoner i en tid då budgeten för stödet omfattar ungefär 7,5 miljarder.

Därför är frågan till ministern: Är ministern trygg med att de pengar som regeringen har avsatt kommer att räcka för handläggning under 2026?

Anf. 48 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Jag delar Niklas Sigvardssons kärlek till det här systemet för studiestöd och för att få fler människor att ställa om lite senare i livet. Jag tycker att det bygger på en av de mer intressanta uppgörelser som gjorts i modern tid och tror att det kommer att tjäna oss gott. Det gäller både Sverige som land och naturligtvis de enskilda individer som kan ta del av det.

Systemet är inte fullt utbyggt än. Det ska vara fullt utbyggt 2026. Det är viktigt att komma ihåg att det har varit en lång och ibland lite tragglig resa. När Liberalerna tog över Utbildningsdepartementet var väntetiden drygt 200 dagar. I dag är vi nere under 60 dagar per handläggningsomgång och person, så det har verkligen gått i rätt riktning. Tanken är naturligtvis att vi ska få ned väntetiden ännu mer, för det är rimligt. Det är också rimligt att ställa krav på myndigheterna att göra detta.

Icke desto mindre är det så att reformen har kostat mycket mer än vad den tidigare regeringen bedömde. Det är därför regeringen och riksdagen har tillfört ungefär 160 miljoner för att CSN ska klara det här viktiga uppdraget. Regeringens bedömning är att myndigheten kommer att klara det, inte bara för att vi har tillfört mer medel utan också för att vi har gjort förenklingar i systemet.

Jag delar helt och hållet Niklas Sigvardssons uppfattning att det är ett viktigt och bra system för att människor lite senare i livet ska kunna ges en rimlig möjlighet att ställa om.

Anf. 49 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Alla dessa frågor som gäller finansiering, regelförenklingar och allt annat om omställningsstudiestödet har jag personligen stått och debatterat med flera olika liberala ministrar. Vi socialdemokrater är beredda att göra det som krävs för att bistå regeringen och se till att få fram det på riksdagens bord. Vi har genomfört regelförenklingar och lagförslag i bred enighet härinne just för att stödet är så viktigt.

Det är därför som vi socialdemokrater är så frustrerade. Det handlar om en mångmiljardsatsning. De kommande åren kommer i storleksordningen 7–8 miljarder per år att vara avsatta för det här stödet. Det handlar om ungefär 30 miljoner som CSN behöver för att de ska vara trygga i att de kan ge besked innan studiestart.

Det var vad ministern sa i sitt inledningsanförande. Utgångspunkten är att studenter rimligen borde få ett besked innan studiestart. Den åsikten delar också vi för att vi ser att det är viktigt.

Jag skrev interpellationen för att jag hade fått ta del av det underlag som jag vet att regeringen jobbade med när man satt och gjorde hela sin budgetproposition och framför allt de utgiftsprognoser som CSN kvartalsvis redovisar till regeringen.

Där var CSN uttryckligen orolig för att om regeringen inte tillskjuter de äskade medlen, som i det här fallet var drygt 30 miljoner, kommer det att få långsiktiga konsekvenser genom att CSN inte kan bygga ut en hög grundbemanning. Grundbemanning gör att man kan träna anställda som verkligen kan jobba effektivt med handläggningen.

I den utgiftsprognos som kom i somras säger CSN vad som kommer att hända om de inte får pengarna: Om CSN inte tillförs denna anslagshöjning kommer antalet kunder som väntar på besked successivt att öka igen. Kunderna kommer inte att få besked innan studiestart, och handläggningstiderna kommer att bli längre. Utebliven anslagshöjning kan även få konsekvenser inom andra områden på myndigheten. En tillbakagång till längre handläggningstider skulle kunna leda till att intresset för omställningsstudiestödet avtar och att nyttjandet av sakanslaget successivt minskar.

Den mening som gjorde att jag verkligen studsade till när jag läste var: Kunderna kommer inte att få besked innan studiestart, och handläggningstiderna kommer att bli längre. Det är det jag inte blir trygg i när jag läser. Ministern säger att hon är trygg med att det inte kommer att bli sådana problem. Men myndigheten säger att om de inte får höjda anslag för hanteringen av omställningsstudiestödet blir det här konsekvensen.

Som jag sa i mitt första inlägg handlar det inte om att pengar brinner inne. Det handlar om att tusentals individer inte får besked i tid om att kunna tillgodogöra sig utbildning. Om man som person inte vet om att man

har sina studier finansierade är det väldigt stor risk att man tackar nej till utbildningen för att man inte vet hur man mitt i livet ska försörja sin familj under den tidsperiod som man studerar.

Det är därför som min oro är kvar och jag inte riktigt blir lugn av att ministern säger att hon är trygg med att utvecklingen kommer att fortsätta. Ministern har nu hört och säkert tidigare läst om vad CSN gör för bedömning om de inte kommer att få anslaget.

I den proposition som vi behandlar här i riksdagen under hösten med beslut senare under november och december finns inte de 33 miljoner kronorna. Nu kommer anslaget inte att öka. Då kommer handläggningstiderna troligtvis att öka och personer inte få besked innan studiestart. Kan ministern fortfarande verkligen vara trygg med det jag nu har läst upp?

Anf. 50 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Det är mycket som påverkar hur långa handläggningstiderna är. Det handlar om hur mycket vi tillför. Vi har tillfört 160 miljoner kronor utöver det som var förra regeringens beräkning av hur mycket det skulle kosta. Det handlar också om att initiera regelförenklingar.

En annan dimension i detta är att vi har haft ganska många sökande som inte har beviljats något omställningsstudiestöd, det vill säga personer som inte skulle ha fått det från början. Det är väldigt svårt att veta hur stor den gruppen kommer att vara.

En bedömning man kan göra är att när tiden går och myndigheten gör den här typen av olika bedömningar varje år kommer också antalet som ansöker fast de vet att det egentligen inte är meningsfullt att minska. Det är väldigt svårt att beräkna hur mycket det kan göra för den tid det tar.

Niklas Sigvardsson säger att han har debatterat detta ett antal gånger under regeringens regeringsperiod. Det stämmer säkert. Men det är också viktigt att komma ihåg att varje gång som Niklas Sigvardsson har stått här och diskuterat frågan har också handläggningstiden minskat. Det är viktigt att komma ihåg att den var över 200 dagar när regeringen tillträdde och att den nu är nere i omkring 60 dagar. Utvecklingen går verkligen åt rätt håll, och det är inte fullt utbyggt än.

Jag delar såklart Niklas Sigvardssons engagemang för att omställningsstudiestödet ska fungera så bra som det bara är möjligt. Det är en viktig reform för människor som känner att de skulle vilja ställa om lite senare i livet och skaffa sig en vidareutbildning eller en helt ny utbildning. Också jag anser att frågeställningarna är viktiga.

Anf. 51 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Att vara i opposition handlar om att hela tiden vara en nagel i ögat på dem som styr, i det här fallet regeringen. Handläggningstiden har minskat, och det är jag den förste att vara väldigt glad över. Det är vad vi har velat.

Vi socialdemokrater vill inte stå här och ha debatten för debattens skull. Vi vill ha den för att alla de människor som söker omställningsstudiestödet och är behöriga att få det ska få det i rätt tid. Det är vad det handlar om. Vår oro är att när CSN så tydligt signalerar att de inte får de medel som de behöver kommer det att få som konsekvens att fler inte kommer att få besked innan studiestart. Det är anledningen till debatten.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Med det sagt har vi varit för alla de förändringar som regeringen har föreslagit när det gäller omställningsstudiestödet. Vi har varit med för att få det på plats så snabbt det bara går, eftersom det är en viktig reform att skydda.

En av de stora nackdelarna är att det kan vara väldigt många som har testat att söka som inte är berättigade att söka. CSN har väldigt tydligt meddelat att de inte aktivt kan marknadsföra systemet tillsammans med näringsliv och fackföreningar för att de inte är trygga med att de kan ge människor besked innan studiestart.

Det är uttryckligen så att facken inte har marknadsfört det så hårt som de borde kunna göra. Näringslivet har också valt att vara lite passivt. CSN har heller inte gjort de massiva marknadsföringsinsatser som ett sådant nytt system skulle behöva för att de är oroliga över om de kommer att kunna hantera alla de ansökningar som finns.

Regeringen väljer nu återigen att inte ge de pengar som CSN behöver för att klara av handläggningstiden. Enligt ministrarnas egen utsago borde man kunna ge besked innan studiestart. CSN säger uttryckligen att de kanske inte kommer att kunna göra det. Då är det väldigt svårt att säga till människor: Sök, för ni kommer att få besked!

Jag tackar ministern för svaret och den fortsatta diskussionen.

Anf. 52 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Ibland är det väldigt tråkigt med ärade ledamöter som är en nagel i ögat i olika frågor. Men just i den här frågan uppskattar jag denna nagel i ögat. Det här är en viktig reform. Det är viktigt att vi bevakar så att vi får ned handläggningstiderna och att reformen fungerar så som det var tänkt.

Det är också därför som regeringen har tillfört mer medel än det som från början var tänkt, just för att det är viktigt. Det är viktigt att CSN fortsätter arbetet. Vi har tillfört mer resurser. Det handlar också om minskad byråkrati och regelförenklingar i systemet.

Jag uppskattar Niklas Sigvardssons engagemang i den här viktiga frågan.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2025/26:82 om unga med aktivitetsersättning

Anf. 53 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jessica Rodén har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka antalet gemensamma kartläggningar mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för unga med aktivitetsersättning. Jessica Rodén har även frågat mig hur jag och regeringen avser att säkerställa att dessa kartläggningar sker i tid och leder till att fler unga kan närma sig arbete eller studier.

Fru talman! Arbetslinjen är central i regeringens politik, och människor som har behov av stöd för att komma i arbete ska ges ändamålsenliga in-

satser. Det är självklart. För mig är det av yttersta vikt att unga med aktivitetsersättning som har förutsättningar att närma sig arbete och som har ett helt arbetsliv framför sig ges stöd och insatser i syfte att möjliggöra egenförsörjning.

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2025 Försäkringskassan i uppdrag att vidta åtgärder för att utveckla arbetet med att löpande utreda förutsättningarna för arbetsförberedande eller arbetslivsinriktade insatser för personer med aktivitetsersättning och att då sådana förutsättningar finns initiera insatser.

Syftet med uppdraget är att stärka arbetet med att ge personer med aktivitetsersättning möjligheter att närma sig arbete. I uppdraget ingick dessutom att myndigheten skulle utveckla sin samverkan med kommunerna för att följa upp att unga som uppbär aktivitetsersättning och som finns i kommunernas dagliga verksamhet ges möjligheter att närma sig lönearbete när förutsättningar finns. Uppdraget omfattade också de personer som inte längre kan uppbära aktivitetsersättning på grund av att de har fyllt 30 år och därför beviljats sjukpenning i särskilda fall.

Fru talman! I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) föreslog regeringen att Försäkringskassans anslag skulle förstärkas med 31 miljoner kronor 2025 för att löpande utreda förutsättningarna för arbetsförberedande och arbetslivsinriktade insatser för personer med aktivitetsersättning samt initiera insatser. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Från 2026 och framåt beräknar regeringen att 28 miljoner kronor årligen ska avsättas för detta.

Fru talman! Jag har höga förväntningar på att Försäkringskassan utvecklar sitt arbete med att ge unga personer med aktivitetsersättning goda möjligheter att närma sig arbete. Jag kommer att följa frågan mycket noga – tro mig!

(Applåder)

Anf. 54 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialförsäkringsministern för svaret och för möjligheten att debattera denna viktiga fråga.

Aktivitetsersättning är ett stöd som beviljas unga personer mellan 19 och 29 år när deras arbetsförmåga är nedsatt under en längre tid på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Syftet är att ge ekonomiskt stöd under en period när man samtidigt ska kunna delta i rehabilitering, studier eller andra aktiviteter som på sikt kan leda till egenförsörjning och någon typ av arbete.

Det handlar ofta om unga människor som står långt ifrån arbetsmarknaden men som många gånger har vilja och stor potential. För dem kan det samordnade stödet mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, vården och kommunen vara helt avgörande för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden eller våga ta nästa steg.

Samtidigt som vi står och pratar om detta har Sverige bland Europas högsta ungdomsarbetslöshet. Det ställs enorma krav på våra unga i dag: De ska vara produktiva, flexibla och anställbara. För unga personer som har en funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa innebär detta att de halkar ännu längre efter. Det blir ännu svårare, och de hamnar ännu längre ifrån arbetsmarknaden.

Dessutom visar regeringens egen budget att stödet till denna grupp brister. Antalet gemensamma kartläggningar mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen minskar, och för de unga som får en sådan kartläggning tar det i genomsnitt nästan tre år innan den genomförs. Tre år kan vara en oändlighet i en ung människas liv, fru talman, och under den tiden står det helt still. Man kanske inte får någon plan eller samlad hjälp, och man riskerar att hamna i ett långvarigt utanförskap.

Jag hör i ministerns svar att regeringen nu, sista året på mandatperioden, har gett ett nytt uppdrag till Försäkringskassan och tillfört medel för att utveckla stödet. Jag tycker att det är jättebra.

Jag tror att ministern och jag delar synen på målet – att fler unga ska komma i arbete och kunna stå på egna ben. Men vi kanske har olika syn på vägen dit. Vi socialdemokrater menar att vägen till arbete börjar med trygghet och samordning och inte med att varje individ själv ska försöka navigera mellan myndigheter och regler. För oss handlar inte arbetslinjen om att pressa människor utan om att ge människor kraften att växa.

Regeringen talar gärna om arbetslinjen, men för att den ska fungera måste samhället också ta ansvar för att människor får en väg in i arbetslivet. Jag tycker att det är bra att regeringen nu agerar, men det kan vara för sent för många av de unga som redan har fått vänta alldeles för länge på stöd.

Min fråga till ministern kvarstår därför. Hur ska regeringen säkerställa att de åtgärder som nu vidtas verkligen leder till att fler unga får stöd i tid?

Anf. 55 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack till Jessica Rodén för interpellationen!

För mig är det självklart att samhället ska ge stöd till alla de unga som får aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga och som trots sin sjukdom eller funktionsnedsättning har förutsättningar att närma sig arbetsmarknaden och ett arbete. Det gäller nämligen unga människor, som har ett helt arbetsliv framför sig och som har så mycket att ge både sig själva, arbetsplatserna och vårt samhälle.

Regeringen arbetar därför på mycket bred front med denna viktiga fråga. Låt mig bara nämna några saker och några av de åtgärder som regeringen har vidtagit på området den senaste tiden.

Först och främst, fru talman, har regeringen gett Försäkringskassan i uppdrag att utveckla arbetet med unga med aktivitetsersättning och personer med sjukpenning i särskilda fall. Regeringen har även föreslagit en partiellt vilande aktivitetsersättning vid studier samt förlängd provotid för studier med bibehållen aktivitetsersättning från sex till tolv månader. Detta tror jag kan ha mycket stor betydelse.

Regeringen har tillfört Försäkringskassan medel för att utveckla stödet till unga med aktivitetsersättning. Förstärkningen till Försäkringskassan kommer att innebära att den har möjlighet att utveckla sitt arbete med att löpande identifiera unga med aktivitetsersättning som kan ha förutsättningar att ta del av antingen arbetsförberedande eller arbetslivsinriktade insatser.

Fru talman! Det handlar om att ge unga med aktivitetsersättning möjlighet att delta i insatser som redan finns att tillgå. Insatser kan ges exempelvis inom ramen för samordningsförbunden, som interpellanten har varit

inne på, eller inom det förstärkta samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, som omfattar 700 miljoner kronor per år.

Allt det som jag har radat upp nu betyder att regeringen avsevärt förbättrar möjligheterna för de unga som uppbär aktivitetsersättning och som har förutsättningar att närma sig arbete. Stöd ges till dem som behöver det för att återfå arbetsförmågan.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 56 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag hör verkligen engagemanget hos ministern, och det gläder mig. Att fler människor ska kunna delta i arbetslivet är ett mål vi bägge kan skriva under på.

Vi socialdemokrater pratar gärna om den aktiva välfärden, och jag tycker att det är någonting som Tenje är inne på här. Vi tror inte på ett samhälle där man lämnas ensam när livet tar emot, utan vi ska tillsammans försöka hjälpa varandra. Vi klarar oss bättre när vi gör saker tillsammans. Vi vet att människor inte blir friska eller arbetsföra av att regler skärps. Att få stöd, rehabilitering och möjligheter är vägen framåt.

Det är jättebra att regeringen har gett Försäkringskassan uppdrag för att nå den här målgruppen. Det beklagliga är att det har dröjt till mandatperiodens sista år. Under denna tid har alltför många med aktivitetsersättning hamnat i kläm, speciellt nu när arbetslösheten bland unga är så hög. För den som redan har svårt att komma in på arbetsmarknaden är konkurrensen nu stenhård. Många av dessa unga behöver mer stöd, inte mindre, om de ska få chansen att delta. Annars riskerar vi att skapa en grupp som hamnar permanent utanför.

Att värna sjukförsäkringen handlar inte om att gömma människor. Det handlar om att se dem och ta ansvar för att de får rätt insatser i tid.

Vi socialdemokrater vill ha ett samhälle som håller ihop, där välfärden är vägen framåt och inte en återvändsgränd. Vi ser att det kräver en fungerande samverkan mellan myndigheterna, förebyggande insatser redan i skolan och ett samhälle som ser unga personer med funktionsnedsättning som en resurs och inte som en kostnad. Jag tycker mig höra att också statsrådet tar den här frågan på allvar. Vi har inte råd att förlora fler år eller fler unga.

Anf. 57 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag ska inte upprepa de åtgärder regeringen vidtagit som jag redan har nämnt och som jag förstår att också interpellanten tycker är bra.

En sak jag ändå skulle vilja lyfta särskilt är just uppdraget till Försäkringskassan att utveckla sin samverkan med kommunerna för att följa upp unga som uppbär aktivitetsersättning och redan finns i kommunernas dagliga verksamhet, så att de också ges möjlighet att närma sig lönearbete där förutsättningarna finns. Detta upplever jag är en grupp som har fått stå tillbaka under längre tid. Uppdraget omfattade även personer som inte längre kan uppbära aktivitetsersättning då de fyllt 30 år och därmed beviljas sjukpenning i särskilda fall. Uppdraget redovisades den 16 juni 2025.

När jag läser redovisningen finns det vissa saker som jag blir lite oroad över men som också kan förklara en hel del. Det gäller inte minst att Försäkringskassan, trots att det är över två år sedan pandemin officiellt ansågs vara över, fru talman, fortfarande gör bedömningen att det finns vissa be-

gränsningar för den arbetslivsinriktade rehabiliteringen som pandemin medförde. Det är en ganska stor eftersläpning där.

Detta påverkar också fortfarande rehabiliteringsprocessen för de individer som uppbär aktivitetsersättning. Det handlar bland annat om möjligheten att erbjuda arbetsplatsförberedande insatser och arbetsträning på en annan arbetsplats än hos den egna arbetsgivaren.

Här tror jag att det offentliga Sverige kan göra mycket mer. Erfarenheten från både kommuner och regioner är enligt mig att man kanske inte gör tillräckligt. Här finns det en undanträngningseffekt som jag tror att vi behöver tala om.

Försäkringskassan anger att den ökade medelstillsättning som man nu fått ta del av betyder mycket. Det innebär att handläggare kan rekryteras. Under perioden april–september 2025 tillkom glädjande nog 44 nya försäkringsutredare i handläggningen.

Av dessa åtgärder förväntar sig Försäkringskassan övergripande effekter. Det handlar bland annat om att fler som lämnar aktivitetsersättningen eller sjukpenningen i särskilda fall ska gå ut i arbete eller studier. Det är mycket glädjande. Den målgrupp som är aktuell för insatser för att närma sig arbete eller studier kommer även att kunna lämna sjukförsäkringen efter en kortare tid med ersättning än i dag. Man bedömer också att det är färre personer som haft aktivitetsersättning som uppbär sjukpenning i särskilda fall. Detta är mycket glädjande indikationer.

Allt detta är positivt och väl i linje med regeringens intention med just de här tillskotten.

Anf. 58 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag vill avsluta med att tacka socialförsäkringsministern för debatten. Jag uppskattar att vi delar ambitionen att fler människor ska kunna delta i arbetslivet.

Det är glädjande att ministern också nämner den målgrupp som har daglig verksamhet. Det är en målgrupp som har potential att göra mer och vill mer.

De unga med aktivitetsersättning som vi pratar om i dag har ofta kämpat i många år. Att vi redan tidigare under deras liv kan göra insatser som kan få effekter senare under livet gör att de kanske inte ens behöver ta del av den här ersättningen.

Ministern nämnde också den viktiga Finsamslagstiftning som finns i dag och där kommuner, regioner, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samverkar. Den är otroligt viktig. Kanske vi skulle behöva se över om vi kan bredda den lagstiftningen så att vi kan nå fler målgrupper och jobba mer aktivt.

Jag tackar för debatten.
(Applåder)

Anf. 59 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar Jessica Rodén så mycket för den här utmärkta interpellationen och de frågor jag fått. Det är väldigt positivt att det är många som delar det här engagemanget. Inte minst när det gäller unga människor som har hela livet och ett helt arbetsliv framför sig får det extremt stora implikationer när vi inte gör det vi kan.

Jag har nu stor tilltro till den nya socialtjänstlagen. Jag har stor tilltro till att det överlag kommer att ställas högre krav på alla myndigheter och berörda parter att ta initiativ och sätta till medel betydligt tidigare. Jag möter väldigt många människor som aldrig skulle ha behövt hamna där de har hamnat om man hade gjort rätt saker från början.

Här finns det mycket att göra för att inte fler ska behöva hamna där, men framför allt för att fler trots sin sjukdom eller funktionsnedsättning ska kunna vara med och bidra – inte bara ha egen försörjning utan också kunna delta aktivt i samhället på ett betydligt bättre sätt.

Att ge upp dessa människor redan i ung ålder ser jag som ett oerhört stort svek. Vi får aldrig gömma och glömma människor i statistiken. Detta är som sagt unga människor som har hela livet framför sig och en väldigt god möjlighet att vara med och delta, om de får den hjälp och det stöd som jag anser att vi från samhällets sida är skyldiga att ge dem för att de ska kunna förverkliga sig själva.

Detta är ett arbete som inte bara ger egenmakt och egen försörjning utan också gör att man kan vara med och delta i samhället. Och detta, fru talman, ligger som sagt helt i linje med den arbetslinje som vi från regeringens sida ser och förverkligar varje dag.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2024/25:688 och 2025/26:78 om nedläggning av servicekontor runt om i Sverige

Anf. 60 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Trevligt att se så många socialdemokrater samlade på en och samma gång! Nu förstår jag också varför jag mötte Eva Lindh här utanför. Jag sa då att jag hade fyra interpellationer utan att Eva Lindh ställt någon av dem, men nu deltar hon i debatten – trevligt!

Fru talman! Peder Björk har frågat mig om jag och regeringen bedömer att de genomförda och planerade nedläggningarna av servicekontor överensstämmer med uppdraget från regeringen samt om jag och regeringen avser att ta initiativ till ett förnyat uppdrag till Statens servicecenter för att säkerställa att det finns minst ett servicekontor i varje FA-region.

Vidare har Heléne Björklund frågat mig vilken konsekvensanalys jag och regeringen har gjort av att invånarna i Karlshamn förlorar servicekontoret, hur jag och regeringen säkerställer att äldre, personer med funktionsnedsättning och människor utan digitala verktyg inte lämnas utan stöd när kontoret stänger samt om jag avser att ta initiativ till ett skärpt uppdrag för att säkerställa en långsiktigt stark statlig närvaro i hela landet, inklusive Blekinge.

Regeringen har gett Statens servicecenter i uppdrag att ta fram en plan för ny organisering av servicekontorsnätet. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten planera för att på sikt tillhandahålla statlig service i samtliga så kallade funktionella arbetsmarknadsregioner.

Statens servicecenter har lämnat en delredovisning av uppdraget som redogör för utgångspunkter och principer för den framtida organiseringen, däribland tillgänglighet i hela landet. I slutredovisningen av uppdraget ska

Statens servicecenter bland annat redogöra för konsekvenserna för tillgängligheten till statlig service i olika typer av geografiska områden. Jag har fullt förtroende för Statens servicecenters hantering av uppdraget och för myndighetens bedömning av vilka kontor som kan komma att avvecklas utifrån de förutsättningar som angavs i uppdraget.

Vad gäller servicekontoret i Karlshamn har Regeringskansliet fått beskedet att Statens servicecenter beslutat att upphäva tidigare beslut om att detta kontor ska avvecklas.

När uppdraget att redovisa en plan för ny organisering av servicekontorsnätet lämnades fanns 60 FA-regioner i landet, enligt Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers kategorisering från 2015 (FA15). Sedan uppdraget beslutades har Tillväxtverket publicerat en ny uppdatering av FA-regionindelningen för perioden 2025–2035 som innebär att det numera finns 71 FA-regioner (FA25).

Regeringen bedömer att fler mobila och flexibla kontorslösningar bland Statens servicecenters servicekontor kan bidra till en stärkt statlig närvaro och service till privatpersoner och företag på fler platser i landet. Regeringen har därför i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att Statens servicecenter tillförs 10 miljoner kronor för att säkra en effektiv medborgarservice.

Den 16 oktober beslutade regeringen om en ändring av uppdraget till Statens servicecenter om att redovisa en plan för ny organisering av servicekontorsnätet. Ändringen innebär att Statens servicecenter ska förstärka arbetet med att på sikt tillhandahålla statlig service inom samtliga FA-regioner genom att även utveckla och tillhandahålla flexibla och mobila lösningar för lokal statlig service.

Regeringen anser alltså att servicekontoren är en viktig verksamhet för att erbjuda personlig service från statliga myndigheter. Servicekontor ska på sikt finnas i samtliga FA-regioner för att tillgodose enskildas behov av lokal statlig service inom rimligt avstånd.

Anf. 61 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! När jag lämnade in den här interpellationen i maj i år gjorde jag det för att jag ville uppmärksamma en utveckling som nu blivit verklighet. Det är redan 17 servicekontor i landet som har stängts, och ytterligare ett tjugotal står på tur. Flera FA-regioner är nu helt utan statlig service i form av servicekontor. Det är en direkt konsekvens av SD-regeringens politik, som dragit undan grunden för en väl fungerande verksamhet vid Statens servicekontor.

SD-regeringens budget innebär kraftigt minskade anslag. Det handlar om 150 miljoner kronor till 2027. De besparingarna har lett till nedläggningarna av servicekontor. Nu försöker regeringen få det att framstå som om man agerar. Man låter påskina att man satsar på mobila och flexibla lösningar för lokal statlig service och tillför 10 miljoner kronor 2026. Men, fru talman, det förändrar inte den grundläggande bilden och konsekvenserna i form av nedläggningar av ett stort antal servicekontor runt om i landet. Och vad värre är fortsätter man att stänga kontor samtidigt som man pratar om att utveckla nya, mobila och flexibla lösningar.

Fru talman! I praktiken innebär de flexibla lösningarna en omvandling av flera av dagens kontor så att de kommer att sakna fast personal och få minskade öppettider. Samtidigt påstår regeringen att man vill stärka sta-

tens närvaro. Men i praktiken innebär politiken att närvaron försvagas i hela landet.

När regeringen beslutade om nedskärningarna av servicekontoren fanns det 60 FA-regioner. Redan då stod det klart att man inte skulle klara att ha minst ett servicekontor i varje FA-region. Nu finns det ytterligare 11 FA-regioner, och det är ännu mer omöjligt att upprätthålla löftet. Det är ett mönster vi känner igen. SD-regeringen säger att de vill öka tillgängligheten, men i verkligheten blir det längre avstånd, mindre närvaro och sämre service.

Fru talman! Hur kan SD-regeringen tala om satsningar när de totala resurserna fortfarande är mycket, mycket lägre än innan deras egna nedskärningar?

(Applåder)

Anf. 62 HELENE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Tack till ministern för svaret! Av ministrarnas svar framgår det att Statens servicekontor i Karlshamn, som jag har ställt specifika frågor om, kommer att vara kvar. Men är det då något annat kontor som ska läggas ned? Ministern säger att det ska finnas ett i varje FA-region. Betyder det att någon annan kommun ska behöva dra igång kampanjer för att rädda sitt servicekontor? Hur ser det egentligen ut? Vi är inte helt tillfreds med svaret.

Ministern och regeringen talar också i sitt svar om mobila och flexibla lösningar. Men vad är en mobil och flexibel lösning? Är det en buss som kommer varannan månad? I så fall är det inte statlig service i hela landet för oss i Blekinge, utan det är symbolpolitik.

Våra frågor finns alltså kvar. Kommer ministern att agera för att det ska finnas statlig service i hela landet, även i Blekinge, som jag uttryckte det i min interpellation?

Vi har inom loppet av några månader varit med om att två polisstationer i Blekinge har stängts. Beskedet om att servicekontoret i Karlshamn skulle stängas kom samtidigt, och det innebar stor frustration och besvikelse hos invånarna. Det skadar tilliten och det skadar samhällskontraktet. Frågorna till regeringen kvarstår alltså. Tänker ni ge några garantier om statlig service i hela landet?

(Applåder)

Anf. 63 EWA PIHL KRABBE (S):

Fru talman! Jag vill belysa en annan aspekt av alla dessa nedläggningar av statlig verksamhet runt om i vårt land, nämligen bibliotekariernas situation ute på våra folkbibliotek. DIK, fackförbundet för yrken inom kultur, kommunikation och information, presenterade för ett tag sedan en rapport utifrån en enkätundersökning som gjordes bland cirka 1 800 biblioteksanställda under våren 2025.

Alla bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. De ska också främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

De ska vara tillgängliga för alla och ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och per-

soner med annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda tekniska hjälpmedel samt litteratur på lättläst svenska och olika språk.

Fru talman! Folkbiblioteken bidrar med en stor mängd samhällsservice till invånarna. Servicen är i vissa fall en del av bibliotekens arbete med bildning, informationsteknik och delaktighet i samhället, men en stor del ligger utanför bibliotekets uttalade uppdrag. I den enkät som jag refererar till fick respondenterna uppskatta hur mycket av arbetstiden som går åt till att hjälpa besökare med exempelvis bankärenden, försäkringsärenden eller myndighetsärenden av olika slag. Det kan handla om att skriva ut eller fylla i blanketter, att tolka, att översätta myndighetsbeslut med mera.

Fru talman! Av folkbibliotekarierna uppskattar 32 procent att mer än 50 procent av verksamheten, det vill säga deras arbetstid, går åt till denna typ av service under en vanlig dag i verksamheten. Enkäten gjordes i våras, och efter det har alltmer statlig verksamhet försvunnit runt om i vårt land genom nedläggning av en lång rad servicekontor. Bland annat kommer nu skattekontoret i Simrishamn att läggas ned.

Det kommer utan tvekan att ytterligare belasta folkbiblioteken på dessa orter och drabba de individer som är beroende av stöd, inte minst personer med funktionsnedsättning och äldre personer, som inte har möjlighet att ta sig flera timmar bort för att få råd och stöd.

Den här utvecklingen går på tvärs med förvaltningslagen, som säger att myndigheter ska ge enskilda individer tillräcklig hjälp och service för att de ska kunna ta till vara sina intressen med hänsyn till deras enskilda behov. Jag vill därför fråga ministern om han anser att det är skäligt att myndigheternas service läggs över på bibliotekarierna i de allmänna folkbiblioteken i så hög grad som enkäten visar.

(Applåder)

Anf. 64 ISAK FROM (S):

Fru talman! Jag tackar Peder Björk och Heléne Björklund för två väldigt viktiga interpellationer.

Tycker civilminister Erik Slottner att det går bra? Går avvecklingen enligt regeringens plan? Går dialogen mellan Statens servicecenter och berörda kommuner bra? Fungerar samverkan mellan berörda kommuner och Statens servicecenter, enligt regeringen?

Fru talman! Regeringen och civilministern har fått massiv kritik från berörda kommuner. Jag kan inte hitta att det någonstans har framkommit något som helst positivt med det här. Det verkar snarare vara så att regeringen vill skjuta över statliga samhällsuppgifter till berörda kommuner.

Fru talman! Det har framkommit att Nordmalingskontoret i Västerbotten ska läggas ned. Det är väldigt tydligt uttalat. Det som har påverkat Västerbotten mest är att kontoret i Piteå avvecklats, särskilt med tanke på att det gjordes samtidigt som Northvolt kom med stora varsel och uppsägningar i Skellefteå och samtidigt som Migrationsverket avvecklades i Skellefteå. Detta fick väldigt många att söka stöd och hjälp hos Statens servicecenter i Skellefteå.

Det som nu framkommit till mig är att kontoren i Vilhelmina, Storuman och Sorsele har fått höra att deras öppettider kommer att förändras. Berörda kommuner har frågat Statens servicecenter: Vi hör att öppettiderna kommer att förändras. Är det sant? Ska ni inte ha en dialog med oss om det? Varför och i vilken omfattning ska de i så fall förändras? Svaret från

Statens servicecenter blev då: Jo, det kommer nog att bli förändringar, men vi kan inte gå in på det. Vi kommer att meddela det när det är klart.

Om det här är regeringens syn på dialog och samverkan med berörda kommuner kan man ha full förståelse för att berörda kommuner är upprörda.

Fru talman! Mina frågor till statsrådet är: Går det här bra? Går det enligt plan? Går dialogen med berörda kommuner bra? Går samverkan som regeringen har tänkt sig?

(Applåder)

Anf. 65 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack till interpellanterna! Jag vill även tacka ministern för svaret.

Ministern säger i sitt svar att Statens servicecenter på sikt ska tillhandahålla statlig service i alla FA-regioner. Just orden ”på sikt” säger allt om regeringens sätt att styra. I verkligheten stänger man ned kontor här och nu. Staten kan inte vara en tillfällig gäst i stora delar av Sverige. Man måste stå kvar, särskilt där människor, företag och framtid växer.

I Dalarna har vi Ludvikas och Smedjebackens FA-region. Det är en av Sveriges mest expansiva industriella tillväxtregioner. Där har staten dragit sig tillbaka och stängt sitt servicekontor. I Ludvika och Smedjebacken byggs grön industri. Det handlar om grönt stål, energiomställning och kraftledningar. Dessutom brygger man öl, och det ska öppnas nya gruvor. Medan privata investeringar för miljarder rullar in drar sig staten tillbaka.

När Statens servicekontor skulle stängas sa Leif Pettersson, kommunstyrelsens ordförande, i Nya Ludvika Tidning att ”staten kan inte bara dra”. Det finns ett företag där – Hitachi – som har en orderstock på 400 miljarder, men staten bara sticker. Samtidigt skriver regeringen att man ska förstärka arbetet och på sikt nå alla regioner. Det som sker i Ludvika och Smedjebacken är inte på sikt; det händer nu.

Det handlar inte bara om servicekontor utan också om statens närvaro och legitimitet. Vad säger det om regeringens förmåga att styra landet om staten inte kan hålla sitt löfte om ett kontor i varje FA-region?

Jag hade en debatt med vice statsminister Ebba Busch här i kammaren. Då sa hon till mig: Om jag fick bestämma skulle det finnas fler servicekontor i Sverige, inte färre. Om inte vice statsministern anser att hon kan vara med och bestämma, vem är det då som styr?

Regeringen säger att det i stället för fasta kontor nu ska bli fler flexibla och mobila lösningar. Detta ska bidra till en stärkt statlig närvaro. I praktiken blir det sämre öppettider, färre personal och längre resvägar. Det är inte en förstärkning, utan det är en smygnedläggning.

I Avesta och Mora ska det bli flexibla mobila kontor. Man har redan dragit ned på öppettiderna. På kommunens servicecenter märker de tydligt att de får fler frågor de dagar som det statliga servicekontoret är stängt. Det är inte samverkan; det är en ansvarsförskjutning. Kommunerna får ta emot fler besök, mer frustration och fler frågor som egentligen är statens ansvar.

Fru talman! Det är inte rimligt att Ludvika och Smedjebacken, en motor i svensk industri, saknar det som staten själv kallar grundläggande service. Regeringen har också visat att det går att backa. Det skedde i Karlshamn efter att interpellanten Heléne Björklund jobbat hårt för det här och

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

lyckats stoppa en planerad nedläggning. Varför kan man inte göra samma sak i Ludvika och Smedjebacken? Där är behovet minst lika stort.

När staten släcker lampan i kommun efter kommun blir signalen att man inte räknas. Jag tror tvärtom att Sverige håller ihop när staten står kvar. Frågan till ministern är därför enkel: När får Ludvika och Smedjebacken tillbaka sitt servicekontor på riktigt och inte bara på sikt? (Applåder)

Anf. 66 NIKLAS KARLSSON (S):

Fru talman! Jag har varit en rätt från kritiker i fråga om regeringens politik, inte minst när det gäller nedläggning av statens servicekontor. Jag har tidigare i debatterna uttryckt det som att regeringens budskap till Sveriges medborgare är: Vi ser er inte. Vi hör er inte. Vi bryr oss inte.

Jag har efterlyst insikt och omprövning. I dagens interpellationssvar kan man ändå se tendenser till att regeringen börjar lyssna. Man anslår nu 10 miljoner kronor för någonting som kallas för flexibla och mobila lösningar. Rätt ska vara rätt. Det är ett litet, litet steg i rätt riktning.

Problemet är bara att detta fortfarande fångar den kritik som jag tidigare framfört – att regeringen inte har någon idé om varför servicekontoren finns. Det som nu föreslås är möjligen praktiskt och kostnadseffektivt, men det löser inte problemet i grunden.

Jag ska ge ett exempel. Riksbankens Jubileumsfond ger varje år ut en årsbok. Det här året handlar det om rättvisa. Ett av alstren är författade av professorn Lena Halldenius, som skriver om respekt, resurser och relationer. Så här skriver hon:

”Kommuner söker hela tiden efter olika sätt att göra besparingar inom sina verksamheter, till exempel inom äldreomsorgen. I det syftet tog en mellanstor kommun nyligen beslutet att lägga ner en lunchservering som äldre invånare i kommunen hade kunnat besöka några dagar i veckan för att äta till subventionerat pris. Serveringen ansågs vara onödigt dyr och de äldre personer som brukade gå till lunchserveringen erbjöds att istället få färdiglagad mat levererad hem. Även efter förändringen kunde de berörda personerna alltså fortfarande få lagad mat från kommunen, dessutom utan att ens behöva gå ut; maten skulle levereras till dörren. Praktiskt och kostnadseffektivt! Men de berörda protesterade. Att äta portionsförpackad kommunal mat ensam i sitt kök är helt enkelt inte samma sak. De menade att kommunen inte verkade förstå varför serveringen var så viktig för dem: att det var umgänget det handlade om.”

Precis här hamnar regeringen. Det är möjligen praktiskt och kostnadseffektivt att ha mobila och flexibla lösningar. Men det är inte så att nedläggning har inneburit att Statens servicecenter har försvunnit. Det finns ju möjlighet att ta sig fem, sex, sju eller åtta mil till närmaste servicekontor i stället. Det finns också möjlighet att utnyttja telefon eller att ha digital kontakt med servicekontoren.

Nej, det här handlar om att ni inte har någon idé om eller förståelse för varför statens servicekontor ska finnas i hela landet. Det handlar nämligen om respekt – respekt för alla Sveriges medborgare. Oavsett var man bor i vårt land ska man ha närhet till detta. Det ska vara tillgänglighet och finnas närvaro.

Den lilla manöver vi nu ser från regeringen när det gäller att inrätta flexibla och mobila lösningar är ingen lösning på det här problemet. Det

krävs fler servicekontor. Det behövs att vi slutar lägga ned de förslag som nu ligger på bordet.

Det som regeringen nu presenterar är otillräckligt, ogenomtänkt och orättfärdigt. Det är en avsaknad av respekt.
(Applåder)

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 67 ZARA LEGHISSA (S):

Fru talman! I Norrbotten ser vi nu resultatet av regeringens neddragning av Statens servicecenter. Servicekontoret i Piteå har stängt igen dörrarna. Jokkmokk står näst på tur för neddragningar, och fler orter riskerar att följa efter.

Det handlar inte bara om att dörrar till ett kontor stängs. Det handlar om en försämrad arbetsmiljö för personalen när arbetsbelastningen ökar då öppettiderna förändras. Och de mobila kontoren tarvar förändrade och utökade restider till och från jobbet.

Det handlar om att staten drar sig tillbaka från människor, glesbygden och hela landsändar i vårt Sverige. Servicekontoren är inte någon lyx. De är inte en valfri service. De är en grundläggande del av staten och den fysiska närvaron av staten – Försäkringskassan, Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten och Migrationsverket – i människors vardag. Här finns möjligheten för personer som saknar digital kompetens, som har funktionsvariationer eller språksvårigheter eller som bor på orter med mindre tillgång till transporter. Det är dit pensionären går för att få hjälp med sin ansökan. Det är dit den nyanlända går för att få hjälp att förstå brevet från Skatteverket. Det är dit småföretagaren går för att lösa sina administrativa frågor. Det är dit människor varje dag går för att jobba.

När staten försvinner från orter som Piteå och Jokkmokk skickas ett tydligt budskap: Ni är inte lika viktiga.

Men när det gäller vårt Sverige ska hela landet leva, inte bara storstäder som Stockholm, Malmö och Göteborg.

Regeringen pratar om effektiviseringar. Men, fru talman, är det verkligen effektivt att äldre människor måste resa tio mil för att få hjälp? Är det effektivt att kommunerna tvingas ta över uppgifter som staten lämnar efter sig? Är det effektivt när fler hamnar utanför för att de inte kan använda digitala tjänster eller inte har tillgång till tekniken? Är det effektivt att försämrade arbetsmiljön för personalen? Nej, det är inte effektivt. Det är kortsiktigt, orättvist och ett svek mot landsbygden.

Vi socialdemokrater vet att statlig närvaro betyder mer än bara en kostnadspost i en budget. Det handlar om förtroende, om trygghet och om jämlikhet mellan stad och land. Därför, fru talman, vill jag fråga civil- och digitaliseringsminister Erik Slottnér: Hur tänker regeringen säkerställa att alla medborgare i hela landet, även i Norrbotten, får tillgång till statlig service?

(Applåder)

Anf. 68 AGNETA NILSSON (S):

Fru talman! I dag står jag här för tredje gången angående nedskärning av den statliga närvaron i vårt land eftersom SD och regeringen bestämt att lokala servicekontor ska bort. I dag är förhoppningen att det är tredje gången gillt och att civilminister Slottnér och regeringen hör samman mig. Dock ser det mörkt ut för svenska folket i denna fråga. Nedläggning av

servicekontor har redan börjat. I Skåne har kontor försvunnit i en hel del kommuner. Snart står Eslövs servicekontor på tur. I januari är det slut, enligt planeringen. Då ska alla som behöver hjälp tvingas resa till nästa kontor.

Fru talman! Regionala utvecklingsnämnden i Skåne tog i våras beslutet att ställa sig bakom Socialdemokraternas initiativ om att skriva till regeringen och kräva att avvecklingen av servicekontoren stoppas. Alla partier stod bakom det; det var en enad nämnd. Där förstod man att den så kallade anpassning som Statens servicecenter behöver göra för att klara regeringens sparkrav kommer att försämra kontakten med statliga myndigheter för ett stort antal människor.

Jag ska citera en kristdemokratisk ledamot i Skånes regionala utvecklingsnämnd:

Att dra in servicekontoren rimmar illa med statens ansvar att motverka klyftor i samhället. När myndigheter centraliseras till större städer ökar avstånden både geografiskt och socialt. Det är ett hot mot sammanhållningen i vårt samhälle.

Där är det slut på citatet.

Regeringen har inte ens sina egna partirepresentanter ute i landet med sig.

Fru talman! När nu en fjärdedel av kontoren stängs lämnas många människor i sticket. Avvecklingen av kontoren slår ojämnt. När staten drar ned på servicekontoren drabbas människor i Eslöv och i hela landet. Det är inte enbart en fråga om budget och siffror, utan det handlar också om att människors trygghet, tillit och vardag försämras.

När SD och regeringen tar bort kontor är det en bakvänd rättvisa. I stället för att ha så nära som möjligt ska man nu ha så långt som möjligt till ett kontor. Ju längre bort, desto bättre – så verkar det resoneras.

För vem är detta effektivt? För en äldre person, en person med funktionsnedsättning eller en småbarnsfamilj utan bil blir det dyrare. Det tar längre tid, och det skapar ökande klyftor och en känsla av att staten inte anser att alla är lika värda. Effektivt blir det i vart fall inte.

Regeringens besparingar kan på papper ge en kortsiktig vinst, men på lång sikt riskerar det att bli högre kostnader. Fler felaktiga ansökningar och längre handläggningstider och denna regerings spariver skapar en växande misstro i samhället och försvagar i förlängningen demokratin.

Fru talman! Hur ser ministern och regeringen på att de styrande politiker i berörda regioner och kommuner inte är överens med SD och regeringen om nedskärningarna, oberoende av vilket parti de tillhör?

(Applåder)

Anf. 69 EVA LINDH (S):

Fru talman! Kanske trodde SD-regeringen att neddragningen på 150 miljoner när det gäller de statliga servicekontoren inte skulle märkas så mycket. De kanske trodde att den lite fint skulle undgå uppmärksamhet och att människor inte skulle reagera.

Men varje gång jag besöker en kommun och träffar människor, särskilt äldre och pensionärsorganisationer men också andra, tar de som jag pratar med själva upp frågan om servicekontoren. Det handlar om svårigheter och om att man inte får hjälp att göra rätt. Man får inte hjälp att fylla i blanketter, och man kan inte få svar på frågor.

Men väldigt tydligt handlar det också om något grundläggande, nämligen tillit. Det handlar om att känna tillit till att staten är till gagn för oss alla – att staten finns där och att man kan få den hjälp man behöver.

Detta är, tror jag, något som vi i dessa orostider behöver vara väldigt rädda om. Att lägga ned statliga servicekontor i det här läget är inte bara illa generellt, utan det är särskilt illa i dessa tider.

Nu läggs fler statliga servicekontor ned, också i Östergötland: i Motala, som Johan Andersson kommer att beröra, och också i östra delen av Östergötland. Där har citykontoret i Norrköping lagts ned, och nu ska kontoret i Finspång göras om till ett obemannat kontor, där det inte finns personal att ta hjälp av mer än någon dag i veckan. Lite fint kallas det för flexibelt. Det är så det brukar kallas när man försöker göra något finare än vad det egentligen är. Men vad innebär flexibelt? Det innebär att människor inte kommer att kunna få den hjälp som de har fått tidigare.

Ministern säger i sitt svar att regeringen bedömer att fler mobila och flexibla kontorslösningar bland Statens servicecenters servicekontor kan bidra till en stärkt statlig närvaro och service till privatpersoner och företag. Tror verkligen civilministern på detta? I så fall är han nog en av de få som gör det.

Vi socialdemokrater vill i stället att statens närvaro ska förstärkas och att vi ska bygga ut servicekontoren. Men varje gång vi diskuterar detta försöker regeringen att få det att låta finare än vad det är. Nu har de 10 miljonerna, som kom som ett slags plåster på sårerna, blivit något som SD-regeringen beskriver som att man nu ska göra det lite bättre. Men det blir inte bättre!

När man tar 34 bullar och ger tillbaka en halv utan socker blir det inte fler bullar. Det blir färre bullar. Här ser vi precis samma sak. Servicekontorens verksamhet och stöd ute i landet läggs ned och försvinner. Det innebär att människor måste resa längre. De vet inte vart de ska vända sig för att få den hjälp som de behöver – det fanns ju ett skäl till att vi byggde ut servicekontoren. Dessutom försämras människors tillit till staten.

Detta är ett dåligt beslut. Jag undrar hur civilministern själv ser på neddragningarna och vad effekterna av dem betyder för alla de ställen som vi representerar i hela Sverige.
(Applåder)

Anf. 70 MARKUS KAUPPINEN (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för beskedet om Karlshamn. Men det bekräftar att regeringen saknar en grundläggande plan för statens närvaro.

Staten ska inte stänga servicekontor bara för att kortsiktigt spara pengar. I debatten här har det nog märkts att vi socialdemokrater står upp för en god statlig närvaro och service i hela landet.

Ministern måste se vad som händer när man drar ned på servicen. Servicekontoret i Tranås stängdes i slutet av 2024 på grund av nedskärningar som regeringen drev igenom. Jag har fått mig tillsänt en namninsamling med 562 namn, som visar hur besvikna invånarna i Jönköpings län är på regeringen. Jag tänker överlämna den till ministern efter debatten, om han accepterar att ta emot den.

Att stänga kontoret innebär att tiotusentals invånare i Tranås och omkringliggande kommuner förlorar möjligheten till det fysiska mötet med staten. Det finns de som inte kan sköta alla sina ärenden digitalt – äldre,

sjuka och personer med funktionsnedsättning. Det är de som drabbas hårdast.

Ministern talar om effektivisering, men detta är en politik som ökar klyftorna och gör vardagen svårare för många. Staten har ett ansvar att ge alla, oavsett var de bor, tillgång till den hjälp de behöver från Försäkringskassan, Skatteverket eller Pensionsmyndigheten.

Fru talman! Jag vill ställa följande frågor till civilminister Erik Slottner: Hur motiverar regeringen att man drar in service i kommuner som Tranås? Hur säkerställer regeringen att de individer som är beroende av det fysiska mötet, de som inte kan använda digitala tjänster, fortsatt ska ha en rimlig tillgång till nödvändig statlig hjälp utan att tvingas resa långa sträckor?

(Applåder)

Anf. 71 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Fru talman! Tack till interpellanterna och statsrådet för debatten och för svaret på interpellationerna! Det här är ju en fråga som vi har stött och blött i den här kammaren tidigare.

I februari i år besökte jag Statens servicecenters kontor i Ystad, min hemstad. Det är det sista kontor som finns kvar i sydöstra Skåne, för kontoret i Simrishamn avvecklades lite senare under 2025. Jag träffade personal på Statens servicecenter i Ystad. Jag träffade personal som var väldigt stolt över sitt jobb. De var väldigt glada över att få jobba på Statens servicecenter och tacksamma och stolta över att få hjälpa människor i deras vardag med den typ av problem som kan uppstå när man ska fylla i olika formulär eller ha kontakt med staten på olika sätt. Man var stolt över att kunna hjälpa och stötta människor som var i behov av det.

Sedan dess har den här vågen av nedläggning av statlig service slagit över hela landet. Den har särskilt slagit mot sydöstra Skåne. Skatteverkets kontor i Simrishamn läggs ned, som ledamoten Pihl Krabbe nämnde här tidigare. Jag vet att personalen på Skatteverket har tillskrivit civilministern om detta. Jag vet inte om civilministern har återkommit, men jag vet att han har tillskrivits. Servicekontoret i Simrishamn har lagts ned, som jag sa, och polisstationer i sydöstra Skåne håller stängt för allmänheten.

Denna våg har skapat en oro bland de få statliga institutioner som fortfarande finns kvar i sydöstra Skåne. Häromveckan var jag och handlade hemma i Ystad. När man är riksdagsledamot från en liten stad händer det ofta att folk kommer fram till en när man ska handla. Det tar ibland lite längre tid att handla än man hade tänkt sig. Den här gången kom det fram en anställd från Statens servicecenter som jag träffat tidigare, som berättade för mig att deras hyreskontrakt skulle gå ut i januari 2026 och att de var ganska oroliga för vad som ska hända med servicekontoret i Ystad.

Med tanke på hur de andra nedläggningarna av servicekontor runt om i landet verkar ha skötts – det verkar ha varit hyreskontraktets längd som har avgjort om kontoren ska läggas ned eller inte – blev jag djupt orolig. Det här kontraktet går ut i januari, och enligt den dialog jag har haft med Statens servicecenter finns det ännu ingen ny lokal bestämd för servicekontoret i Ystad.

Jag tänker inte stå här och ropa varg. Det finns inget nedläggningsbeslut – det ska man vara tydlig med. Men återigen: Med tanke på hur de här

nedläggningarna har hanterats blir man bekymrad när det är två månader kvar och Statens servicecenter ännu inte har hittat någon ny lokal i Ystad.

I den bästa av världar skulle det kunna bli en skarv så att man har en period då Statens servicecenter inte finns i Ystad. Men den skarven riskerar, med tanke på hur detta har hanterats, att bli ganska permanent. Invånarna i sydöstra Skåne betalar statlig skatt som alla andra. De förtjänar också att ha en närvarande stat och inte en stat som är helt frånvarande.

Jag hoppas att den klump i magen som den anställda på Statens servicecenter kände när hon pratade med mig bara är en falsk oro och att man inte behöver känna den oron. Jag hoppas att min klump i magen också är en falsk oro och att detta kommer att lösa sig. Men det finns en tydlig oro, hos mig men framför allt hos alla dem som är i behov av Statens servicecenter i sydöstra Skåne och i Ystad.

Skulle resultatet bli att detta kontor läggs ned har vi inget statligt servicekontor i sydöstra Skåne längre, och den statliga närvaron kommer att minska ytterligare. Detta kommer att skada människor där jag kommer från, liksom deras tilltro till och respekt för staten – det kan jag garantera. (Applåder)

Anf. 72 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! I den konsekvensanalys som Statens servicecenter tagit fram med anledning av avvecklingen av servicekontoret i Tranås kommun kan man läsa: ”Myndighetens lokala verksamhetsnärvaro är viktig ur flera aspekter. Statliga myndigheter har i betydande grad digitaliserat sin service. Det finns ... fortsatt behov av att erbjuda lokal statlig service vid sidan om de digitala kanalerna för individer som behöver träffa myndigheten fysiskt för att lösa sina ärenden. Servicekontorsverksamheten är på detta sätt viktig för att upprätthålla legitimitet och förtroende för de statliga myndigheterna.”

Precis som står att läsa i analysen handlar tillgången till statlig service i hela landet om flera saker. Det handlar om likvärdig service. Många äldre, personer med funktionsnedsättning eller språksvårigheter och de som har svårt att hantera myndigheternas digitala verktyg behöver få hjälp med kontakter med myndigheter – Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten, Försäkringskassan och Skatteverket.

Men det handlar också om tilliten till staten och myndigheterna. Man ska kunna lita på att staten och samhället finns där när man behöver dem och att staten är tillgänglig och inte drar sig undan.

Fru talman! När konsekvensanalysen av nedläggningen i Tranås publicerades hade servicekontoret i Tranås redan varit nedlagt i tre månader på grund av att hyreskontraktet löpt ut. Konsekvensanalysen hade redan spelat ut sin roll. Möjligheten till snabba besparingar verkar utifrån sett ha varit den enda anledningen till att man bestämde sig för att stänga kontoret i Tranås. Kommunen och de lokala politikerna fick informationen först efter att man redan stängt, utan möjlighet till dialog eller påverkan på beslutet.

De tusentals individer som besökt servicekontoret i Tranås och fått hjälp med sina ärenden och med kontakt med olika myndigheter har nu längre resväg, och många riskerar att inte alls få det stöd och den hjälp som de upplever att de har rätt till. Regeringens nedskärningar av service-

kontoren innebär att det blir allt svårare att få hjälp för den som behöver det allra mest.

Vi socialdemokrater byggde ut Statens servicecenter och öppnade flera nya kontor för att staten skulle bli mer tillgänglig och för att öka servicen till medborgarna. Detta är uppenbart inte en viktig prioritering för SD och regeringen. Steg för steg raderar man nu ut utbyggnaden och backar bandet när man stänger en fjärdedel av Statens servicecenters kontor.

Besvikelsen över att statliga servicekontor lägger ned är stor på de orter som drabbas. När vi socialdemokrater i Jönköpings län vände oss till Tranåsborna och frågade vad de tyckte om regeringens nedläggning av deras servicekontor skrev över 500 personer under protestlistan mot nedläggningen. Man vill att staten ska finnas där och ge det stöd man har rätt till. Många vänder sig emot att staten drar sig tillbaka.

Jag undrar vad ministern har att säga till alla dem som protesterar mot nedläggningarna av de statliga servicekontoren, i Tranås och på andra orter, och till alla dem som behöver det stöd som regeringen nu drar undan. (Applåder)

Anf. 73 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret på interpellationen!

Den 25 mars stod statsrådet och jag här i kammaren och debatterade avvecklingen av servicekontoret i Motala, som då hade varit känd i ett par månader. Det rörde sig om ett rykte, men den 25 mars fick vi det bekräftat av statsrådet.

Jag tänker inte dra så mycket statistik kring detta; det gjorde vi i samband med den interpellationen. Men jag kan bara konstatera att behovet kvarstår. I dag får man som boende i Motala eller västra delen av Östergötland, som täcker fem kommuner, resa till Linköping. Det är inte som att resa till USA, absolut inte. Men det är ändå ett avstånd, framför allt för dem som bäst behöver den service som servicekontoret kan leverera.

Såväl Motala kommun som Region Östergötland och omkringliggande kommuner svarade väldigt negativt på att servicekontoret skulle avvecklas. Man hänvisade till statistik och underlag. Jag har allt detta, om statsrådet vill ha det. Han har fått det tidigare, i dubbla eller kanske till och med tredubbla upplagor, tror jag. Men det finns ytterligare underlag.

Den 1 juni lades servicekontoret ned, som sagt var. Det är sex månader sedan nu. Det är kanske lite för tidigt att göra en konsekvensanalys av detta. Men jag har en konkret fråga till statsrådet, som jag gärna skulle vilja få svar på. Statsrådet har en otrolig möjlighet att i samband med att man skriver regleringsbrevet till Statens servicecenter, alltså myndigheten för de här kontoren, också se till att det kommer någon form av analys av vad det har blivit för konsekvenser för befolkningen där ute.

Statsrådet har pratat om – och gör det nu också i sitt svar – att det handlar om mobila lösningar. På sex månader har vi inte sett några mobila lösningar i min del av landet. De kanske kommer, till jul förhoppningsvis, och ligger i ett paket under granen på torget i Motala. Det ser vi fram emot. Är detta något jag kan hänvisa till, att det kommer ett paket från statsrådet Slottner som kommer att levereras under granen i Motala, med tekniska lösningar för detta?

Min uppmaning är: Se nu till att det blir en ordentlig analys av detta! Det är lätt att ta beslut, men det är mycket svårare att ändra felaktiga beslut. Samtidigt är detta inget man räds. Slottner har också varit politiker i många år och vet att det emellanåt händer att man fattar ett felaktigt beslut. Då får man ändra det och göra rätt saker.

Vi har sett en del sådant. Jag tänker nu på Karlshamnskontoret, som jag förstår är en konsekvens av Slottners ställningstagande när det gäller detta. Men andra kontor i landet har lagts ned. Hur har utvecklingen blivit för kommuninvånarna, de brukare som finns i respektive kommun? Vilka slutsatser drar regeringen och statsrådet av detta? Jag tror att han kan övertyga också SD:s partiledare på detta område, om han har ett väldigt bra underlag.
(Applåder)

Anf. 74 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag ska försöka att strukturera gå igenom de frågor som jag hinner med på fyra minuter. Eva Lindh och Peder Björk får vänta – de får väl åka till någon planet i något universum och leta upp något ufo som sitter i en SD-regering. Jag gör det i alla fall inte. Eftersom SD inte sitter i regeringen tänker jag heller inte bemöda mig om att svara på ledamöternas frågor.

Till att börja med ska sägas att statens servicekontor inte försvinner. De minskar i antal, vilket är en konsekvens av den budget som regeringen har lagt, men de försvinner inte. Den stora majoriteten servicekontor finns kvar runt om i landet. Inte ens när Socialdemokraterna styrde och vi hade 148 kontor – nu är det runt 140 – hade en majoritet av kommunerna servicekontor. Jag vet inte om Socialdemokraterna då höll på och kompenserade de kommuner som saknade servicekontor med pengar till bibliotek för att de fick så mycket merjobb.

Jag tycker att det byggs upp överord i den här debatten. Jag kräver inte att alla ska tycka att det är bra att vi minskar antalet servicekontor, men jag tycker att man kan sansa proportionerna något.

Jag vill också lägga till att det inte har skett några uppsägningar på Statens servicecenter. Det kan också vara bra att veta. Det sades inte rakt ut att det var så, men det andades lite grann här under debatten, tyckte jag.

En del av de frågor som ställs är av en sådan art att jag inte kan svara på dem, utan det måste myndigheten själv göra. Ledamöterna vet mycket väl att var kontoren ska ligga är myndighetsbeslut. Peder Björk sitter nu och rycker på axlarna, eftersom han tycker att det var ett dåligt beslut. Det är en sak, men regeringen har beslutat att myndigheten självständigt ska fatta beslut om var dessa kontor ska ligga, och därmed kan jag inte kommentera den exakta lokaliseringen av enskilda kontor. Man kan tycka att det beslutet var dåligt, men om jag hade svarat på en del av de frågorna skulle jag förmodligen, kanske av någon ledamot som närvarar här i kammaren, bli anmäld till konstitutionsutskottet.

Isak From ställde frågan om kundnöjdhet och om jag tycker att relationen till kommunerna har funkat. Det är såklart väldigt svårt för mig att svara på i varje enskilt fall. Vad jag vet från de myndighetsdialoger och årsredovisningar som följer upp med myndigheterna är att kundnöjdheten har ökat markant på Statens servicecenter. Det har av olika skäl varit lite skrämt med detta under ett antal år, men nu ökar det, vilket är väldigt roligt.

Jag måste säga att både generaldirektören och styrelseordföranden är fantastiskt engagerade. Jag hade ett möte med dem senast för två veckor sedan, och det finns ett väldigt stort engagemang i frågan. Man jobbar mycket bra på regeringens uppdrag.

Heléne Björklund frågar om andra kontor ska läggas ned i stället för det i Karlshamn. Nej, det tror jag inte, men det får myndigheten svara på. I och med tillskottet på 10 miljoner som vi ger nästa år kan man dock rädda bland annat Karlshamn och bygga vidare på mobila lösningar. Däremot är det helt publikt vilka beslut styrelsen fattar, och det finns alltså en lista över kontor som kommer att läggas ned framöver. Det är ingen hemlighet. Jag har dem inte i huvudet här och nu, men det är inte så att man räddar Karlshamn på bekostnad av något annat kontor.

Vad är en mobil lösning, frågade Heléne Björklund också. Det kan vara en ambulerande lösning i form av fordon som åker till en stad i samband med särskilda event eller särskilda händelser som motiverar närvaro. Man kan också hyra in sig på ett kommunalt kontor ett antal timmar i veckan. Det ser lite olika ut.

Jag får återkomma till de många frågor jag fick under de 13 inläggen.

Anf. 75 PEDER BJÖRK (S):

Fru talman! Statsrådet hänvisar i sitt svar till ufon. Den enda här i kam-maren som saknar markkontakt och är i något slags omloppsbana i univer-sum är statsrådet själv. Vi är 13–14 ledamöter i salen som i inlägg efter inlägg visar på betydelsen av dessa servicekontor. Det är namninsamling-ar, det är människor som stoppar ledamöter i affären, det är inlägg i medi-erna och det finns kommun- och regionledningar som starkt protesterar mot det som SD-regeringen gör. Den enda som inte verkar tycka att det är ett problem att dra undan service för medborgare runt om i hela landet är statsrådet själv; han är ute på rymdtur och saknar fullständigt markkontakt.

Fru talman! Statlig närvaro handlar inte bara om service och myndig-heter, utan det handlar också om tillit till staten. När människor märker att staten finns där de bor med service, arbetsplatser och lokal närvaro, då stärks förtroendet för staten. Men när servicekontoren stängs, när de stat-liga jobben flyttas och när det blir två timmars bilresa till närmaste myn-dighet enkel väg, då urholkas denna tillit.

Det är exakt det vi ser under SD-regeringens tid vid makten. För de äldre i Filipstad, för företagaren i Åmål eller för den nyanlända i Sandvi-ken betyder faktiskt ett nedlagt servicekontor att man inte längre har en dörr att knacka på. Staten blir något avlägset, en röst i telefonen, en webb-sida som krånglar eller ett formulär på byråkratisk svenska.

När människor slutar känna att staten finns där för dem växer också klyftan mellan stad och land. Det är farligt för demokratin, för samman-hållningen och för den samhällsgemenskap som Sverige har byggt upp un-der decennier, fru talman.

Statsrådet talar gärna om flexibla lösningar och mobila kontor. Det lå-ter modernt. Men sådana lösningar kan inte ersätta den fasta, fysiska när-varon. Ett mobilt kontor som dyker upp någon gång då och då, som stats-rådet sa alldeles nyss, kan inte ersätta tryggheten i att veta att staten är lokalt representerad av ett servicekontor eller en annan myndighet.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill att statens närvaro ska stärkas och byggas ut, inte dras in. Sverige ska ha en statlig närvaro i hela landet. Vi

ska inte ha en ordning där placering av statlig verksamhet har Stockholm som norm och allt annat är en avvikelse och där man dessutom inte ser betydelsen av och styrkan i en sammanhållning i hela landet.

Fru talman! Jag har ingen förhoppning om att SD-regeringen kommer att agera för att stärka människors tillgång till statlig service, men jag hoppas att de kan erkänna att för dem är detta inte en prioriterad fråga. Faktiskt verkar frågan inte ens vara viktig.
(Applåder)

Anf. 76 HELENE BJÖRKLUND (S):

Fru talman! Vi står här och diskuterar statens servicekontor i hela landet. Det är en verksamhet som många gånger finns för att ersätta eller samla myndigheter som inte finns med egna kontor på orten.

Min kommun skulle gärna ha en fullt fungerande arbetsförmedling i Blekinge. Den behövs i dessa tider. Vi skulle gärna ha en fullskalig tingsrätt eller varför inte en polisstation. Men vi har ingenting av detta. Däremot har vi av den socialdemokratiska regeringen fått viss kompensation genom de statliga servicekontoren.

Precis som jag har sagt till ministern flera gånger finns det en vrede. Där jag kommer från pratar man om makten som Stockholm, och man pratar inte om det som något positivt. Det är inte Stockholms stad man avskyr, inte människorna eller den vackra huvudstaden, utan det är makten. Man känner sig som en förlorare gång på gång, och vädjan är att visa att hela landet betyder något.

Det är inte för inte som det firas så extraordinärt på små orter när de gör något bra som att vinna SM-guld i fotbollsallsvenskan. Det är så viktigt att få visa att vi gör något bra. Det är inte heller för inte att man kan driva med sig själv och sätta traktorer på tröjorna när man kommer till Södermalm. Därmed visar vi att vi vet att ni driver med oss, men vi är stolta.

Staten måste visa att man finns överallt genom lokala polisstationer, genom närvarande arbetsförmedlingar, genom tingsrätter, genom servicekontor. Det handlar om att visa att det är viktigt att alla människor kan känna tillit till staten. När man inte känner tillit skapas, menar vi, en vrede som bryter samhällskontraktet och som skapar ett avstånd till regeringen, till politiken och till makten. Det är viktigt att vi klarar frågorna. Det är viktigt för oss alla, och det är viktigt för demokratin.

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.01 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 77 ISAK FROM (S):

Herr talman! Som talmannen ser har vi här i kammaren en hel rad socialdemokrater som är engagerade i frågan om statens närvaro i hela landet.

Före avbrottet för gruppmöten redovisade statsrådet Erik Slottner vilka konsekvenser han ser av det som händer. Han redovisade att han haft ett möte med generaldirektören, som visat stort engagemang. Frågan är om det engagemanget är sammankopplat med att skyltar för statlig service just nu släcks runt om i landet. Det är förutsättningarna. Statens servicecenter har också redovisat vilka kontor som har stängts och som kommer att stängas.

Statsrådet redovisade att kundnöjdheten har ökat. Det vet vi, eftersom vi har debatterat den här frågan med statsrådet Erik Slottner tidigare. Men det bygger faktiskt på hur det var innan neddragningarna började. Det är klart att många då tyckte att det började fungera. Orsakerna till utbyggnaden och till aviserade utbyggnader som den socialdemokratiska regeringen uppgav var nämligen att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan försvann från ort efter ort men måste ersättas. En ny myndighet skulle samla det i Statens servicecenter för att myndigheterna skulle finnas på ort och ställe.

Frågorna kvarstår alltså: Tycker statsrådet Erik Slottner att neddragningarna går bra? Går de enligt regeringens plan? Är statsrådet nöjd med Statens servicecenters agerande?

Anf. 78 NIKLAS KARLSSON (S):

Herr talman! Regeringen tycks utgå från ett resonemang om att även om de lägger ned en del statliga servicecenter finns det fortfarande tillgång till statlig service hos Statens servicecenter. Man kan ta bilen, man kan ta tåget, man kan ringa och man kan starta datorn. Nu införs också en ambulanslösning.

Vad blir då problemet för regeringen? Jag vill påstå att det krävs en förståelse, herr talman – en insikt om att det inte handlar om att Statens servicecenter som organisation ska finnas kvar. Det handlar om närvaron på plats, om närheten, om tillgängligheten och om visad respekt. Då blir en mobil och flexibel lösning helt irrelevant. Det som nu sker, med nedläggning av Statens servicecenter på en massa orter runt om i vårt land, gör nämligen att något annat går förlorat.

Herr talman! Jag är av uppfattningen att om staten inte vill visa sina medborgare respekt förtjänar staten inte heller någon tillit. Och ett samhälle utan tillit eller med avtagande tillit skapar en samhällsutveckling där vissa medborgare blir mer värda än andra. Det skapar och förstärker utanförskap. Det delar landet.

Om man inte har den förståelsen kan man försöka svara på den kritik som man nu utsätts för med att regeringen inte kan tycka till om enskilda kontor eller var de ska finnas. Men inget kan vara mer fel.

Regeringen styr riket. Och regeringen kan tala om vilket uppdrag myndigheterna har. Om regeringen och Sverige som stat kan vara tydliga med att varje kommun ska ha ett systembolag kan regeringen också vara tydlig med att alla eller betydligt fler kommuner ska ha ett statligt servicekontor. (Applåder)

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 79 ZARA LEGHISSA (S):

Herr talman! Jag vill tacka interpellanterna Peder Björk och Heléne Björklund för den här jätteviktiga debatten och även ministern för bemötandet av vissa frågor. Men jag måste säga att det inte räcker. Att hänvisa till digitalisering och effektivitet är inget svar till pensionären i Jokkmokk som nu måste resa betydligt längre och som får en merkostnad. Det är inget svar till den ensamstående som inte har bil eller dator.

Regeringen säger att man värnar om landsbygden men visar genom sin handling någonting helt annat. Man stänger kontor, man drar in resurser och man lämnar människor därhän. Hur tänker regeringen trygga och bygga broar för människor genom personlig hjälp med frågor om blanketter och stöd med digitala tjänster, vägledning och språkligt och digitalt stöd?

Statens servicekontor har stor betydelse för samhället. Demokratisk tillgänglighet betyder att alla kan få kontakt med staten. För regional utveckling ska de finnas tillgängliga i stad och i glesbygd. Förtroendet för staten och tilliten till myndigheterna ökar genom personlig och tillgänglig service. När det gäller samhällsnytta och trygghet känner människor sig trygga när de kan få korrekt hjälp med viktiga ärenden som rör ekonomi, pension, skatt och social trygghet.

Socialdemokratin står för en närvarande stat, en jämlik service och en sammanhållning i hela Sverige. Staten ska finnas där människor finns, inte bara där det är mest lönsamt.

(Applåder)

Anf. 80 AGNETA NILSSON (S):

Herr talman! Jag har hittills inte hört något positivt om denna statliga neddragning när jag har talat med Eslövsbor. Tvärtom uttrycker folk sitt missnöje över att statliga myndigheter sakta men säkert försvinner. Man oroar sig för hur man ska lösa sina ärenden efter januari 2026. I Eslöv kommer det att bli tomt på statlig närvaro när Statens servicecenter försvinner. Så ser det ut på många orter där kontoren har försvunnit eller är på väg bort.

För att hålla ihop ett samhälle är en statlig närvaro viktig. Fungerande statlig service gör det möjligt att bo och arbeta i hela landet. Men denna nedskärning kommer att begränsa människor som bor i Sverige, framför allt på mindre orter eller på landsbygden. Jag tror nämligen inte att de nya förslagen på andra sorters närvaro kommer att komma Eslöv till del.

Vad händer då? Blir det kommunen som får högre tryck på sig och som måste utföra arbetsuppgifter som borde tillhöra det statliga ansvaret? Mobila lösningar, som är ett förslag, hade kunnat bli en utveckling av statlig service för att stärka den och vara närvarande i hela landet, om det hade handlat om en utökning av antalet kontor. Men nu handlar det i stället om att radera statlig närvaro. Fler ska få det sämre och andra ingenting alls.

Servicekontoren behövs för att människors vardag ska kunna fungera. Alla i vårt land har rätt till samma tillgång, oberoende av var man bor.
(Applåder)

Anf. 81 EVA LINDH (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater anser att statens närvaro ska stärkas, inte försvagas. När servicen försvinner från lokalsamhället urholkas tilliten till det offentliga. Det borde vara en självklarhet för en regering att värna om människors rätt att få hjälp av staten så nära sin bostad som möjligt.

Att lägga ned kontor på det här sättet är faktiskt inte annat än ett dråpslag mot östgötarna, som nu inte längre har kontor i Motala och Norrköpings city. Nedläggningen av kontoret i Tranås påverkar också många östgötar i de södra delarna. Nu ska även Finspång drabbas. Jag tycker att det är ett både oseriöst och respektlöst förslag.

Ministern säger att vi använder övertoner. Då kanske inte ministern har hört de människor som är förtvivlade över att man inte längre kan gå till ett servicekontor och få den hjälp som man behöver. Då kanske inte ministern har mött den oro som många känner över att nu inte kunna göra rätt.

Jag tycker att det vore på sin plats med ett respektfullt svar till dessa människor, som kanske sitter och lyssnar i dag – inte till mig och de andra här i kammaren, även om vi också berörs – och ett respektfullt erkännande av att det här berör människors vardag, tilliten till staten och i förlängningen även demokratin.

(Applåder)

Anf. 82 MARKUS KAUPPINEN (S):

Herr talman! Jag noterar ministrarnas svar. Men det är faktiskt regeringen som har det politiska ansvaret att garantera en statlig service som är jämlik i hela landet. Ministrarnas agerande visar att man prioriterar uträknade besparingar framför människors trygghet och service. Det är ett svek mot hela Tranås. Att tvinga människor i Tranås att resa långa sträckor för att få grundläggande service är inte att bygga ett tryggt Sverige utan att öka utanförskapet. Det vill jag påminna ministern om.

Vem betalar då priset för regeringens nedskärningar? Jo, det är vår äldre befolkning, de som är beroende av personlig service och de som står längst bort från den digitala världen. För dem är servicekontoret inte bara ett ställe där man kan hämta ut ett kort utan en grundbult i den sociala tryggheten och i vardagsekonomin.

Ministern har inte kunnat ge ett rakt besked om varför regeringen försämrar servicen för just dessa individer i Tranås. Ni talar om undantag i Karlshamn, men vad säger ni till de människor i Jönköpings län som förlorade sin service i oktober förra året?

Vi behöver en stat som tar ansvar, står nära medborgarna och bygger trygghet, inte en stat som flyr från landsbygden. Jag förväntar mig ett tydligt svar om hur regeringen avser att återställa tryggheten för medborgarna i Tranås och norra Jönköpings län.

(Applåder)

Anf. 83 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Jag har några olika invändningar mot de resonemang som har framförts av ministern och även av andra företrädare för regeringen.

Jag har invändningar mot regeringens principiella hållning i fråga om statlig närvaro. Jag har invändningar mot oförståelsen och det ointresse som finns för att förstå. Man vill helt enkelt inte förstå vad det gör med ett samhälle när staten inte längre är närvarande – eller så är man bara helt ointresserad. Jag vet inte vad det är, men jag har invändningar mot den hållningen.

Jag har invändningar mot regeringens hantering av statlig närvaro. Vi hör både här i ministrarnas svar och i andra sammanhang hur regeringen skjuter ifrån sig ansvaret och säger att det här med statlig närvaro inte är en fråga för regeringen utan en fråga för respektive myndighet, ett uttalande som borde få ganska många att reagera ganska kraftigt. Det får inte vara så att regeringen pekar på myndigheten och säger: ”Det är bara ni som har ansvar för var ni finns – vi bryr oss inte.” Vad är det här egentligen för syn på statsförvaltningen och staten?

Jag har också invändningar mot regeringens hantering av vilka servicekontor som läggs ned. Den frågan har vi haft här många gånger. Det finns ingen tydlighet i vilka servicekontor som läggs ned. Ministern måste väl någon gång ha frågat generaldirektören vad som gör att vissa servicekontor läggs ned men inte vissa andra. Den enda slutsats man kan komma fram till är att det är hyresavtalets längd som avgör vilka servicekontor som läggs ned. Då blir jag, som jag sa i mitt förra inlägg, bekymrad för servicekontoret i min hemstad.

Det finns mycket att fundera över i den här debatten och diskussionen men också i andra debatter och diskussioner kring statlig närvaro. Med tanke på det vi ser med Statens servicecenter men också med stängda polisstationer och nedlagda skattekontor – kanske snart även med andra statliga myndigheter som försvinner från orterna – tror jag tyvärr att vi får anledning att återkomma till de här frågorna framöver.

(Applåder)

Anf. 84 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Ministern lyfter fram att servicecentren är viktiga och står för viktig service. Men trots det drar man ned. Man raderar ut hela den socialdemokratiska utbyggnaden av statlig service i hela landet. Det är något som drabbar landsbygden hårt, särskilt de personer som är beroende av det personliga mötet.

Nu verkar regeringen ha backat en liten bit. Man minskar nedskärningen på Statens servicecenter en aning. Ministern talar om mobila och flexibla lösningar som en utväg för den statliga servicen. Det väcker en mängd frågor från min sida. Vad kommer detta att innebära för de orter där man redan har lagt ned eller planerar att lägga ned Statens servicecenter? Kommer dessa kontor att ersättas av mobila och flexibla lösningar? Kommer invånarna i Tranås att kunna förvänta sig att Statens servicecenter kommer tillbaka till orten i någon form?

Ministern verkar vara väldigt ivrig att spara på statliga myndigheter och har varit väldigt stolt över de besparingar man gör på olika håll. Med anledning av det funderar jag på om fler kommuner och medborgare har

anledning att vara oroliga för att ännu fler servicekontor ska ersättas av de flexibla eller mobila lösningarna.

Erik Slottner talar om kundnöjdhet. Jag kan garantera att de som nu har förlorat sin statliga service i sin kommun inte är nöjda.
(Applåder)

Anf. 85 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag fortsätter där jag var tidigare. Men bara för att det är 13 deltagare får inte statsrådet mer tid, vill jag påpeka. Det gör att det blir lite svårt att hinna med alla svar ibland.

Niklas Karlsson började tala om människovärdet. Det är då jag tycker att det blir brösttoner. Han menar att regeringen tycker att människorna är mer värda i kommuner där det finns servicekontor än i andra kommuner. Då undrar jag: Eftersom en majoritet av Sveriges kommuner saknade servicekontor under förra mandatperioden, tyckte då Socialdemokraterna att man var mindre värd i de kommunerna?

Agneta Nilsson sa i sitt första inlägg: Till och med Slottners partikamrater är kritiska runt om i landet. Ja, men jag tror att det även var ett och annat av de beslut som fattades av den förra regeringen – om vi nu ska kalla den S-regeringen, V-regeringen, C-regeringen eller MP-regeringen – som lokalpolitiker inte var helt nöjda med. Ibland finns det konflikt och friktion mellan stat och lokal nivå. Det är inte i sig något uppseendeväckande eller väldigt ovanligt.

Jag kan inte kommentera enskilda kontor, Markus Kauppinen. Det har jag redan sagt. Nu kom frågan om Tranås. Varför läggs kontoret i Tranås ned? Den frågan får ställas till myndigheten, som kan svara enligt vilka kriterier den lagt ned det. Jag kan inte svara på frågan och ska inte svara på den, för det är inte ett regeringsbeslut.

Adrian Magnusson säger att det är hyreskontraktets längd som avgör. Det där har jag hört lite då och då, så jag lyfte faktiskt upp det med styrelsen. Jag ville veta om det stämde eller inte. Svaret är att det inte är sant. Det är inte så att det är den enda faktor som påverkar. Det kan dock vara en parameter emellanåt.

Regeringen har gett principer för kontorsnedläggningar framöver. Vad ska man ta hänsyn till? Ekonomiska förutsättningar är en av de principerna, men också geografiskt läge, besöksantal och annat. Det är klart att hyreskontraktets längd kan påverka till viss del. Men det är absolut inte så att det är vad man går efter och sedan utgår från det.

Mobila lösningar nämns här emellanåt. Det skulle vara någon julklapp under Motalas julgran, tror jag. Det är inget nytt besked från regeringen. Ganska tidigt under mandatperioden ville jag att myndigheten skulle jobba med fler mobila och flexibla lösningar just för att kunna vara mer tillgänglig, kunna jobba billigare och mer effektivt och kunna finnas på platser där det ibland uppstår situationer där man kan behöva extra stark statlig service. Det har jag jobbat för under i princip hela mandatperioden. Nu har myndigheten börjat få mer konkret arbete i detta. Det finns olika typer av mobila och flexibla kontor, som jag redogjorde en del för i mitt förra inlägg.

Jag tyckte att jag svarade på frågan från Isak From i förra inlägget om huruvida jag är nöjd med myndigheten. Jag tycker att både styrelse och generaldirektör är engagerade och svarar på regeringens uppdrag. Man har en mycket seriös plan framåt för hur man vill skapa ett bra nät över hela Sverige med något färre resurser och färre kontor.

Nu har jag 20 sekunders talartid kvar. När man läser Socialdemokraternas skuggbudget ser man att ni lägger 50 miljoner mer nästa år. Men ni återställer inte de 50 miljoner som togs bort i år. Ni har accepterat minus 50 miljoner och täpper bara igen. Det finns inte heller några nya pengar för 2027.

Av de totalt 150 miljonerna har ni accepterat 100 miljoner. Frågan skulle kanske ställas till Socialdemokraterna: Var tycker Socialdemokraterna att kontor ska läggas ned framöver?

Anf. 86 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Jag ska först kommentera budgetfrågan. Om vi i vår socialdemokratiska skuggbudget skulle återställa allt tok som den här regeringen har hållit på med skulle hela vårt utrymme gå åt till att bara göra det. Vi står självklart upp för kontoren, och vi har självklart budgeterat för detta.

Herr talman! Det är uppenbart i den här debatten och i tidigare debatter att statsrådet uttrycker att han är både stolt över och nöjd med de nedläggningar som nu sker av 25 procent av servicekontoren runt om i landet. Debatten om nedläggningar av servicekontor handlar i grunden om vilket Sverige vi vill ha, ett land där staten finns nära medborgarna eller ett land där servicen försvinner och tilliten eroderar.

Statsrådet talar länge och gärna om effektivisering. I praktiken betyder det att man väljer bort lokal statlig service för människor som bor på platser som inte är viktiga för SD-regeringen.

Herr talman! Vi socialdemokrater tror tvärtom på en stark statlig närvaro i hela landet och en statlig service som fungerar och finns där för alla. Sverige ska hålla ihop. Staten ska finnas där människorna finns. Där är de statliga servicekontoren en viktig pusselbit.

Den pusselbiten väljer nu SD-regeringen att kasta bort. Därmed kommer samhällsbygget Sverige att få hål i sig. Det, herr talman, försvagar tilliten och samhällsgemenskapen. Det kommer också att bli statsrådet Slottners eftermäle efter sina år i SD-regeringen.

(Applåder)

Anf. 87 HELENE BJÖRKLUND (S):

Herr talman! Civilministern talar om att det säkert har funnits socialdemokratiska kommunpolitiker som har kämpat för den lokala servicen mot en socialdemokratisk regering. Ja, det stämmer. Jag var en av dem.

Jag kämpade för att förklara precis det som jag förklarade för civilministern i mitt förra inlägg. Det handlar om hur det känns när man inte har statlig service. Jag är inte säker på att det var just därför, men det kom ett statligt servicekontor till min hemkommun under den förra S-ledda regeringen. Jag vädjar om att de ska få finnas kvar, för de betyder så mycket.

Nu försvinner 50 miljoner om året. Vi talar bara om detta år. Men det försvinner 50 miljoner om året i er budget. Även om ett eller annat kontor nu verkar ha räddats är frågan: Vad händer långsiktigt? Det har inte ministern svarat på här.

Jag upplever att ministern svarar så seriöst han kan på våra frågor och också vill att det ska bli bra. Men det blir inte det. Det måste också Erik Slottnér se med den nedskärning som finns i budgeten.

Det finns säkert utrymme för effektivisering. Jag har inte den insynen. Men det är inte effektivisering att ta bort service för medborgarna. Det får man göra på ett annat sätt. Det är riktigt dåligt. Jag tror att Erik Slottnér håller med om det, men det kan han inte säga här.

Vi behöver de här verksamheterna. Vi behöver statlig service i hela vårt land, av skäl som jag har gett innan. Det är inte bara av serviceskäl utan också av demokratiskäl.

(Applåder)

Anf. 88 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Jag har under debatten förstått att ledamöterna tycker att det är dåligt. Det har framgått väldigt tydligt. Men jag vill ändå göra saken tydligare.

Om Socialdemokraternas skuggbudget skulle gå igenom i riksdagen skulle det inte rädda alla kontor. En del kontor skulle den rädda, men inte dem som lades ned förra året. Man ökar på 50 miljoner mot minus 100 miljoner. Det är faktiskt så.

Peder Björk har en vana att sitta här och nicka och himla med ögonen. Men skulle man återställa den nivå som gällde 2024 skulle man behöva plussa på med 100 miljoner. Jag kan möjligtvis förlåta att man inte lägger på de 27 miljonerna. Jag minns själv när jag jobbade med skuggbudgeterna. Mitt parti satte upp detaljerade budgetar för år två och tre.

Sedan får jag frågan: Vad händer framöver? Vi kan titta på budgeten. Den som vi lade fram nu för 2026 sträcker sig också över 2028. Där finns ingen neddragning på servicecenter. Nu är det stopp i och med 2027 års sänkning av anslagen. Det blir totalt 150 miljoner. Vi kompenserade nu med plus 10 miljoner som på tre år blir plus 30 miljoner. Alltså blir det minus 120 miljoner.

Jag kan förstå att Socialdemokraterna inte i sina budgetar kan riva upp alla dåliga beslut. Man vågar aldrig dra tillbaka skattesänkingsförslag. Det var väldigt pompöst här i talarstolen med tal om hur klyftorna vidgas och välfärden förstörs. Men när det införs inkomstskattesänkningar låter man dem ligga kvar i sina skuggbudgetar. Gör man det kan man inte heller återställa alla sänkningar man gör. Det är fullt förståeligt.

Sedan vill jag avslutningsvis säga att vi från regeringen gör en historisk satsning på statliga jobb runt om i landet inom rättsväsen, försvar och infrastruktur, som kommer att märkas i landet. Det tycker jag att vi glömmer bort i den här debatten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 89 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Adrian Magnusson har frågat mig om jag och regeringen har säkerställt att avvecklingen av 2G-nätet, med början den 1 december i år, inte kommer att medföra några risker för privatpersoner, näringsliv och offentlig verksamhet, och, framför allt, om larmnumret 112 kommer att fungera som i dag.

Mobiloperatörerna gick redan 2020 ut med information om att 2G- och 3G-tekniken kommer att avvecklas, och de har tidigt kommunicerat tidsplaner för tekniskskiftet. Avvecklingen av 2G-näten inleds enligt operatörernas planer i december 2025. Även tidigare regering fick frågor om detta tekniskskifte och huruvida det är säkerställt att avvecklingen inte medför risker för samhällsviktig verksamhet. Det som förändrats denna mandatperiod är att en av operatörerna har aviserat att de väntar till slutet av 2027 med att stänga ned sitt 2G-nät.

Tjänster i mobilnäten har blivit allt viktigare för samhället, och det är därför centralt att avvecklingen av de äldre mobilnäten sker ansvarsfullt och med särskild hänsyn till användarnas trygghet och samhällets beredskap.

Olika grupper i samhället påverkas på olika sätt, bland annat beroende på skilda geografiska förutsättningar och vilken teknisk utrustning som används. Det är viktigt att användarna får rätt information och stöd i god tid innan de äldre näten avvecklas.

Operatörerna är enligt lag skyldiga att medverka till att förmedla nödkommunikation via nödnumret 112. De är också skyldiga att förmedla den information som krävs för att SOS Alarm ska kunna lokalisera den nödställda. Även om användarens vanliga operatör saknar täckning eller har drabbats av ett avbrott kan samtal till 112 kopplas fram via en annan operatörs nät. Detta kallas nödroaming.

Regeringen har agerat för att tekniskskiftet ska ske ansvarsfullt och för att höja beredskapen för de sektorer som särskilt berörs. Regeringen har gett PTS i uppdrag att följa hur avvecklingen av 2G-näten fortlöper. Enligt uppdraget ska PTS bevaka och redovisa vilka ersättningslösningar som erbjuds i de fall där elektroniska kommunikationstjänster har varit beroende av 2G-näten.

Regeringen har därutöver gett PTS ett särskilt uppdrag att redogöra för erfarenheter från och konsekvenser av avvecklingen av 2G-näten. PTS ska vid genomförandet av uppdraget inhämta information från andra myndigheter och organisationer samt redogöra för vilka konsekvenser som uppstått, både i Sverige och i andra jämförbara länder. PTS ska senast den 15 maj nästa år lämna en skriftlig slutredovisning till Regeringskansliet.

Regeringen kallade tidigare i år till sig organisationer som på olika sätt samlar aktörer som är berörda av tekniskskiftet till Finansdepartementet för en uppdaterad redogörelse av vilka åtgärder som behöver vidtas för att hantera avvecklingen. Vid mötet deltog bland annat representanter från SOS Alarm och Försvarsmakten. Redogörelserna jag fick ta del av visar att många aktörer har tagit sitt ansvar och har beredskap att hantera tekniskskiftet. Jag vill avsluta detta något långa inlägg med att säga att regeringen fortsätter att följa utvecklingen.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 90 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Tack till statsrådet Slottnér för svaret!

Det är inte första gången som statsrådet och jag ses i den här kammaren för att diskutera frågor kring nedsläckningen av 2G- och 3G-näten. Men beroende på hur nedsläckningen går nu framöver kanske detta blir sista gången. Vi får helt enkelt se.

Jag delar statsrådets bild att nedsläckningen har planerats under lång tid och att det har förekommit informationsinsatser kring nedsläckningen. Vi behöver alltså inte, som i många andra frågor i denna kammare nu för tiden, ödsla tid på att diskutera vad som är sant. Trots detta har det under processen framkommit att informationen inte har nått ut till en hel del människor inom flera olika sektorer. Det hoppas jag att statsrådet är medveten om.

Herr talman! Jag har träffat representanter för flera olika branscher och näringar som har uttryckt oro kring nedsläckningen. Exempelvis kan lantbruket nämnas. Flera lantbrukare har uttryckt stor oro för vad som kommer att hända med deras lantbruksmaskiner vid nedsläckningen av näten.

Det har också funnits en stor oro för vad som kommer att hända med det E-call-system som finns i flera bilar runt om i landet. Kommer det att fortsätta fungera även efter nedsläckning av näten? Det har hittills varit högst oklart, och då har vi inte ens diskuterat problematiken med utländska bilar.

Det har också ställts frågor om hur alarmnumret 112 kommer att fungera vid nedsläckningen av 2G-nätet. European Emergency Number Association, som jag hädaneftre kommer att kalla EENA, har varnat för att en alltför tidig nedsläckning av näten riskerar larmnumrets säkerhet. Det svar som ministern lämnar gör att vi bara får hoppas att nedsläckningen inte innebär risker för larmnumrets funktionalitet. Utifrån det svar som lämnats i kammaren går det bara att göra tolkningen att regeringen inte har haft någon kontakt med EENA.

Herr talman! Någonstans här kommer vi till kärnan i problemet. Det är många frågor som hänger i luften kring nedsläckningen av näten, och svaren är få. I andra länder runt om i Europa har det gjorts gedigna konsekvensanalyser och utredningar kring riskerna och farorna med nedsläckningen. I Frankrike, exempelvis, har det gjorts en omfattande konsekvensanalys. Men vi behöver inte gå så långt bort, utan vi kan bara blicka något västerut, mot Norge. Där gjordes, på Stortingets initiativ, en konsekvensanalys av vad en nedsläckning av 2G-nätet skulle kunna innebära för risker. Därefter har en ordnad nedsläckning skett bitvis.

Jag måste i den här debatten, men också efter den förra debatten jag och statsrådet hade om ett liknande ämne, uttrycka min förvåning över att regeringen så hårdnackat väljer att avvisa idéerna om att utreda riskerna innan en nedsläckning görs. I stället väljer man att ge ett uppdrag där Post- och telestyrelsen ska följa nedsläckningen medan den pågår. Såvitt jag har kunnat utläsa sker ingen gradvis nedsläckning, utan allting släcks ned på en gång av alla operatörer förutom en, som efter den tidigare debatt jag och statsrådet hade faktiskt sköt upp nedsläckningen av nätet i några år.

Det här innebär i praktiken att nedsläckningen görs först och eventuella konsekvenser beaktas senare, när själva nedsläckningen redan har ägt rum.

Herr talman! Detta är ett enligt mig ganska märkligt sätt att hantera en sådan här fråga. Det vanliga är väl ändå att man utreder konsekvenserna av något innan man gör det och inte efteråt?

Denna likgiltighet inför riskerna, oavsett om det gäller gräsklippare, trygghetslarm, lantbruksmaskiner eller larmnumret, förvånar mig faktiskt. Vi har en regering som ofta har en hög svansföring i säkerhetsfrågor och ett högt tonläge i beredskapsfrågor, men i slutändan kan man fråga sig om det bara är snack och luft.

Det här blir en axelryckning, trots oron från olika organisationer som är insatta i frågan. Till och med Post- och telestyrelsens generaldirektör har skrivit en text om att kommunerna måste agera, förmodligen för att det finns en utbredd oro. Men den oron verkar i alla fall inte finnas på civilministerns kansli – skönt för honom och hans kansli!

Anf. 91 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Att stänga av 2G- och 3G-näten är inte ett beslut som regeringen fattar, utan det är ett beslut som teleoperatörerna har fattat. Det kommer nu att ske i slutet av detta år. Det är ett ansvar för teleoperatörerna att se till att olika tjänster som de enligt lag är förbundna att utföra också kan upprätthållas. Det gäller exempelvis samtal till larmnumret 112. Det är ett lagstadgat ansvar, och vi har en myndighet som är tillsynsmyndighet för detta.

Regeringen har nu också gett i uppdrag till PTS att följa frågan. Nu tycker Adrian Magnusson att det är för sent och att det borde ha gjorts tidigare. Men nu är vi där vi är, herr talman, och jag vill säga att det är en delredovisning som vi ska få i maj 2026 och inte en slutredovisning. Jag blev uppmärksam på att jag sa fel i interpellationssvaret.

En av teleoperatörerna, den största, har meddelat att man kommer att vänta till 2027 med nedstängningen. Det gör att detta ändå sker gradvis, och man kan i det här fallet under en tid använda sig av Telias mobilnät som en ersättning. Jag tar inte ställning till Telias beslut att vänta till 2027 – det vill jag verkligen säga – men det skapar förutsättningar för en mer gradvis avveckling när man kan avlasta varandras nät.

Vi har tidigare alltid varit överens om teknikneutraliteten. Nu har inte Adrian Magnusson givit uttryck för det i den här debatten, men i tidigare debatter har det getts uttryck för att Socialdemokraterna på något sätt har velat att regeringen ska stoppa avvecklingen och så vidare. Men de debatterna har varit med Isak From, och han är inte närvarande här. Jag ska därför avvakta med fler kommentarer om just detta.

Men Socialdemokraterna och regeringspartierna har varit överens om att det ska vara teknikneutralitet som gäller, och jag tycker att den principen är viktig. Det är i grunden bra att vi fyller våra nät och spektrum med 5G; det är ju det som kommer att göra Sverige konkurrenskraftigt! Det är det som invånarna runt om i landet vill ha. Jag tror att det är 0,02 procent av all data som i dag går via 2G-näten. Det är alltså en försvinnande liten del. Men om inte avvecklingen sker kontrollerat kan även det få konsekvenser – absolut.

Efter att ha träffat mobiloperatörerna och efter att ha informerats i nästan sex år om avvecklingen, och när PTS nu står mycket väl förberedda och ska analysera detta och även har påbörjat arbetet, känner jag mig ändå

trygg. Kan jag lova att det inte blir några problem? Nej, det är klart att jag inte kan. Men jag tycker ändå att detta tillvägagångssätt och det arbete som har skett, sker och kommer att ske ger väldigt bra förutsättningar för att detta teknikskifte kommer att lyckas.

Anf. 92 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Kärnan i debatten, återigen, är att det inte gjorts någon ordentlig konsekvensanalys av vad detta kommer att innebära innan nedsläckningen görs. Det regeringen säger är: Vi kommer att följa arbetet, och skulle det uppstå några konsekvenser kommer vi att vara medvetna om det i efterhand.

Man hade kunnat göra som i de allra flesta europeiska länder och säga innan: Vi gör en konsekvensanalys. Vi försöker titta på vad som skulle kunna gå fel och var de stora riskerna finns.

Vi vet till exempel att många trygghetslarm är beroende av 2G- och 3G-näten. Man kan ha synpunkter på att kommunerna och regionerna runt om i landet inte gjort en uppdatering av sina trygghetslarm tidigare. Det är fullt möjligt. Man skulle absolut kunna ha den diskussionen och säga: Vi tycker att ni borde ha gjort detta. Men man måste ändå vara medveten om att alla kommuner kanske inte har gjort det. Då kan man inte bara säga att detta är teleoperatörernas ansvar. Vi har äldre människor som är vana vid att deras trygghetslarm fungerar, och när de sedan ramlar i sina bostäder fungerar helt plötsligt inte trygghetslarmet.

Det är något ihåligt, måste jag ändå säga, att säga att detta är operatörernas ansvar. Som folkvald, förtroendevald och minister har man ändå ett ansvar för människors väl och ve i det här landet, och den här nedsläckningen kan få ganska stora konsekvenser. Nu vet vi inte det, som sagt, för det har inte gjorts någon ordentlig analys av konsekvenserna i det här landet. Med det har gjorts exempelvis i Norge.

Man kunde också ha tittat på Norge och sagt att det som Norge just nu gör verkar ganska bra. Den norska konsekvensanalysen kom ju fram till att man inte såg några stora risker med nedsläckningen i Norge. Men som sagt: Vi vet inte hur det ser ut i Sverige, för den här konsekvensanalysen har inte gjorts.

Att det finns en oro även ganska högt upp i myndighetshierarkin och statsförvaltningen tycker jag märks när man läser de olika artiklar och inlagor som finns i ämnet. Den 23 oktober skrev till exempel Post- och telestyrelsens generaldirektör en text i Dagens Samhälle som inleds så här: ”Jag uppmanar alla offentliga aktörer att se över om den egna verksamheten påverkas av avvecklingen av 2G- och 3G-näten.”

Det är värt att notera att en generaldirektör för en myndighet skriver en artikel till landets kommuner, regioner och andra offentliga aktörer där han säger: Ni måste se över detta. Jag är helt övertygad om att generaldirektören för Post- och telestyrelsen inte gjorde detta för att han tyckte att det var kul utan för att han såg att detta kan gå väldigt snett.

I samma artikel uttryckte han sig så här: ”Det är upp till alla som ansvarar för samhällsviktiga system att säkerställa att livsviktig utrustning fortfarande fungerar efter årsskiftet 2025/2026.”

Återigen: Det finns en utbredd oro för att detta kan gå ganska illa.

Det är ändå ett tag sedan statsrådet och jag hade den här debatten. Jag vet att statsrådet och Isak From också har haft sådana här debatter. Man kunde efter den typen av diskussion ha sagt: Vi kanske måste om inte dra i nödbromsen så i alla fall sätta oss ned och ge ett uppdrag att titta på vilka konsekvenserna kan bli om vi gör den här nedsläckningen.

Jag tror att det är ganska bra att Telia har valt att avvakta. Eftersom vi inte har den här konsekvensanalysen är det bra att Telia håller igång sina nät längre så att vi i alla fall har någonting att falla tillbaka på om det skulle gå riktigt illa.

Det finns också tyvärr lite skrämmande statistik som visar att ganska många kommuner inte har analyserat sin verksamhet. I en undersökning som gjordes i mars kom det fram att 20 procent av kommunerna inte hade analyserat sin verksamhet. Det är klart att man kan tycka att det borde ha gjorts. Men nu har det inte gjorts, och då kanske man ändå måste säga att vi måste ta en noggrann titt på de eventuella konsekvenserna.

Anf. 93 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det är klart att det alltid är lättare att göra en konsekvensanalys efter att man har genomfört något än före. Sedan kan man göra riskanalyser innan, men konsekvensanalyser är alltid lättare att göra när man ser effekter av olika åtgärder.

Nu är Adrian Magnusson väldigt säker på att någon konsekvensanalys eller riskanalys inte finns. Jag är ganska säker på att teleoperatörerna har jobbat väldigt noga med detta. Det tyckte jag också framkom under rundabordssamtalen. De är väldigt väl förberedda, och de vill inte heller att det ska bli kaos eller att folk ska leva osäkert på grund av att 2G-nätet släcks. De har varit otroligt noga med sin information.

Sedan vill jag påminna om att den förra regeringen, även om det nu kanske känns länge sedan, satt nästan fram till 2023. Den dåvarande digitaliseringsministern hade på den tiden kunnat ge ett uppdrag till PTS om att göra riskanalyserna. När vi tog över var det ganska nära i tid till dess att denna nedstängning skulle ske. Menar Socialdemokraterna allvar med att man verkligen ville göra en analys av detta skulle det uppdraget faktiskt ha getts förra mandatperioden för att PTS skulle ha kunnat göra ett gediget arbete.

Sedan sa jag inte att operatörerna har ansvar för att byta ut larm eller så. Det är det ju verksamheterna som gör. Jag måste också säga att det är väldigt illavarslande om det finns kommuner som varit så tondöva sedan 2020 att de inte har förstått att det nu sker ett teknikskifte. Jag tycker att det är mycket allvarligt i så fall.

När jag var kommunpolitiker i Stockholm lade vi mycket pengar på sådana här utbyten för att förbereda oss på ett teknikskifte. Jag menar att varje kommun måste ha kapacitet att absorbera den informationen och byta den infrastrukturen. Annars måste man se över sin organisation, allvarligt talat.

Jag vill återigen betona att jag tycker att de beslut som vi har tagit, den lagstiftning som finns och de uppdrag som PTS har fått lägger en väldigt bra grund för att detta teknikskifte ska ske så smidigt som möjligt. Det kommer säkert att vara ett och annat gupp på vägen, ett och annat exempel

på någon hushållsapparat som inte fungerar, men på det stora hela har vi lagt en bra grund för att det ska ske smidigt.

Anf. 94 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Det blir ändå lite talande när statsrådet säger, om än inte exakt: Jag tror ändå att operatörerna har gjort en konsekvensanalys. Jag har den bilden.

Återigen: Detta är en uppfattning, en uppskattning och en bedömning av att det har gjorts en konsekvensanalys.

I Norge var det motsvarigheten till Post- och telestyrelsen som gjorde konsekvensanalysen. Man hade kunnat ta ett helhetsgrepp kring den här frågan i stället för att hoppas att Telia, Telenor eller vilka det nu är sitter och gör sin konsekvensanalys på sin kammare. Man hade kunnat säga: Vi gör en risk- och konsekvensanalys – om man nu vill kalla det för det i stället; det kan vi väl göra för sakens skull – från statligt håll där vi tar ett grepp om hela samhället och alla de risker som finns och inte överläter det till marknaden.

Det har säkert varit känt länge i vissa kretsar att det finns risker med detta, men frågan har blivit alltmer aktuell. Trots att den blivit alltmer aktuell och varit alltmer framträdande i debatten i dessa kretsar har regeringen valt att inte göra någon risk- och konsekvensanalys innan. Man väljer att testköra lite grann och se var det landar, och så får Post- och telestyrelsen hålla uppsikt över det. Det är ju *ett* tillvägagångssätt, men jag tror att det är ett riskfyllt tillvägagångssätt. Jag hoppas att det kommer att gå bra.

Sedan kan man bara notera att det fortfarande pågår försäljning av denna typ av system, E-callsystem och annat, med den här tekniken som kommer att vara föråldrad inom en inte alltför avlägsen framtid. Det är också ett problem. Vem som har ansvaret för det vet inte jag. Men det är väl också ett problem i den här frågan att regeringen fransäger sig ansvar och att kanske inte någon annan heller tar ansvar i vissa delar. De som sedan får stå med konsekvenserna riskerar att bli människor som kör och krockar eller äldre i landets kommuner.

Vi får fortsätta att följa frågan och se vart den tar vägen.

Anf. 95 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Vi fortsätter att följa frågan.

Jag insåg att Adrian Magnusson skulle haka på det där med att tro. Det var lite vagt, men jag vet inte om operatörerna kallar det just konsekvensanalyser. Det är lite som att kalla en spade en spade, och jag vet inte om det är exakt en konsekvensanalys de har gjort. Men jag vet att de är väldigt förberedda och står rustade för detta teknikskifte. Det har framkommit väldigt tydligt vid de möten vi har haft med operatörerna.

Sedan är ju Post- och telestyrelsen tillsynsmyndighet. Visst, man kan raljera och säga att vi hoppas på att PTS ska lösa detta, men de är ju statens tillsynsmyndighet på det här området. Det är självklart att vi använder oss av dem, och de gör det mycket bra.

PTS är en myndighet med väldigt gott renommé. Den ska dessutom gå ihop med Digg 2027, vilket jag tror kommer att skapa en ännu mer robust myndighet.

Om Socialdemokraterna verkligen hade velat göra en riskbedömning ett tag före tekniksiftet borde den förra regeringen ha fattat ett sådant beslut för att det skulle bli gediget gjort. Men det valde de att inte göra, så lite sent har syndaren vaknat, tycker jag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

§ 12 Svar på interpellation 2025/26:35 om kommuners och regioners ekonomiska förutsättningar

Anf. 96 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Marie Olsson har frågat finansministern vilka råd hon har till kommuner och regioner som tvingas göra stora besparingar till följd av låg tillväxt och minskade skatteintäkter. Hon har även frågat om finansministern avser att vidta några åtgärder för att undvika dessa besparingar. Interpellationen har överlämnats till mig.

Regeringen har bedrivit ett framgångsrikt arbete för att få ned inflationstakten, vilket till exempel innebär minskade kostnader med uppskattningsvis 50 miljarder kronor för pensionerna i kommunsektorn. Detta bidrar till ökat ekonomiskt handlingsutrymme. Regeringens prognoser pekar på stärkta skatteintäkter för kommuner och regioner 2026 och 2027 i takt med att konjunkturen stärks.

Kommuner och regioner ansvarar själva för sin ekonomi. Oavsett vilken ekonomisk situation en kommun eller region befinner sig i är det viktigt för dem, liksom för alla verksamheter, att det finns ett långsiktigt förbättrings- och effektiviseringsarbete. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att på olika sätt stärka effektiviteten och kapaciteten i kommunsektorn.

Regeringens politik syftar till att skapa fler arbetstillfällen och öka sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten. Detta gynnar kommunernas och regionernas ekonomiska förutsättningar.

Anf. 97 MARIE OLSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret på min interpellation.

Sveriges ekonomi befinner sig fortfarande i en lågkonjunktur. Varslen duggar fortfarande tätt. Arbetslösheten är fortsatt hög, och människor har fortsatt svårt att klara sin ekonomi. Velfärden står inför stora utmaningar. Besparingar inom vård och skola riskerar att försämra den ytterligare. Det är tydligt att Sveriges ekonomi har gått långt sämre än vad som någonsin borde vara acceptabelt.

Sedan jag skickade in den här interpellationen – vilket jag faktiskt gjorde för över en månad sedan, den 1 oktober – har Sveriges Kommuner och Regioner kommit med en ny prognos för skatteunderlaget som ser något bättre ut än tidigare. Det sker en förbättring av skatteunderlaget i år, men vi har tre förlorade år med den här regeringen bakom oss.

En svag konjunkturutveckling gör att skatteunderlaget ökar mindre än det historiska genomsnittet. Prognosen tyder också på att skatteunderlagstillsväxten framåt är svagare än genomsnittet. En liten del av tappet de sen-

aste åren, när regeringen fört en politik som lägger oss i EU:s bottenliga över ekonomisk tillväxt, tas nu igen, enligt den senaste prognosen – men långtifrån allt. Det är fortfarande långt till den ekonomiska återhämtning som skulle behövas.

Kommuner och regioner ser inte riktigt den tillväxt regeringen räknade med när de tog fram vilket reformutrymme som finns för staten. Kommuner och regioner tvingas till besparingar för att regeringen återigen i sin budget väljer att prioritera bort de stora behoven inom välfärden, som till exempel äldreomsorgen. Regeringens prognoser är mer positiva än de flesta andras när det gäller hur man ser på den ekonomiska utvecklingen.

Herr talman! Utan de senaste årens inflation hade kommuners och regioners skatteintäkter varit 27 miljarder högre i år. De har alltså förlorat 27 miljarder på den höga inflationen – miljarder som de inte har fått någon kompensation för från regeringen. Även om ministern nu svarar att det finns ett ökat ekonomiskt handlingsutrymme för kommuner och regioner kvarstår det faktum att inflationen hittills har gjort att de har tappat 27 miljarder.

Tillväxten är fortfarande svag, arbetslösheten hög och osäkerheten i omvärlden stor. I kommuner och regioner pågår en omställning och anpassning för att möta de nya demografiska förutsättningarna och invånarnas förändrade behov av välfärd. Utmaningarna är stora. Bara de senaste åren har ungefär 500 förskoleenheter lagts ned. Det beror till stor del på minskade barnkullar. Samtidigt behöver verksamheter utvecklas. Behovet av äldreomsorg kommer att öka. Kraven från staten minskar inte under den här tiden.

Utifrån detta undrar jag om ministern ser några behov av ytterligare åtgärder för att stötta kommuner och regioner i de utmaningar de har med att klara åtagandena inom välfärden. Jag hör ingenting i svaret från ministern om konkreta förslag på åtgärder för att ge kommuner och regioner det stöd de skulle behöva.

Anf. 98 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det kanske är dags att påminna Marie Olsson om att inflationen var över 10 procent när vi tog över regeringsmakten. Den kom inte till under den här regeringen. Det lät faktiskt så i inlägget, så det måste korrigeras.

I de två första budgetarna prioriterade vi verkligen välfärden eftersom vi såg hur hårt kommunsektorn drabbades av den höga inflationen. Vi ville inte dra iväg för mycket med en expansiv finanspolitik för att sedan misslyckas med inflationsbekämpningen. Det arbetet har varit framgångsrikt. Nu har vi fått ned inflationen till väldigt låga nivåer, vilket alla vinner på. Men framför allt är kommunsektorn stora vinnare på detta.

Marie Olsson sa också att regeringen inte kompenserar kommunerna för den stigande inflationen. Det är inte heller korrekt. Kollar vi nu på både generella och riktade statsbidrag – jag borde ha haft exakta siffror för den här debatten – är det uppemot 50 miljarder kronor.

Vi har stärkt kommunsektorn genom olika generella och riktade statsbidrag, så nog har regeringen satsat pengar på välfärden. Man kan tycka att det är för lite. Jag köper det. Men jag tycker att det är en orättvis kritik att säga att regeringen inte alls har kompenserat kommunerna, för det har vi gjort. Men den viktigaste åtgärden var att få ned inflationen. Har vi lyck-

ats med det? Låt oss hoppas att den stannar nu, för det har betytt 50 miljarder för kommun- och regionsektorn.

Antalet arbetade timmar ökar och tillväxten tar fart. Det är helt korrekt att Sverige har haft en trög, för att inte säga låg, tillväxt. Det delar vi med många andra europeiska länder. Men vi ser väldigt positiva tecken på hur konjunkturen börjar ta fart, tillväxten ökar och antalet arbetade timmar kommer att öka. Detta spås av olika institut leda till att skatteintäkterna för kommunerna kommer att öka betydligt mer än vad de gjorde under föregående år.

Läget är tufft för många kommuner, men de tuffaste åren ligger bakom dem. Många kommuner har klarat sina budgetar. Det är tack vare att de byggt upp resultatutjämningsreserver, som vi nu skapar flexibla regelverk kring så att överskott enskilda år kan användas de år det blir underskott eller görs kraftiga investeringar.

Marie Olsson undrar om jag anser att det finns ökade behov av fler insatser. Det tror jag absolut att det gör. Det var inga ökningar av de generella statsbidragen i den här budgeten, men inom skola, psykiatri och hälso- och sjukvård var det många riktade statsbidrag som stärkte kommunsektorn, inte minst i arbetet för kvinnors hälsa och med att korta vårdköerna till cancersjukvården och barn- och ungdomspsykiatri. Det var väldigt viktiga satsningar. Vi ska komma ihåg att även ett riktat statsbidrag stärker kommunernas ekonomi, även om det ser lite annorlunda ut än om det generella bidraget höjs.

Jag skulle också kunna nämna effektiviseringsdelegationen på regionsidan. En kvarts miljard per år under sex års tid ska fördelas till regioner som vill göra investeringar som kommer att sänka de löpande kostnaderna över tid. Det blir dock en kostnadspuckel i början. Jag tror att vi behöver jobba så. Överlag behöver offentlig sektor bli mycket bättre på att vara välskötta och effektiva och få ut mer kvalitet för varje skattekrona som man lägger in. Det kommer att vara helt nödvändigt framöver med den demografiska förändring vi står inför.

Jag måste få nämna AI. Den digitaliseringsstrategi regeringen lade fram före sommaren är till stor hjälp för kommunerna vad gäller brett införande och uppskalning av många digitala tekniker.

När det gäller offentlig upphandling ska man använda den färdplan som regeringen beslutat om. En besparing på några procent blir till mångmiljardbelopp för kommunsektorn, och det är mycket viktigare än de ökningar som vi gör i varje budget.

Det var ett axplock.

Anf. 99 MARIE OLSSON (S):

Herr talman! Först och främst är satsningen på kvinnors hälsa i sin helhet i själva verket en neddragning jämfört med förra året. Det blir mindre pengar till kvinnosjukvården nästa år än vad det blev i år. Det är fakta.

För Dalarnas del, som jag kommer ifrån, betyder den låga tillväxt som har varit att det blir minskade intäkter eftersom färre kan betala skatt, även om prognosen ser något bättre ut nu. Jag har två konkreta exempel på det. Det ena är Älvdalens kommun, och det andra är Orsa kommun.

Älvdalen behöver spara 13 miljoner nästa år. Orsa behöver spara 14 miljoner. Det låter kanske inte som mycket pengar, men det här är ganska små kommuner med runt 7 000 invånare. Eftersom jag själv är från Orsa

vet jag att det inte finns en uppsjö av frivilliga verksamheter som man bara kan ta bort och utan problem spara pengar på.

Vad man nu tittar på är minskade öppettider på biblioteket, neddragning av musikundervisningen på musikskolan och i ganska stor omfattning minskade verksamheter på arbetsmarknadsenheten. Det här sker samtidigt som det kommer aktivitetskrav på dem som har försörjningsstöd, vilket kommer att bli problematiskt. Inget av detta är någonting som kommunen vill göra, utan det är någonting som man tvingas göra för att få en budget i balans. Pengarna räcker helt enkelt inte till.

Varken Älvdalen eller Orsa ser något som helst reformutrymme, som regeringen gör i sin budget. Kommuner och regioner kan inte låna till ett reformutrymme som regeringen kan göra, utan de måste lägga en budget i balans. Helst ska det göras med ett överskott så att det finns marginal för oförutsedda händelser.

För 2025 väntas ett svagt positivt samlat resultat för regionerna, men hälften av regionerna prognostiserar ett underskott. De senaste åren har många regioner haft svårt att få ekonomin i balans, och några har höjt skattesatsen för att möta kostnadsutvecklingen. Under de två tuffa år med svaga resultat som har varit har dessutom många regioners eget kapital urholkats. Förutsättningarna att återställa det varierar mellan regionerna, men kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvården är en stor utmaning.

Det kommuner och regioner kan göra för att klara sina åtaganden är att höja skatten. Om vi tittar på det hela rensat för skatteväxlingar ser vi att det totalt sett har skett 225 skatteförändringar de senaste tio åren. Av dem har 55 procent varit höjningar. Regionerna har höjt skattesatsen med 34 öre sedan 2015. Under den perioden har ingen region sänkt skatten, oavsett styre.

Samtidigt som kommuner och regioner har stora utmaningar tillsätter regeringen en utredning för att se över hur man kan hindra kommuner och regioner från att höja skatten. Att inskränka den kommunala beskattningsrätten är inte bara en begränsning av det lokala självstyret, utan det är också ett ingrepp i det lokala ekonomiska ansvarstagandet. Kommunernas och regionernas förtroendevalda svarar direkt inför sina invånare både för verksamhetens resultat och för den skatt som finansierar den.

Ministern sa i sitt svar att det är regionerna och kommunerna själva som ansvarar för sin ekonomi. Det håller jag fullkomligt med om. Men utifrån att det ändå har tillsatts en utredning vill jag fråga ministern hur de ska kunna ta det ansvaret fullt ut om man väljer att inskränka den kommunala och regionala bestämmanderätten när det gäller skattesatser.

Anf. 100 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Vi kan väl ändå påminna om att en region sänker skatterna nästa år. Det görs av Socialdemokraterna i Region Stockholm.

(MARIE OLSSON (S): Jag talade om fram till 2025.)

Jag förstod att det var ett annat år. Jag ville bara påminna om att även Socialdemokraterna på sina håll sänker skatterna. Det är väl härligt att det kan ske någon gång!

Regeringen vill inte att de skattesänkningar vi nu gör för hushållen ska urgröpas av kommunala skattehöjningar. Vi tycker att det är väldigt synd. Under 2000-talet motsvarar de kommunala skattehöjningarna ungefär 56 miljarder. Det är mycket pengar som hade kunnat vara kvar hos hushållen om höjningarna hade uteblivit. Jag ifrågasätter inte att det finns exempel och fall då man behöver höja skatten. Så är det alla gånger.

Vi har inga planer på att ta bort den kommunala skatterätten. Det är kommunerna som höjer skatten. Men vi har gett en utredare i uppdrag att se om man kan skapa incitament för att vidta andra åtgärder än att höja skatten. Kan vi skapa incitament för att sänka skatten? Det är vad utredaren Annika Wallenskog ska återkomma till regeringen om den 27 februari nästa år. Jag vill inte föregripa utredningen nu och säga exakt hur den kommer att se ut. En skattebroms kan ju se ut på många olika sätt.

Jag tror att Socialdemokraterna införde historiskt sett en skattebroms inte mindre än tre gånger under 90-talet. Det är alltså inte en helt främmande fågel för Socialdemokraterna när det gäller kommunal skattebroms.

I övrigt sa jag det mesta jag ville säga i mitt förra inlägg. Jag tycker att regeringen prioriterade välfärden och kommunsektorn i de två första budgetarna när den ekonomiska situationen var som allra tuffast för kommunsektorn. När vi såg att prognoserna förbättrades – mycket tack vare att vi lyckades bekämpa inflationen – gick stödet mer till hushållen för att stimulera ekonomin och öka antalet arbetade timmar.

Jag hoppas och tror att inte minst den senaste budgeten, som är och kanske för första gången den här mandatperioden kunde vara expansiv, kommer att få effekten att tillväxten ökar, att arbetslösheten sjunker och att antalet arbetade timmar ökar. Vi hoppas verkligen på detta, för det kommer att vara väldigt viktigt för kommunsektorn.

Härifrån talarstolen talas det ofta om att man vill att det generella statsbidraget ska höjas med 5 eller 10 miljarder mer än vad regeringen gör. Men vi måste komma ihåg att varje tiondel av inflationen spelar jättestor roll. Varje minskning av arbetslösheten med en tiondel spelar jättestor roll för miljarderna till kommunsektorn.

Det var något ytterligare jag tänkte säga, men jag tappade bort det. Tillväxt, arbetade timmar och inflationsbekämpning tog jag upp, men det var något mer jag skulle säga.

Allt detta borde vi diskutera mycket mer. Det blir lätt att man i politiken bara fokuserar på några promillen i höjning av statsbidragen eller inte. Jag tycker ibland att det är synd, för det är inte det som är det viktiga för kommunsektorn.

Nu kom jag på vad jag skulle säga. Man skulle exempelvis kunna göra bättre offentliga upphandlingar. Vi upphandlar i dag varor och tjänster för över 1 000 miljarder. Det finns kommuner och myndigheter som jobbar väldigt strategiskt med upphandlingar. Genom att kategoristyra sina upphandlingar har de kunnat sänka sina kostnader med uppemot 10 procent. Kanske är 10 procent för mycket att hoppas på, men låt oss säga 5 procent. Det skulle innebära 50 miljarder för Kommunsverige i sänkta kostnader i offentlig upphandling.

Vad gäller digitaliseringen ser vi dessutom hur olika AI-tjänster kan frigöra tid, öka kvaliteten och minska behovet av arbetade timmar. Vi måste bli mycket bättre på att jobba med det här, eftersom det är det lång-

siktiga receptet för att kommunerna ska klara de mycket tuffa utmaningar som de står inför.

Anf. 101 MARIE OLSSON (S):

Fru talman! Jag hoppas att ministern har lagt märke till att jag inte har pratat om höjda statsbidrag till kommuner och regioner, utan jag har pratat om tillväxt och vikten av tillväxt. Just det har varit det stora problemet under de här åren. Regeringen har inte gjort tillräckligt för att tillväxten ska vara så stor att kommuner och regioner klarar sin ekonomi.

Som jag sa förut kan kommuner och regioner inte låna till skattesänkningar, utan de måste ha en budget i balans. Helst ska de också ha 1,5–2 procents överskott som mål. De har inga reformutrymmen utöver de intäkter de har.

Sveriges Kommuner och Regioner har uppgett att regeringens budgetsatsningar ger effekt på konsumtionen men att andra åtgärder hade kunnat ge bättre effekt. Det som behövs är en ökning av den svenska tillväxten, eftersom vi i hög grad är beroende av inhemsk efterfrågan. Och det är hushållen som utgör motor för tillväxten.

Apropå tillväxt har vi socialdemokrater i vår budget därför lagt förslag som skulle ge större effekter på konsumtionen och tillväxten. Det skulle ge betydligt större effekt än skattesänkningar till dem som tjänar mest. Våra satsningar handlar om att stärka hushållens ekonomi, bland annat genom höjt barn- och studiebidrag, höjt bostadstillägg till de barnfamiljer som har det tuffast och avskaffat karensavdrag. Det är satsningar på vanligt folk som konsumerar för de pengar de får ytterligare i stället för skattesänkningar för dem som redan tjänar mycket. Där är det större risk att pengarna läggs på hög i stället för att tillväxten ökar.

Avslutningsvis har jag en förhoppning om att ministern och regeringen tar kommuners och regioners utmaningar på allvar. Sluta raljera över de kommuner och regioner som tvingas höja skatten för att klara sina åtaganden inom välfärden! Skattehöjningar är ingenting som man gör lättvindigt. (Applåder)

Anf. 102 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Marie Olsson och jag är helt överens om att tillväxten är viktig. Jag ska ge Olsson kredd för att det faktiskt var tillväxt det handlade om i den här debatten; det är sällan Socialdemokraterna pratar tillväxt. Väldigt ofta är det statsbidrag som är uppe i den här debatten, så jag gick väl tillbaka i gamla spår – nja, tycker Marie Olssons bankkamrater här i kammaren.

Men vi är övertygade om att den budget vi lägger fram nu kommer att stärka tillväxten. Jag tror att man gör ett misstag om man tror att det bara är en ökad konsumtion som kommer att ge ökad tillväxt framöver. Då är man farligt ute. Vi behöver också jobba med strukturella åtgärder. Vi behöver inte minst jobba med integrationspolitiken, för vi vet att en väldigt stor andel av de arbetslösa, inte minst de långtidsarbetslösa, är födda i annat land. Här behöver vi jobba med integrationspolitiken, där jag tycker att vi har många bra förslag. Vi gör också mycket konsumtionshöjande insatser men också strukturella åtgärder. Det ska löna sig att arbeta. Drivkrafterna att gå från bidrag till arbete ska bli större. Allt detta i en kompott spelar roll för tillväxten.

Vi gör också en historiskt stor satsning på forskning och utbildning – inte heller att förglömma i detta sammanhang.

Vi tror – och det visar också prognoserna – att detta kommer att öka tillväxten. Det kommer att vara väldigt betydelsefullt också för kommunsektorn. Men den som lever får se, helt enkelt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

§ 13 Svar på interpellation 2025/26:33 om överenskommelser om bistånd och risk för korruption

Anf. 103 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell har frågat mig vilka överväganden jag har gjort när det gäller transparens och insyn i den uppgörelse med Somalias regering som *Ekot* rapporterat om, vilka åtgärder jag har vidtagit för att säkerställa att de projekt som ingår i uppgörelsen inte bidrar till ökad risk för korruption, vilken roll Sida har haft i beredningen av uppgörelsen och hur jag har vägt in myndighetens professionella bedömningar samt hur jag bedömer att de uppgifter som framkommit påverkar Sveriges internationella anseende som biståndsgivare.

Regeringen har genomfört en omfattande reformering av svenskt bistånd. En del i detta handlar om att utvecklingssamarbetet, som en viktig del i ett bredare partnerskap, kan användas som en hävstång för att få till stånd förbättrade samarbeten när det gäller migration, inklusive återvändande. Svenskt utvecklingsbistånd kan också villkoras i syfte att få mottagarlandet att följa folkrättsliga principer och samarbeta med Sverige i frågor om återtagande av sina medborgare.

Regeringen har också uppdragit åt Sida att ytterligare öka transparensen i det svenska biståndet samt att stärka myndighetens processer och rutiner för att förhindra och förebygga jäv och korruption i genomförandet av biståndet. Information om de aktuella stöden i Somalia via Världsbanken och UNDP, som nämnts i medierapporteringen, finns att tillgå på openaid.se. Det är Sida och ambassaderna som bereder och beslutar om enskilda insatser. Jag förutsätter att det sker i enlighet med gällande beredningsrutiner, inklusive bedömningar av korruptionsrisker.

Regeringens reformer har stärkt förutsättningarna för ett effektivt och transparent bistånd med hållbara resultat. Svenskt bistånd är generöst, samtidigt som regeringen ställer tydliga krav på en ömsesidig samarbetsvilja från partnerlandets sida.

Anf. 104 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Tack, biståndsministern, för svaret, som var kortfattat! Jag förstår att statsrådet vill säga så lite som möjligt om den här skandalen – för det är vad det är.

Statsrådet talar om biståndets reformering, som han har genomfört, och om generella principer som numera ska gälla för svenskt bistånd. Det finns goda ambitioner hos regeringen att reformera biståndet, och det är bra.

Men vi ser nu den här skandalen, det här moraliska haveriet. En svensk regering betalar mutor – det går inte att säga att det är något annat – till en av världens mest korrupta regimer för att den ska ta emot utvisningsdömda somaliska medborgare, något man är skyldig att göra enligt folkrätten. Det är ett haveri, och det är häpnadsväckande att regeringen inte ens har vett att skämmas för den här hanteringen.

Det handlar om 100 miljoner kronor i svenska biståndspengar, skattepengar som skattebetalare har jobbat ihop och betalat in till staten, samtidigt som man har lagt ned en massa annat bistånd till Somalia. Det är bistånd som har gått till exempelvis kvinnors deltagande i politiken, till att motverka radikaliserings hos unga och till att hjälpa fattiga jordbrukare på landsbygden att införa bättre metoder för ett hållbart jordbruk. Detta lägger man ned. Men man flyttar pengar, 100 miljoner kronor, så nära premiärministerns kansli som möjligt som en del av en överenskommelse om att ta emot utvisningsdömda.

I medierna och i debatten har biståndsministern och andra företrädare för regeringen sagt att det handlar om att de har börjat ställa krav på Somalia: Nu ställer vi minsann krav – det gjorde inte ni under er regeringstid. Men nu är det krav från oss som gör att de uppfyller sina åtaganden.

Det där är helt bakvänt. Det är inte Sverige som ställer krav på Somalia. Det är Somalia, världens näst mest korrupta land, som ställer krav på Sverige: Betala pengar till oss så kanske vi uppfyller våra åtaganden. Sverige säger, naivt nog eller möjligen cyniskt nog: Javisst, varsågod, här får ni!

Vi gör det först via Världsbanken. Sedan funkar inte det, och då gör man det via UNDP. Nu har det kommit fram att man gör det också via IOM, ett annat FN-organ. Det är 5 miljoner kronor som har gått till att anställa tre personer, enligt uppgift släktingar till folk i premiärministerns innersta krets, som ska syssla med – oklart vad, för när journalister begärt ut handlingar är 90 procent maskat. Det går inte att utläsa vad de här människorna egentligen ska göra.

Det här är inget annat än ett haveri i svensk biståndspolitisk historia. Jag har suttit i riksdagens utrikesutskott sedan 2006, och jag har inte sett något som ens är i närheten av detta. Biståndsministrarna – den nuvarande, Dousa, och den dåvarande, Forssell – är lite stolta över det här. Det är det som förvånar mig allra mest.

Anf. 105 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag diskuterar gärna haverier med Olle Thorell. Det är ett haveri hur Sverige har agerat år ut och år in. Tittar man tillbaka på de senaste decennierna ser man att det handlar om miljarder av skattebetalarnas pengar – undersköterskors, mekanikers och bussförarens pengar – som har gått till Somalia utan att vi har ställt motkravet att de ska ta emot sina egna medborgare.

Olle Thorell får gärna tala om för mig hur många av dem som ska utvisas från Sverige till Somalia som Socialdemokraterna lyckades få ut under åtta år. En del av dem är till och med grovt kriminella och har begått mycket grova brott i Sverige, inklusive sexualbrott. Det här är personer som inte ska vara här.

Det är slut på detta nu. Svenska folket är inte Socialdemokraternas bankomat, där man bara kan ta ut pengar och göra precis som man själv behagar.

Ingenting är hemligt kopplat till biståndsarbetet i Somalia. Allt går att följa på Openaid, som för övrigt också är en tidigare borgerlig reform – som Socialdemokraterna också motsatte sig.

UNDP har vi och Socialdemokraterna stöttat i många geografier med många miljarder kronor. Det är en erkänd organisation. Allt kommer att vara transparent, även vad de gör. Världsbanken stöttades av Socialdemokraterna för flera år sedan, även i Somalia.

Det finns ingenting hemligt i det här. Det handlar om att villkora vårt befintliga stöd till Somalia för att säkerställa att landet följer folkrätten och tar emot sina egna medborgare.

Anf. 106 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Benjamin Dousa vill hemska gärna att den här debatten ska handla om viljan att skicka tillbaka utvisningsdömda till deras hemländer. Han vill gärna ha en konflikt kring det.

Men det finns ingen konflikt. För oss socialdemokrater är det självklart att regeringar ska uppfylla folkrätten. De ska ta emot sina medborgare. Om dessa inte har rätt att stanna i Sverige ska de utvisas till sitt land. Då är det rimligt att man samtalar, förhandlar och diskuterar med dessa regeringar, hur misshagliga de än kan vara, om att upprätta ett återvändandeavtal.

Det gjorde vi med Afghanistan under 2010-talet. Vi lyckades med det. Vi hade inget återvändandeavtal med Somalia, men vi lyckades – detta kanske inte ens biståndsministern vet om – via EU:s samordningsmekanismer att få till stånd att utvisningsdömda togs emot i Somalia. Det var i och för sig ett fåtal.

Skillnaden mellan regeringen och oss är att vi står för principer inom biståndet. Vi står för att bistånd inte ska användas för att göda korruption. Bistånd ska användas för att motverka korruption. Det är precis detta som regeringen helt har fått om bakfoten. Man tror att man har gjort en bra deal med Somalia när man först kanaliserar 100 miljoner dit och nu ytterligare 5 miljoner via IOM, så att pengarna kommer inom räckhåll för premiärministerns kansli.

Regeringen tror nu att har man gjort en bra deal och är lite stolt över det. Men det är ingen bra deal. Det är en väldigt dålig deal. Somalia har nu upphört att ta emot utvisningsdömda medborgare. Vad jag förstår har Somalia sedan den senaste deal som Forssell gjorde via IOM inte tagit emot en enda kotte. Dessutom är det ineffektivt. Det funkar inte. Det motverkar sitt syfte.

Det är också egentligen ett otroligt besynnerligt avtal. Ministern har återkommande sagt att det inte är något avtal utan en överenskommelse. Vad betyder då det? Finns det något papper om överenskommelsen? Vilka var med när man gjorde överenskommelsen? Var det Forssell och någon från premiärministerns kansli? Var det tjänstemän? Var det Sveriges ambassadör? Hur har det dokumenterats?

Om överenskommelsen ska kunna upprätthållas behöver den ju finnas nedtecknad. Finns det minnesanteckningar? Är det ett så kallat non-paper? Eller är det någon särskild sorts handslag som ministern nu har fått lära sig av Forssell? Det hela är illa hanterat på många plan.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Jag vill avsluta med att säga att bistånd är något som vi i Sverige ska använda som ett utrikespolitiskt instrument för att bygga bra relationer och för att sätta press på länder att utvecklas i en särskild riktning. Detta har svenskt bistånd till Somalia använts till. Det har granskats, och man har ställt krav på att det ska vara transparent, det ska redovisas och vara effektivt. Den skandal vi nu ser har gått i helt motsatt riktning.

Anf. 107 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell pratar om att biståndspolitik ska användas som ett utrikespolitiskt verktyg. Jag instämmer helt i det. Problemet är att Socialdemokraterna inte har använt det som ett utrikespolitiskt verktyg. Att diskutera, ha workshops och kaffe och bullar fungerar inte. Det är slut med det nu.

Det vi fick på plats i Somalia, som vi förhoppningsvis kan få up and running igen, kommer vi att rulla ut i fler kontexter och i fler länder. Det handlar om människor som inte ska vara i Sverige. Som sagt har en del av dem begått mycket grova brott i Sverige, och det är högsta prioritet att de också lämnar Sverige.

Vi har självfallet nolltolerans mot korruption i allt vårt biståndsarbete.

Vi kan se på Sidas siffror: I 10 procent av alla aktiva insatser finns det misstanke om korruption och oegentligheter, och hos 16 procent av de samarbetspartner som de använder sig av finns det misstanke om korruption eller andra oegentligheter. Det är ett städjobb som regeringen nu måste göra efter decennier av socialdemokrati i biståndet. Pengar har delvis gått till insatser som är direkt korruperade. Detta måste städas bort.

Vi har satt in Openaid. Vi har gett Sida i uppdrag att uppdatera Openaid och göra det mer användarvänligt, så att Olle Thorell, riksdagskollegor och journalister kan granska biståndet. Det behövs mycket mer granskning av biståndet från flera olika håll.

Nolltoleransen mot korruption är – det kan jag försäkra riksdagens kammare om – en mycket högt prioriterad fråga för denna regering, oavsett om det gäller att knyta bistånd närmare migration eller om det gäller bistånd i största allmänhet.

Men för att få fler länder att ta emot sina egna medborgare är det för den här regeringen en självklarhet att vi också kan använda biståndet som verktyg i det arbetet, på samma sätt som vi också använder handelspolitiken som ett verktyg för att få fler länder att ta emot sina egna medborgare. Detta är en säkerhetsfråga för Sverige.

En del av de personer det gäller är grovt kriminella. En del av dem har begått grova sexualbrott. Vi vill inte ha dem här. De ska återvända hem till sina egna länder.

Anf. 108 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Vi är helt överens om att de som inte har rätt att finnas i Sverige ska utvisas, och länder ska ta emot sina medborgare. Där finns det ingen konflikt mellan mig och Benjamin Dousa.

Benjamin Dousa säger också att Socialdemokraterna inte har använt biståndspolitik som ett utrikespolitiskt verktyg. Då vill jag fråga Benjamin Dousa: Vad tror statsrådet att Sveriges höga anseende i världen kommer ifrån? Hur tror statsrådet att det kommer sig att Sverige rankas bland

de länder som har högst anseende i världen? Vad tror statsrådet att det beror på att så många länder ser upp till Sverige som en förebild när det gäller utvecklingspolitik?

Hur kommer det sig att vi har så många goda relationer med så många utvecklingsländer som har gått från fattigdom till att bli medelinkomstländer? Det är klart att vi har använt bistånds- och utvecklingspolitiken på ett sätt som är positivt för Sveriges anseende.

Det som nu sker riskerar att radera Sveriges anseende i utvecklingsländer. Sverige är bara ytterligare en player som gör upp med pengar under bordet för att uppnå sina egna snäva intressen.

Nolltolerans mot korruption, säger biståndsministern. Han kan väl hälsa det till de tre tjänstemännen – släktingar till premiärministerns inre krets – som svassar runt i Mogadishu med 100 000 kronor i månadslön. 100 000 kronor i månadslön i Mogadishu! Det kan man leva gott på, för svenska skattepengar. Det är raka motsatsen till nolltolerans mot korruption.

Vi kommer att fortsätta granska regeringen för det här moraliska haveriet. Det kan jag garantera.

Anf. 109 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN

DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell påstår att vi är helt överens om att icke-medborgare i Sverige – en del av dem har begått mycket grova brott – också ska lämna landet om de fått utvisningsbeslut. Problemet är att Socialdemokraterna i praktiken inte agerar för det.

Hur många hundratals miljoner har inte de senaste decennierna gått till Somalia utan att vi har villkorat biståndet och utan att vi har ställt krav? Det är en sak att sitta på ett möte med dem och säga att de gärna får ta emot sina egna medborgare. Men trots att det inte leder till något resultat åker man hem till Sverige och är nöjd med sitt goda arbete på Utrikesdepartementet, styrt av Socialdemokraterna. Som sagt: Det är slut på det nu. Det är slut på kaffe-och-bulle-politiken.

Vi kommer handgripligen att visa de länderna att vi är mycket, mycket seriösa när det gäller att personer som inte har rätt att vara i Sverige också ska lämna Sverige. Vi kommer att använda biståndspolitikerna här hemma i Sverige. Vi kommer att driva på i alla EU-förhandlingar både kopplat till handelspolitiken och kopplat till biståndspolitikerna. Ska man få EU-bistånd förväntas man också ta emot sina egna medborgare. Ett annat land där det har varit mycket framgångsrikt är till exempel Irak.

Vi kommer i alla våra bilaterala samtal med den handfulla länder som det faktiskt handlar om att vara mycket tydliga med att vi förväntar oss att de tar emot sina egna medborgare om pengar ska komma ut från den svenska skattkistan och in i insatser i de länderna. Gör de inte det kommer vi inte att samarbeta på samma sätt med de länderna.

Det handlar ju om svenska skattepengar. Den här regeringen kommer aldrig att acceptera att vi behandlar svenska folket som något slags bankomat. Det är människor som har jobbat, slitit och ansträngt sig för att få ihop de här pengarna. Och det är ett nationellt svenskt säkerhetsintresse att farliga personer som inte ska vara här lämnar landet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

§ 14 Svar på interpellation 2025/26:58 om Somalia

Anf. 110 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Anna Lasses har frågat mig hur överenskommelsen ser ut mellan Sverige och Somalia och när den slöts, om det finns liknande överenskommelser med andra länder som innefattar länders möjlighet att styra bistånd mot att de tar emot personer som är oönskade i Sverige, och i så fall vilka, om det kommer att göras en samlad redovisning av detta stöd för återvandring via biståndet och om det har redogjorts för detta till OECD-Dac, om de uttalanden som Somalias premiärminister gjort har någon påverkan på det svenska biståndet till offentlig förvaltning i Somalia och om ministrarna fört en dialog med Sida om processen gällande de 60 miljoner kronorna till UNDP:s projekt i den somaliska offentliga förvaltningen och vad dialogen i så fall innehöll.

Regeringen har varit tydlig med att svenskt utvecklingsbistånd kan villkoras i syfte att mottagarlandet ska följa folkrättsliga principer och samarbeta med Sverige i frågor om återtagande av sina egna medborgare. Det handlar inte om huruvida någon är önskad eller oönskad utan om personer som enligt myndighetsbeslut inte har rätt att vistas i Sverige. I Sveriges breda partnerskap med Somalia ingår därför, liksom för flera andra länder, även dialog på migrationsområdet. Syftet är att nå en samsyn om gemensamma åtaganden, där återtagande av somaliska medborgare som saknar rätt att vistas i Sverige är en viktig del.

Alla biståndsfinansierade verksamheter ska rapporteras till OECD-Dac, så även de aktuella Världsbanks- och UNDP-insatserna, som bland annat handlar om stöd till genomförandet av Somalias nationella utvecklingsplan. De redovisas också på openaid.se. En samlad resultatredovisning av regeringens politik lämnas årligen i budgetpropositionen.

Det är Sida och ambassaderna som bereder och beslutar om enskilda insatser i genomförandet av regeringens strategier för utvecklingssamarbetet. Regeringen och UD har en regelbunden dialog med Sida om genomförandet av regeringens strategier. Vidare är partnerländernas ägarskap centralt för ett effektivt utvecklingssamarbete. Att flera aktörer från Somalia involveras i diskussioner om olika insatser är därför en självklarhet.

Regeringen tar starkt avstånd från alla former av antisemitism och alla typer av Hamashyllningar.

Anf. 111 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag ska försöka att inte upprepa allt som sades i den tidigare debatten – bara lite grann.

Det är svårt att inte förvånas över regeringens uppenbart ottydliga och inkonsekventa hantering av biståndet.

Å ena sidan talar regeringen sig glödande varm för transparens, tydlighet och effektivitet. Det ska vara enkelt för den svenska skattebetalaren att se vart pengarna går. Likaså ska högriskprojekt undvikas när det kommer till mer långsiktiga utvecklingsprojekt. Rättsstatens principer ska råda, och korruptionen är ett rött skynke.

Å andra sidan verkar mycket av det här inte gälla när det kommer till målet om att koppla samman migrationspolitiken med biståndspolitiken. I kampen om att utvisa de personer som enligt beslut inte ska vistas i Sverige – så är det absolut – verkar man vara beredd att ta till alla metoder som står till buds. Hur ska man annars förklara detta med de 100 miljoner kronorna som har getts till Somalia, som är världens näst mest korrupta land? Självaste premiärministern har fått vara med och tycka till om projektets inriktning. Landet anses alltså vara ett högriskland. Det här är då samtidigt som regeringen har valt att avsluta långsiktiga utvecklingsprojekt i just högriskländer, som Myanmar, Kambodja, Burkina Faso, Mali, Afghanistan, Sydsudan och Palestina.

Det duger inte att man gömmer sig bakom Världsbanken eller olika FN-organ – att det är de som har genomfört detta. De gör säkert ett alldeles utmärkt jobb och gör så bra saker som möjligt med pengarna. Det är själva ansatsen, grunden och besluten som är inkonsekventa och faktiskt direkt märkliga.

Samtidigt som regeringen ställer allt högre krav på att exempelvis civilsamhället ska administrera sönder sig för att visa att pengarna inte under några omständigheter hamnar i korrupta händer väljer regeringen att till exempel indirekt avlöna den somaliske premiärministerns släktingar. Det är löner som i jobbskapande projekt skulle kunna försörja flera hundra människor i samma land.

Det finns en fråga som har vuxit sig allt starkare under hösten i takt med att den här skandalen har vuxit. Tänk om regeringen måste välja mellan å ena sidan att utvisa de illegala migranter som vi har här och som inte ska vara här och å andra sidan projekt som främjar demokrati och minskad fattigdom. Vad väljer man då när det kommer till biståndspengarna?

Sedan måste jag säga att de svar som biståndsministern gav snarare väcker fler frågor. Låt mig börja med att ställa om två av frågorna, som ministern och regeringen borde kunna svara på. För det första antyder ministern i sitt svar att det finns andra överenskommelser som liknar den med Somalia eller åtminstone att det är på väg. Vilka länder är det? För det andra har den somaliske premiärministerns uttalanden varit direkt antisemitiska och Hamasvänliga. Har det på något sätt påverkat de här 100-miljonersprojekten?

Anf. 112 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag ska ta mitt konstitutionella ansvar och försöka svara så ingående på alla de här frågorna som det bara är möjligt. Jag försöker förstå Anna Lasses frågeställningar och försöker sortera dem.

Vi kan börja med korruption. Om vi inte kan bedriva biståndsinsatser i korrupta länder kan vi inte ha något biståndarbete över huvud taget. Alla länder som vi bedriver biståndsinsatser i just nu är mer korrupta än Sverige. Och mycket av vårt biståndarbete går ju ut just på att minska korruptionen.

När det gäller svenska skattepengar och att säkerställa att detta är transparent och synligt och kan granskas av riksdagen, av journalister och av skattebetalare kan jag säga att vi vidareutvecklar Openaid. Alla de här insatserna kommer att vara fullt transparenta. Man kan rösta som man vill

och göra sin egen bedömning, huruvida man tycker att det här är vettigt spenderade pengar eller inte.

Det är den första delen.

Den andra delen gäller Världsbanken och UNDP. Vi kan börja med Världsbanksfonden. Sverige har alltså stöttat samma fond tidigare. Det är ingenting nytt. Det är en bra fond. Vi hade gärna gått in med alla de 100 miljoner kronorna i just den Världsbanksfonden. Problemet var att det inte var möjligt. Vi hann bara utbetala 40 miljoner innan det inte längre var möjligt att fylla på. Då hade vi självklart en dialog med Somalia om vilka andra lösningar som fanns. Ambassaden och Sida kom då fram till UNDP. Som sagt: UNDP är en FN-organisation. Det finns ingenting konstigt med UNDP. Vi har finansierat dem med miljarder i många komplexa och korrupta miljöer runt om i hela världen. Vi har stort förtroende för UNDP och deras verksamhet och förutsätter att de också levererar på sina egna löften om nolltolerans mot korruption, precis som Världsbanken.

Sedan kommer det till dialog med landet. Jag menar att det är en självklarhet att man har en dialog även i mycket komplexa miljöer. Det har vi inte bara med Somalia. Det har vi med stora delar av den afrikanska kontinenten och, för den delen, i andra geografiska kontexter där vi bedriver biståndsarbete.

Att man har en dialog betyder inte att vi gör som den regeringen säger åt oss, utan vi har en dialog kring vilka prioriteringsområden de ser från sin sida. Vi har självklart också kontakt med civilsamhällesorganisationer, EU och andra länder som även de bedriver ett biståndsarbete på plats. För mig är det en självklarhet att ha kontakt med andra länder om hur de ser på sitt eget lands utveckling och vad de ser som stora behov.

När det kommer till att bygga samman migrationspolitiken och biståndspolitikerna stod detta mycket tydligt i Tidöavtalet. Vi har en ny migrationsstrategi. Man kan tycka att det är bra eller dåligt, det har jag full respekt för, men det är en viktig del av regeringens utrikespolitik att biståndspolitikerna inte ska vara en egen satellit som lever sitt eget lilla liv utan att den ska vara tätt sammankopplad med betydligt fler politikområden.

Det finns andra exempel. Varför prioriterar vi Ukraina så mycket som vi gör? Nästa år kommer vi att närma oss 20 procent av den totala biståndsbudgeten. Det är klart att vi solidariskt känner väldigt starkt med Ukraina, men det har ju minst lika mycket att göra med nationella svenska säkerhetsintressen, det vill säga att Ukraina försvarar även oss här hemma i Sverige. Det har vi varit transparenta med från första början.

När det kommer till antisemitiska och Hamashyllande kommentarer tar vi kraftfullt avstånd från alla typer av terrorromantik både här hemma i Sverige och i andra länder. Det är inte helt ovanligt med den typen av sympatier i delar av den här regionen, och det är därför inte en enda krona av biståndsbudgeten har gått till premiärministern eller en annan politiker utan, som sagt, via Världsbanken och UNDP.

Anf. 113 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Tack så mycket till ministern för svaren! Det var väldigt intressant.

Jag håller med om att vi självklart inte kan bedriva biståndspolitik utan att ha kontakt med korrupta stater. Så ser verkligheten ut. Men när reger-

ingen har pratat om biståndet är det just detta man lyfter fram: att vi inte under några som helst omständigheter ska närma oss dem som håller på med korruption. Då blir det här väldigt inkonsekvent och svårt att förstå.

Likaså har man sagt att man inte ska satsa på riskprojekt. Det här är ett riskprojekt – varenda expert som man pratar med säger att ska man jobba i Somalia får man räkna med ganska låg utväxling. Det som då kvarstår är att regeringen väljer detta för att det kan kopplas ihop med migrationspolitiken. Den tolkning man får göra blir att allt det här är okej så länge det kan kopplas samman med migrationspolitiken.

Jag hoppas verkligen att det inte är så, för i en värld där biståndet minskar kraftigt och Sverige blir en allt viktigare biståndsgivare är det oerhört viktigt att verkligen prioritera rätt. Med tanke på den utveckling som sker i världen handlar det om att hitta projekt som ökar demokratin och rättsstatens möjlighet att överleva.

Då blir det väldigt märkligt när regeringen säger att vi inte ska hålla på med riskprojekt – men just här ska vi det, för här ser vi möjligheten att koppla ihop det med migrationspolitiken. Det rimmar illa. Det har inte något att göra med vad jag tycker, utan det är ett ologiskt resonemang.

Jag vet att regeringen tar starkt avstånd från antisemitism och Hamas-ivrande, men det jag kan konstatera är att man stänger av allt stöd som har med UNRWA att göra på grund av att det finns tjänstemän långt ned i strukturen som eventuellt har gjort Hamasuttalanden, samtidigt som man alltså kan ha projekt i Somalia där det finns en premiärminister som är öppet antisemitisk. Det är väldigt märkligt och inte konsekvent.

Självklart ska vi ge stöd till Ukraina; det tror jag att vi alla är eniga om. Det om något handlar både om solidaritet och om ren säkerhet för Sverige.

Anf. 114 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Nu ska vi inte göra det här till en lång UNRWA-debatt. Jag tar gärna sådana i andra interpellationsdebatter.

Vi har finansierat mycket viktig verksamhet i Gaza trots de facto-styret och terroristorganisationen Hamas mycket antisemitiska hållning, och jag vill tydliggöra skillnaden mellan UNRWA och till exempel systerorganisationen UNDP – som för övrigt också bedriver viktigt arbete i Gaza och som vi fortsatt stöttar – och Världsbanken. Man måste skilja på organisation och geografisk kontext. Hade vi sett antisemitiska och terrorhyllande kommentarer från Världsbanken eller UNDP i Somalia hade det varit en helt annan sak än om landets styre kommit med sådant. Om man ska likställa de två geografiska kontexterna, vilket jag inte gör, borde vi ju med den retoriken inte ha något bistånd till Gaza över huvud taget.

När det handlar om att närma sig korruption har landet som sagt var stora problem med korruption, precis som många länder som vi bedriver biståndsarbete i, inklusive medelinkomstländer. Vi har dock inte fått några rapporter om att UNDP eller Världsbanken i Somalia skulle ha stora problem med korruption. Skulle vi få den typen av rapporter skulle vi självklart agera på en gång, och det skulle även Sida och vår ambassad göra.

När det gäller den stora makrofrågan, alltså demokrati och fattigdomsbekämpning, handlar det om att ha flera tankar i huvudet samtidigt. För att få lite perspektiv på det står vi nu och debatterar 100 miljoner i en budget på 56 miljarder. Väldigt mycket pengar går till fattigdomsbekämpning,

demokrati och MR-aktivister runt om i hela världen, och mycket går till saker som inte direkt har med detta att göra. Vårt stora kärnstöd när det kommer till SRHR och till exempel till klimatfonderna kanske inte har direkt med demokrati att göra, men det bidrar till en bättre planet att leva på. Man måste alltså kunna ha flera tankar i huvudet samtidigt.

Här handlar det om en debatt om 100 miljoner i en budget på totalt sett 56 miljarder.

Anf. 115 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag vill verkligen understryka att jag inte lägger någon skuld på UNDP och Världsbanken. De gör ett utmärkt jobb oavsett om de gör det i Somalia, Palestina eller var det nu är. Jag har fullt förtroende för dem.

Detta är inte en UNRWA-debatt; jag tog det bara som ett exempel, men jag måste ändå ta med mig att biståndsministern klart och tydligt slog fast att UNRWA uppenbarligen är en terrororganisation.

Jag måste också säga att SRHR och klimat i allra högsta grad är demokratiarbete. Hur kan biståndsministern stå och säga att SRHR, som på något sätt är grundläggande för kvinnors förutsättningar, inte är demokratiarbete? Det om något är demokratiarbete, däremot på annan nivå. Samma sak med klimatet – om klimatförändringarna får fortgå finns det ju liksom ingenting, så det om något är också demokratiarbete. Det mesta kan nog klassas som demokratiarbete.

100 miljoner är absolut en liten del av budgeten, men om man har flera sådana här avtal blir det raskt mer pengar.

Att vi har olika syn på saker och ting respekterar jag definitivt. Men jag kan fortfarande konstatera att regeringens biståndspolitik utifrån sett är oerhört inkonsekvent. Vi kommer definitivt att fortsätta granska det här fallet och andra fall om sådana kommer. Det här är inte okej.

Anf. 116 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag skulle vilja inleda med att snabbt förtydliga två saker där jag tycker att Anna Lasses lade ord i min mun, inte helt fint tolkade.

Jag har aldrig sagt att UNRWA är en terroristorganisation. Det jag sa var att vi har sett bekräftade fall av Hamashyllningar och terrorromantik hos UNRWA:s medarbetare. Det betyder inte att hela UNRWA skulle vara en terroristorganisation.

Sedan var det frågan om SRHR och klimatarbetet; har vi ingen planet finns heller ingen demokrati. Det jag menar är att vi med hjälp av biståndet ska se till att flickor och unga kvinnor kan få tillgång till säkra aborter. Det handlar i första hand om hälsa. Om man mår bra kan man också engagera sig i demokratin och rösta. Om man är död kan man inte rösta. Visst kan vi tolka det så, men i de frågorna finns inte någon konflikt mellan oss. Det om det.

Allt finns publikt på Openaid, och allt finns hos UNDP och Världsbanken. Multi-Partner Trust Fund, som Sverige tidigare har stött, och stödet till Somalias nationella utvecklingsplan handlar om att främja reformer i offentlig sektor, bygga institutionell kapacitet och stödja ledarskap och digital omvandling för en förbättrad samhällsstyrning och hållbar ekonomisk utveckling. Det är precis vad vi gör i många andra länder som också

präglas av hög grad av korruption, som också har ledarskap som hyllar rörelser som står långtifrån svenska värderingar, men det är så vi får till riktig förändring. Det här är inte ett biståndsarbete som är mer annorlunda än vad vi gör i många andra kontexter. Det nya är att vi också villkorar stödet med att man tar emot sina egna medborgare, och det tycker jag är en självklarhet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

§ 15 Svar på interpellation 2025/26:68 om återupptaget stöd till Ekumeniska följeslagarprogrammet på Västbanken

Anf. 117 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Linnéa Wickman har frågat mig om regeringen avser att ompröva beslutet att avsluta det svenska stödet till följeslagarprogrammet, mot bakgrund av den kraftigt försämrade situationen för civilbefolkningen på Västbanken. Linnéa Wickman frågar vidare hur jag bedömer att bortfallet av svensk finansiering till en insats som internationellt erkänts som en av få skyddsfaktorer mot våld, trakasserier och övergrepp från bosättare påverkar möjligheterna att skydda civilbefolkningen och bevaka mänskliga rättigheter i området.

Låt mig inledningsvis konstatera att det inte är regeringen som fattar beslut om enskilda insatser inom ramen för den regionala biståndsstrategin för Mellanöstern, inklusive Palestina. Operationaliseringen av strategin och beslut om stöd sker på myndighetsnivå.

Den nya strategin innehåller delvis nya mål för utvecklingssamarbetet med Palestina. Palestinabiståndets övergripande inriktning är att bidra till en fredlig utveckling genom att främja de långsiktiga förutsättningarna för en framförhandlad tvåstatslösning i enlighet med folkrätten. Utfasning av vissa existerande insatser är nödvändig för att skapa utrymme för andra, nya insatser i enlighet med de nya strategimålen. Detta är ett arbete som Sida genomför löpande, i den här strategin liksom i andra.

Regeringen ser med fortsatt stor oro på den mycket allvarliga utvecklingen på Västbanken, inklusive östra Jerusalem, med ökat bosättarvåld och fortsatt bosättningsexpansion. Bosättningarna och bosättningspolitiken strider mot folkrätten, undergräver tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå. Regeringen har tagit initiativ till att införa EU-sanktioner mot extremistiska israeliska ministrar och agerat för beslut om ytterligare sanktionslistningar av extremistiska bosättare. Regeringen kommer att fortsätta att stå upp för folkrätten.

Sverige kommer att fortsätta att stödja program, organisationer och verksamhet som bidrar till en internationell, civil närvaro på Västbanken. Sverige är en stor kärnstödsgivare till flera internationella organisationer, exempelvis FN:s organ för mänskliga rättigheter (OHCHR), som har närvaro på Västbanken och regelbundet rapporterar om situationen för de mänskliga rättigheterna. Genom biståndet finansieras även svenska personalbidrag till EU:s civila krishanteringsinsats Eupol Copps, där Sverige bidrar med den största medverkan.

Anf. 118 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Jag börjar med att säga att regeringen inte kan fortsätta att skylla på Sida när det gäller det avslutade stödet till Ekumeniska följeslagarprogrammet. Det var ju en direkt följd av att man avskaffade strategin och skar ned biståndet just för Palestina, och det är allvarligt. Följeslagarprogrammet är unikt i sin närvaro på marken, i sin förmåga att förebygga våld, i att skydda civila och i att dokumentera människorättsövergrepp.

Fru talman! I skuggan av de fruktansvärda brott mot mänskligheten som många experter beskriver som ett folkmord i Gaza har våldet från illegala israeliska bosättare på Västbanken och i östra Jerusalem nått extrema nivåer samtidigt som straffriheten består. Palestinier trakasseras, misshandlas, fördrivs och dödas utan rättsliga konsekvenser. FN konstaterade att förra året var det värsta året för bosättningsvåld på över 20 år. I år har attackerna ökat ytterligare. Genom att förstöra mark, skördar, boskap, egendom och hem hindrar man människor från att bruka sin jord. Det märks särskilt under olivskörden, där försörjningen för och livskraften i lokalsamhällen slås sönder.

Den israeliska regeringen har dessutom genom minister Ben-Gvir beväpnat bosättare med tiotusentals automatvapen. Deras handlingar skyddas eller förbises helt av militären medan den israeliska regeringen fattar beslut om nya bosättningar.

Över tusen palestinier har dödats på Västbanken de senaste åren. Fler har fördrivits, och över 20 byar har uttraderats. Varje attack, varje fördrivet hem och varje ny bosättning för oss längre bort från en tvästatslösning där både israeler och palestinier kan leva i fred, i frihet och i säkerhet. Det här är en medveten strategi för att underminera en framtida fred. Det är också mot den bakgrunden som det är så svårt att förstå regeringens motvilja att ompröva stödet till följeslagarprogrammet. Att tala om internationell rätt och att tvästatslösningen är viktig betyder också att vi måste agera när folkrätten kränks, inte att vi drar oss undan när vårt engagemang behövs som allra mest.

Följeslagarprogrammet startade 2002 efter att kyrkor hade slagit larm om behovet av internationell närvaro för att skydda civilbefolkningen. Sedan dess har svenska kyrkor med hjälp av svenskt bistånd gjort ett oerhört viktigt arbete för att säkra en internationell närvaro. Hundratals svenskar har tjänstgjort som följeslagare, följt barn till skolan, dämpat våld och gett trygghet i en vardag som är präglad av våld och ockupation.

När Sverige drog in sitt stöd varnade flera israeliska människorättsorganisationer, till exempel Rabbis for Human Rights, för konsekvenserna. De sa att ett bortfall av svenskt stöd skulle slå hårt mot skyddet av civila och mot fredsarbetet.

Nu ser vi vad de varnade för. Byarådet i al-Tuwani i Masafer Yatta säger att det inte längre finns någon att ringa. Bosättarna attackerar dem. De ringer militär och polis, och de kommer och arresterar dem i stället. Våldet bara fortsätter. Om vi vill satsa på något över huvud taget är det mer internationell närvaro. Det är deras sista chans.

Nu ser vi hur svenska kyrkor har kraftsamlat för att skicka ut en ny liten grupp av följeslagare i januari. Men nu är frågan om regeringen kommer att låta kyrkorna ensamma ta ansvaret för att skydda den palestinska civilbefolkningen.

Fru talman! Linnéa Wickman och jag är helt överens om att den expansiva bosättningspolitiken och det grymma bosättningsvåldet måste få ett omedelbart slut.

*Svar på
interpellationer*

Jag besökte Västbanken i slutet av förra året, och jag besökte en förort till Ramallah. Där såg jag med egna ögon den brutalitet ungdomar från bosättningar utövade mot civila palestinier. De brände bilar, slängde stenar och tuttrade eld på ett helt bostadshus där det också fanns barn. Jag har sett det med egna ögon. Det här tycks inte få något slut, utan det bara fortsätter i ännu större omfattning. Det känns som att när världens blickar med rätta har varit på Gaza är Västbanken delvis bortglömd. Det är därför det är otroligt viktigt att ha den här typen av debatter och bidra till att ha en samsad diskussion om vad vi ska göra med Palestinabiståndet.

Problemet är att våra resurser är ändliga. Jag tycker att programmet i grund och botten är mycket konstruktivt, och jag har träffat många av dem som har deltagit. Några av dem är folkvalda i den här kammaren, och de har gjort stora insatser för den palestinska befolkningen. Men med ändliga resurser måste man också prioritera. Omläggningen av Palestinabiståndet fokuserar just nu mer koncentrerat på ekonomisk utveckling, på att stödja verksamheter att hantera de mycket omfattande hälsoutmaningar som följt av kriget och på att främja reformer som behövs för demokrati och god samhällsstyrning i Palestina. Jag tror att vi är helt överens om att det är saker som behövs.

Våra resurser är som sagt ändliga, och vi vill nu fokusera lite mer långsiktigt på att bygga den typen av institutioner som på medellång och lång sikt främjar demokrati, på att institutionernas kvalitet ska öka och på att människorna på Västbanken ska kunna känna lite framtidshopp.

Anf. 120 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! FN larmar om att attackerna på palestinier som brukar sin mark nu under olivskörden är fler än någonsin och att olivlundar lämnas oskördade. Det handlar om kostnader om hundratals miljoner kronor för palestinska bönder när de inte kan bruka sin mark.

Palestinska barn kan inte ta sig tryggt till skolan för att de på vägen attackeras av israeliska bosättare eller trakasseras av israelisk militär när de ska gå igenom check-points.

Den internationella domstolen, ICJ, har beslutat att Israel måste avsluta sin olagliga ockupation av Palestina och att varje stat har ett ansvar för att bidra till att överträdelserna mot folkrätten avslutas. Då måste vi kunna förvänta oss av en svensk regering att den inte gör det motsatta.

Följeslagarna finns på marken. De följer barn till skolan, skyddar civila och dokumenterar övergrepp. Det är ju de som rapporterar till bland annat FN och omvärlden vad de ser. De visar också att det är någon som ser och som bryr sig, i en väldigt hopplös och förtvivlad situation.

I debatten hänvisar ministern till att Sverige stöder FN:s program för mänskliga rättigheter och deras närvaro på Västbanken. Det är viktigt. Men de säger också i sin egen rapport att det finns tre aktörer som är särskilt viktiga och avgörande för skyddet av civila. En av dem är just följeslagarprogrammet. En annan är Rabbis for Human Rights, som i svenska medier uttryckligen varnade för att ett indraget svenskt stöd skulle för-

svaga hela det internationella skyddsarbetet på plats, eftersom Sverige har spelat en oerhört viktig roll.

I rapporten vädjar FN och civilsamhället om ökade resurser och samarbete för att man över huvud taget ska kunna möta de extrema nivåer av våld som vi ser. De uppmanar nu till att snabbt utöka skyddsaktiviteter som fungerar, alltså motsatsen till vad den svenska regeringen de facto har gjort.

Medarbetarna i FN-organet för mänskliga rättigheter konstaterar också att det är följeslagarna som de kontaktar för att få en bild av situationen i utsatta lokalsamhällen. De står alltså inte själva för samma civila skyddsinsatser som följeslagarna gör och ersätter inte deras insatser.

Unicef har utvärderat följeslagarprogrammets insatser kopplat till just barn och har kommit fram till att det är en viktig insats för palestinska barns skolgång. När man frågar barnen själva säger de att de behandlas bättre av israeliska soldater när följeslagare finns på plats. Det gör såklart att de och deras föräldrar blir mer säkra och att föräldrarna vågar skicka sina barn till skolan.

Fru talman! Ibland kan det bli fel. Beslut som man fattar kan få konsekvenser som man kanske inte riktigt har föreställt sig. Jag undrar om regeringen verkligen, när de skrotade strategin för Palestina och tog fram en ny strategi för hela Mellanöstern och inkluderade till exempel att religiösa minoriteter ska skyddas, hade tänkt sig att det skulle leda till att de drog in stödet till en trosbaserad aktör som faktiskt bidrar till skydd för både kyrkor och kristna byar. Tänkte regeringen på att deras beslut skulle leda till att det skulle bli svårare för palestinska barn att kunna gå till skolan?

Jag är trots allt övertygad om att jag och ministern är överens om att stärkt tillgång till utbildning är bland det viktigaste vi kan göra för att palestinska flickor och pojkar ska få en ljusare framtid.

Det är dags för regeringen att göra rätt. Jag undrar vad som kommer att krävas utifrån situationen på marken för att regeringen ska omvärdera sin position.

Anf. 121 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag och Linnéa Wickman är som sagt helt eniga om att det brutala våldet måste få ett slut. Det blir bara värre och värre. Den senaste E1-planen som har lagts fram kommer dessutom att på ett illegalt sätt tvångsfördriva många palestinska familjer. Vi ser en tydlig radikalisering av den israeliska regeringens politik, och har sett det i många månader.

Jag tror att det mest verkningsfulla verktyget vi kan använda oss av här, om vi ändå ska vara lite ärliga, är att gå fram med mycket tuffare sanktioner mot både de mest extrema ministrarna i den israeliska regeringen och fler våldsamma bosättare. Det är personer som är direkt farliga och som verkligen borde sanktionslistas av EU. Jag samarbetar gärna med Linnéa Wickman och resten av kammarens riksdagsledamöter om hur vi kan få med oss fler EU-länder på den mycket tuffa linje som Sverige har.

Av det jag har sett och hört – jag har också pratat med många följeslagare – är initiativet beundransvärt och mycket konstruktivt. Men det handlar som sagt om prioriteringar. Nu väljer vi, särskilt med anledning av det vi har sett i Gaza, att prioritera till exempel hälsosektorn.

Vi vet att det kommer att ta år, kanske till och med decennier, att få en fungerande hälsosektor på plats i Gaza. Vi ska se till att stötta både Egyptens förmåga att ta emot palestinska familjer med vårdbehov och den jordaniska sjukvårdskapaciteten men också på Västbanken. Det tror jag är otroligt viktigt för att minska mänskligt lidande.

Det här handlar om var vi, med den begränsade budget vi har, kan göra allra störst nytta. Jag tror att vi, där vi är just nu, kan göra störst nytta delvis i hälsosektorn och delvis genom att som sagt främja institutionernas kvalitet och att se till att Västbanken får ett mer levande näringsliv som kan blomstra, som kan exportera och som kan anställa. På så sätt kan vi förbättra levnadsvillkoren för inte bara några hundratals familjer utan för tiotusentals, hundratusentals, miljoner människor som lever på Västbanken.

Om det sedan skulle visa sig inte fungera i längden omprövar vi hela tiden allt bistånd i den bemärkelsen. Men det är det vi vill åt. Vi vill hjälpa i volym, så många på Västbanken som det bara är möjligt, och förbättra levnadsvillkoren, göra livet mer demokratiskt, skapa sysselsättning och jobb och se till att fler mammor och pappor på Västbanken kan gå till jobbet.

Anf. 122 LINNÉA WICKMAN (S):

Fru talman! Det är ändå ganska talande för regeringens hållning i den här debatten att man tidigare har antingen skyllt på eller gömt sig bakom Sidas beslut, som de har tvingats fatta utifrån regeringens politik, eller skrutit om EU-beslut. Dessa är visserligen viktiga, men om vi ska vara ärliga har vi socialdemokrater fått skjuta regeringen framför oss under detta fruktansvärda krig för att de över huvud taget ska vara framåtlutade och driva på i EU-kretsen för till exempel sanktioner mot extremistiska israeliska ministrar och mot bosättare.

Fru talman! Vi begär inte att Sverige ska göra allt. Men läget är faktiskt värre än någonsin, och vi kan inte ens finansiera Ekumeniska följeslagarprogrammet. Det är en insats som skyddar palestinska barn så att de kan gå till skolan, som dokumenterar övergrepp och som är de enda som skapar någon form av trygghet. Och vi nås dagligen av rapporter om attacker. Detta är faktiskt oförsvarbart.

De senaste veckorna har vi dessutom kunnat ta del av en praktiskandal. Regeringen har uppenbarligen betalat väldigt mycket pengar till Somalia och till projekt som står väldigt nära den regimen. Uppenbarligen finns det pengar till det. Att man då inte prioriterar följeslagarprogrammet i detta allvarliga läge ifrågasätter jag starkt.

Jag vill uppmana regeringen att släppa prestige. Det här verkar handla om politisk vilja snarare än om resurser.

Jag vill avslutningsvis rikta ett stort tack till de kyrkor och organisationer i Sveriges kristna råd som nu trots allt återupptar följeslagarprogrammet i en liten skala. De gör det eftersom de känner ett moraliskt ansvar när regeringen sviker. Jag önskar att regeringen omvärderar sitt beslut.

Anf. 123 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag tycker också att det är fantastiskt att kyrkor och församlingar själva samlar in pengar och själva använder sitt eget kapital för att göra viktiga insatser runt om i världen. Det är fantastiskt. Det borde vi

göra mer av i Sverige. Det här visar på ett mycket tydligt sätt att civilsamhället, biståndet och behjärtansvärda insatser tillsammans är mycket större än bara det staten gör. Om vi kraftsamlar går det att bedriva verksamhet runt om i hela världen för att hjälpa de mest utsatta människorna på jordklotet.

Vi stöttar internationell närvaro på Västbanken genom flera olika kapaciteter, som har nämnts tidigare här i debatten. Vad gäller Palestina i stort är vi Europas största givare till den humanitära krisen i Gaza. Vi har dessutom ett mycket omfattande utvecklingsbistånd i Palestina på Västbanken. Det här handlar som sagt om att vi smalar av det utvecklingsbiståndet till att mer rikta sig mot att främja ekonomisk utveckling och mycket viktiga hälsoinsatser. Jag tycker inte på något sätt att jag har gömt mig bakom Sida. Jag har varit mycket tydlig med att det är vi som har ändrat strategin, men det är Sida som fattar beslut om vilka insatser som görs. Det här är ett uppenbart resultat av att vi har smalat av strategin.

Då måste man också ha svar på vilka hälsoinsatser som ska falla bort för att det här ska finansieras. Som sagt är det också mycket viktiga insatser. Vi kan gärna ha en diskussion om hur stor biståndsbudgeten ska vara på totalen och hur mycket som ska gå till Sverige. En sådan debatt välkomnar jag. Men detta handlar om att vi har ändliga resurser både i biståndsbudgeten i stort och i Palestinabiståndet, framför allt på Västbanken. Då har regeringen valt att särskilt prioritera ekonomisk utveckling, så att fler barn kan se sina föräldrar gå till jobbet och så att vi kan se fler palestinska företag bli livskraftiga. Dessutom görs det mycket viktiga hälsoinsatser. Jag tycker att kriget i Gaza med all tydlighet har visat att det är precis det som behövs.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2025/26:80 om regeringens strategi för jämställdhet

Anf. 124 Bistands- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Janine Alm Ericson har ställt frågor till mig om hur regeringens strategi för jämställdhet står sig i jämförelse med den tidigare jämställdhetsstrategin. Hon frågar hur jag motiverar förändringen vad gäller den globala dimensionen av jämställdhetsarbetet i strategin, vilka överväganden jag har gjort när det gäller kvinnorättsorganisationers roll som förändringsaktörer i den nya strategin, på vilket sätt jag och regeringen säkerställer att Sverige fortsatt bidrar till att genomföra och försvara internationella ramverk som kvinnokonventionen, kvinnokommissionen och agendan för kvinnor, fred och säkerhet samt hur jag och regeringen avser att följa upp och lära av resultaten av det nya jämställdhetsarbetet givet att analys, forskning och lärande tagits bort ur strategin.

Jämställdhet är en frihetsfråga. Det handlar om kvinnors och flickors rätt att själva bestämma över sina liv. Det är en frihet som hotas på många platser i världen. En oroligare värld med krig och konflikter är en värld som är farligare, inte minst för kvinnor och flickor. Regeringens nya strategi för jämställdhet, kvinnors och flickors frihet och egenmakt stärker

arbetet mot sexuellt och könsrelaterat våld och ökar den ekonomiska egenmakten. I en tid när motståndet mot jämställdhetsarbetet ökar i världen står Sverige upp för kvinnors och flickors rättigheter.

Den här strategin fokuserar även på resultat på landsnivå. Stödet ska nå ut i fält. Regeringen vill undvika mellanhänder som motverkar transparens och underlätta att stödet får genomslag där det behövs.

Detta innebär att stödet till organisationer som verkar för kvinnors och flickors mänskliga rättigheter på marken ökar. År 2024 gick cirka 770 miljoner kronor av svenskt bilateralt bistånd via Sida till kvinnorrättsorganisationer, och cirka 1,7 miljarder kronor gick till MR-försvarare i insatser på landsnivå.

Sverige är ledande i det globala jämställdhetsarbetet. Vi är en av UN Womens största bilaterala givare. I år bidrar vi med 112,5 miljoner kronor i kärnstöd och innehar också ordförandeskapet för UN Womens styrelse, där vi har stöttat arbetet med att ta fram organisationens strategiska plan för åren 2026–2029. Utöver det utgår ett omfattande stöd från Sida, som för 2024 uppgick till 370 miljoner svenska kronor.

År 2024 uppgick Sveriges totala stöd till FN:s befolkningsfond UNFPA till drygt 1,2 miljarder kronor, vilket gjorde oss till organisationens femte största bilaterala givare. Under 2025 har vi gett särskilt kärnstöd om 75 miljoner kronor för att UNFPA ska kunna upprätthålla arbetet med säker abort. Vi har också gett 247,5 miljoner kronor till UNFPA:s humanitära verksamhet i Gaza, Sudan och Ukraina.

Sverige är en stark röst för jämställdhet i bilaterala dialoger, i multilaterala förhandlingar, i FN, i Världsbanken, i regionala utvecklingsbanker, i EU, i Nato och i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Till exempel deltog Sverige i EU:s förhandlingsteam under FN:s kvinnokommission i år. Vi samarbetar vidare aktivt med Granskningskommittén för kvinnokonventionen och har i enlighet med våra åtaganden lämnat skriftlig information om de åtgärder Sverige har vidtagit för att leva upp till konventionen.

Vi är en viktig givare till att motverka könsrelaterat och sexuellt våld i konflikt. Särskilt öronmärkt stöd har gått till UN Womens verksamhet i Ukraina och till UNFPA:s verksamhet i Gaza, Sudan, Ukraina och Moldavien. Under jämställdhetsstrategin kommer även arbetet mot människohandel att stärkas.

I implementeringen av den nationella handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet ingår tolv svenska myndigheter och flera civilsamhällesorganisationer. Arbetet bidrar till att stärka analys och forskning. Det samma gäller i det internationella arbetet i EU och Nato.

Ett effektivt jämställdhetsarbete behöver en ökad tillgång på köns- och åldersuppdelad statistik baserad på analys, forskning och empiriskt lärande. Jämställdhetsstrategin finansierar UN Womens insamling och användning av jämställdhetsstatistik på lokal, regional och global nivå. Det gör att vi kan följa hur jämställdhetsmålen genomförs i de hållbara utvecklingsmålen världen över.

Anf. 125 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret och för det som låter som ministerns genuina engagemang. Benjamin Dousa listar flera satsningar för att stärka kvinnors rättigheter. Det handlar inte minst om UN

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Womens viktiga roll och om stöd till kvinnorrättsorganisationerna. Det låter helt enkelt bra.

Men tyvärr visar regeringens egna siffror en annan bild än den som ministern vill ge. Regeringen har minskat biståndsbudgeten kraftigt. Det har framförts lite olika argument varje gång, men ofta har det handlat om att biståndet nu effektiviseras. Man antar att det ska signalera att det inte varit så effektivt tidigare, att man nu kan dra ned och att lika mycket kan göras ändå. Det är ju inte sant. Neddragningarna i finansieringen av utvecklingssamarbetet och nödhjälpen slår just nu obönhörligt, både mot matransoner för svältande människor och mot utvecklingssamarbete som ska göra världen bättre för fler; där ingår kvinnors rättigheter.

Regeringen vill få det att låta som att man i stället gör satsningar i och för Sverige. Men det viktigaste fokuset just nu är trots allt att sänka skatten mest för dem som redan har väldigt mycket pengar.

Den här neddragningen gäller också biståndet för jämställdhet. I faktiska kronor har det gått ned med 5 miljarder kronor från 2021 till 2024. Detta gör regeringen i en tid då motståndet mot kvinnors och flickors fri- och rättigheter växer globalt, precis som ministern sa. Sverige har tidigare varit en ledande röst för jämställdhet och SRHR-frågor. Men i stället för att satsa har man nu dragit ned kärnstödet till just UN Women, och andelen bistånd med jämställdhetskomponent minskar.

Biståndet är inte bara en solidarisk handling utan är en investering i en säkrare och stabilare värld. Vår tids stora säkerhetshot – klimatkris, krig, hunger, pandemier och auktoritära regimer – påverkar oss alla, var i världen vi än bor och var det än sker. När ett samhälle kollapsar får det konsekvenser långt utanför landets gränser.

Sverige vinner på att världen går samman för att ta sig an gemensamma utmaningar. Därför är arbetet för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet inte bara en moralisk skyldighet och en medmänsklig handling utan även en nödvändig säkerhetspolitisk investering.

Listan på globala utmaningar är lång, och ofta är det kvinnorna som står i skottgluggen. De drabbas hårdast av våld, förtryck och diskriminering. Samtidigt kämpar de dagligen mot auktoritära krafter, destruktiva könsroller och ojämlika maktförhållanden. Nu vill den amerikanska administrationen dessutom göra kvinnor helt osynliga i allehanda dokument.

I krig, kris och katastrofer organiserar kvinnor hjälpen, håller ihop samhällen och driver förändring. Därför är investeringar i jämställdhet inte bara en fråga om rättvisa utan också en effektiv strategi för att uppnå hållbara resultat.

För att stärka kvinnors och flickors rättigheter är det centralt att bistånd i högre grad ges till kvinnorrättsorganisationer eftersom forskning visar att det är starka lokala feministiska kvinnorrörelser som är den avgörande faktorn för att få jämställdheten att gå framåt.

Samtidigt som Benjamin Dousa säger sig värna kvinnors och flickors rättigheter ser vi de facto hur regeringens nya strategi just förbiser kvinnorrättsorganisationer som nyckelaktörer och tappar den globala dimensionen av jämställdhetsarbetet.

Kvinnorrättsorganisationer arbetar under svåra villkor, och de riskerar nu att stå svagare. Jag vill därför upprepa mina frågor till Benjamin Dousa. Hur motiverar man ambitionssänkningen för den globala dimensionen,

och varför har kvinnorättsorganisationer inte längre ett eget mål i strategin?

Prot. 2025/26:26
4 november

Anf. 126 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Det är ingen ambitionssänkning. Vi lever i en mycket orolig omvärld med ett rekordantal konflikter i modern tid där vi vet att kvinnor och framför allt flickor och barn drabbas allra hårdast.

Vi har haft exakt den här diskussionen med flera kvinnorättsorganisationer som pekar på att vårt jämställdhetsbistånd har minskat. Men då ska man ha klart för sig var ökningen har skett.

Vi kan till exempel titta på årets budget. Vi har sett de dramatiska neddragningar som USAID har gjort. Det har fått enorma konsekvenser för hela biståndet. Det har stått för 30 procent av allt utvecklingsbistånd och 40 procent av alla livräddande humanitära insatser runt om i världen.

Vi har ökat och gjort särskilda insatser på tre områden: Ukraina, humanitära och livräddande insatser och SRHR med det särskilda abortpaketet. Vi vet att osäkra aborter är en av de vanligaste dödsorsakerna bland framför allt unga kvinnor och flickor.

Tar vi många av de insatser som vi gör i Ukraina kommer de inte i vår matris in som jämställdhetsbistånd. Men om vi frågar den ukrainska befolkningen och kvinnor i Ukraina om de tycker att de järnvägs- och vägsatsningar som vi har gjort, de energipaket som vi har gett till Ukraina, det direkta budgetstöd vi har gett och de mycket omfattande hälsoinsatser vi har gjort har gynnat dem själva tror jag att de allra flesta tycker det.

Jag tror att de allra flesta kvinnorna i Ukraina tycker att det är bra att Ukraina kan försvara sig självt. Det hade varit mycket värre för kvinnors roll i Ukraina ifall Ryssland hade ockuperat mer av landet. I vår matris kommer det inte upp som jämställdhetsbistånd, men det är det de facto. Det gynnar både män och kvinnor, pojkar och flickor, i Ukraina.

Det gäller även många av de humanitära och livräddande insatser. Jag var i Uganda tidigare i år och besökte ett flyktingläger i nordvästra landet, Rhino Camp. Där fanns 10 000 flyktingar från Kongo, Sudan och Sydsudan. Det här var länge sedan, men redan då hade man börjat dra ned på matransonerna. Det var ingen lyxig trerättersmeny, kan jag berätta. Det handlade om bönor och ris. Där har Sverige nu gjort extrainsatser på över 1 miljard kronor just för livräddande insatser.

I alla matriser kommer det inte upp som jämställdhetsbistånd. Men jag kan lova att de flickor och kvinnor som får ta del av den maten är mycket tacksamma för att de får mat på bordet och tak över huvudet.

Det handlar om Ukraina, humanitära och livräddande insatser och SRHR-området. Där gör vi allt vad vi kan för att täppa till de hål som uppstår av att USA drar sig tillbaka.

Det är en genuint viktig fråga givet att vi vet att det som alltid är kvinnor och flickor som ofta drabbas allra hårdast i diktaturer och i konflikter.

Anf. 127 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Tack till ministern!

Med mindre än fem år kvar till 2030 är världen fortfarande långt ifrån att uppnå de globala jämställdhetsmålen. Om utvecklingen fortsätter i nu-

*Svar på
interpellationer*

varande takt beräknar FN att det kan dröja 286 år – alltså till år 2311 – innan vi når full jämställdhet i världen.

Att Sveriges nedskärningar i biståndet förväntas minska med en tredjedel till 2028 kan verka marginellt ur ett globalt perspektiv. Men i praktiken innebär det bortprioriterade abortkliniker, förlorade skydd för kvinnorättskämpar och uteblivna kampanjer mot diskriminerande lagförslag. Det innebär att politiker inte längre ställs till svars för korruption och att våldsutsatta hbtqi-personer inte får den hjälp de behöver.

En sak är säker: Att minska biståndet – särskilt det som går till jämställdhet – i en tid av väpnade konflikter, kriser och ökande auktoritärt styre och mer svält är kortsiktigt. Det är ett strategiskt misstag som gör världen farligare för oss alla.

Det är en vedertagen realitet i konfliktzoner att våld mot kvinnor ökar och att arbete för jämställdhet får stryka på foten i kriser och krig. Benjamin Dousa talar gärna om stödet till Ukraina. Att Sverige ska stötta Ukrainas kamp för frihet på alla sätt vi kan står alla riksdagspartier bakom.

Sedan 2007 har andelen svenska insatser som haft jämställdhet som del- eller huvudmål legat på över 80 procent. Sedan 2020 har trenden vänt, och de senaste åren lutar kurvan brant nedåt. Enligt Sidas senaste årsredovisning bidrar numera bara 65 procent av Sidas bistånd till jämställdhet. Andelen insatser där jämställdhet var huvudmålet har samtidigt minskat från 18 till 10 procent.

Biståndet till Ukraina är här ett tydligt exempel. Där pågår inte bara ett brutalt krig mot en imperialistisk angripare utan också en systematisk attack mot kvinnors kroppar, rättigheter och liv.

År 2022–2023 bidrog cirka 60 procent av biståndet till att främja jämställdhet på olika sätt i Ukraina. År 2024 hade nivån rasat till 6 procent. Endast 6 procent av Sveriges omfattande stöd bidrar till att öka jämställdheten i landet, trots att det är en helt avgörande fråga för att Ukraina ska kunna närma sig ett EU-medlemskap. Därmed minskar förutsättningarna för att bygga ett hållbart och stabilt ukrainskt samhälle och ett säkert Europa.

Det är ett svek mot Ukraina och de ukrainska kvinnorna. Man kan naturligtvis resonera som bistandsministern just gjorde om att allt bistånd till Ukraina också gynnar kvinnor. Men det är en helt annan sak än att man också ska ha ett systematiskt jämställdhetsarbete. Båda sakerna behövs. Man kan inte säga: Nu fick ni en väg, därför får ni inte några mer rättigheter. Jag hoppas att det inte är så ministern menar. Men det var så det lät.

De siffror som jag just räknade upp talar sitt tydliga språk. Trots att Benjamin Dousa upprepar utfästelser om att Sverige ska vara en stark kraft för jämställdhet sviker regeringen världens kvinnor.

Anf. 128 Bistands- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Det gör vi definitivt inte. Sverige är ett av de länder i hela världen som är absolut störst på SRHR. Vi är inte bara stora monetära givare. Det är en sak att bara skicka en check och hoppas på det bästa. Vi är politiskt engagerade bilateralt gentemot enskilda länder och i de organisationer vi är med i. Vi har till och med ordförandeskapet i UN Women.

Det handlar inte bara om pengar, där vi är en av de största i hela världen. Vi har dessutom politiskt ett mycket omfattande engagemang från regeringens sida. Det spänner över flera ministerportföljer. Jag vet att många av mina kollegor tycker att det är otroligt viktiga frågor.

Jag förklarade det bara rent tekniskt. Vi ökade kraftigt Ukrainabiståndet först upp till 10 procent av den totala biståndsbudgeten. Det gläder mig att även Miljöpartiet står bakom det. Nästa år närmar vi oss nästan 20 procent. Jag hoppas att även Miljöpartiet kan stå bakom att vi lägger 10 miljarder till Ukraina.

Ukrainas statsbudget är slut efter februari, mars. Den går inte ihop. Det finns inga pengar. Allt de själva samlar in till statsbudgeten går till försvaret av sitt eget land, som gynnar både män och kvinnor och pojkar och flickor. Andra biståndsgivare måste stötta upp för att statsbudgeten ska gå ihop.

När USA har dragit sig tillbaka och vi inte ännu har fått tillgång till de frysta ryska tillgångarna går inte budgeten ihop. Det är därför vi nu i större utsträckning går in med direkt budgetstöd i Ukraina. Varför säger jag allt detta, och vad har det över huvud taget med jämställdhet att göra? Jo, därför att det i matrisen och i strategin inte kommer upp som ett jämställdhetsmål som kan checkas av. Men det hjälper i största grad kvinnor i Ukraina.

En gasturbin uppfyller inte något jämställdhetsmål på papperet, men vi måste blicka bortom papperet. Den hjälper i högsta grad alla de kvinnor som kan gå till jobbet för att det finns elektricitet. Det hjälper i högsta grad alla de kvinnor som är vid fronten och försvarar sitt eget land om de har system som de kan kommunicera med för att det finns el. De vägar och järnvägar som byggs hjälper i högsta grad de kvinnor som ska till fronten och de kvinnor som ska evakueras från fronten.

Blicka bortom strategierna! Jämställdhet är ett mycket prioriterat område, men anledningen till att det på papperet ser ut som att vi minskar den andel som är direkt jämställdhetsmärkt är att vårt stöd till Ukraina framför allt handlar om statens mest grundläggande funktioner: infrastruktur och direkt budgetstöd. Det kommer inte upp som jämställdhetsmärkt i våra papper, men det är i högsta grad till gagn för kvinnorna.

Skulle man fråga kvinnor i Ukraina vad de prioriterar skulle alla svara: att statens grundläggande funktioner säkerställs och att vi har kapacitet att försvara oss mot Ryssland. Det är det absolut viktigaste, och det är precis det Sverige hjälper till med.

Med det sagt: Detta betyder inte att vi inte hjälper till med andra saker. Vi hjälper till med hälsovård och sjukvård. Vi hjälper till med kvinnorrättsorganisationer på plats i Ukraina. Vi hjälper till med att samla bevis på de kidnappade barn som Ryssland har fört ut från Ukraina. Vi hjälper till i Ukraina på bred front.

Anledningen till att det på papperet ser ut som att vi minskar det jämställdhetsmärkta stödet är att vi kraftigt har ökat stödet till de grundläggande funktionerna i staten, vilket är precis vad Ukraina självt efterfrågar.

Anf. 129 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Detta är ändå en intressant syn på jämställdhetsarbete. Det är någonting annat än allmän politik som gynnar kvinnor. Det är naturligtvis en viktig del, men det här hade inte behövt stå i motsats till varandra.

Benjamin Dousa säger att man ger pengar till kvinnorättsorganisationer. Ja, men det är en otroligt mycket mindre del. Den hade man inte behövt prioritera ned. Jag är genuint besviken på att Tidöregeringen och Benjamin Dousa låter Sveriges internationella röst för jämställdhet bli allt tystare. Det är så i Ukraina, och det är så på andra ställen i världen.

Med Miljöpartiet i regering bedrevs en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik där Sverige var en stark röst och aktör för kvinnors och hbtqi-personers rättigheter samtidigt som vi hade ett generöst SRHR-bistånd. Sverige har finansierat områden som få andra givare har vågat stödja: säkra aborter, sexualundervisning och preventivmedel till unga liksom hbtqi-personers rättigheter. Vi arbetade aktivt för att stärka kvinnors roll i fredsprocesser och möjlighet till politiskt deltagande.

Regeringens reformagenda går tyvärr i en annan riktning. Den feministiska utrikespolitiken är avskaffad, andelen bistånd med en jämställdhetskomponent minskar och svenska intressen, migration och exportfrämjande står högre på agendan.

Jag hör att regeringen vill få det att verka som att man inte har lagt ökad jämställdhet och bättre villkor för kvinnor och flickor åt sidan, men jag återkommer till att siffrorna talar sitt tydliga språk.

Regeringen lovar runt men håller tunt när det gäller stöd till kvinnor och flickor. Det är oerhört sorgligt, och det är något som inte bara kommer att drabba de enskilda kvinnorna utan hela samhällsutvecklingen. Det har vi inte råd med i dessa tider, och jag beklagar att regeringen skjuter sig i foten här.

Anf. 130 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Miljöpartiet är alltid besviket på mig. Man kräver min avgång och anmäler mig till konstitutionsutskottet. Det var ingen ny information i den här kammaren.

Låt oss titta på stödet till Ukraina, som är den viktigaste förklaringen till att det på papperet ser ut som att vi minskar vårt mycket omfattande engagemang. Det kvinnorna i Ukraina behöver allra mest, och det de själva säger att de behöver, är vapen och pengar för att kunna försvara sig mot Ryssland. Det är precis det Sverige också ger kvinnorna i Ukraina. Vi ger dem vapen och pengar samtidigt som vi har ett mycket omfattande stöd till kvinnorättsorganisationer och många andra, som MR-aktivister och demokratiorganisationer som arbetar mycket konstruktivt i Ukraina.

Vi stöttar också Ukrainas EU-närmandeprocess. Det bästa för Ukrainas kvinnor är såklart delvis att få leva i ett självständigt land, men det handlar också om att få vara medlem i vår fina europeiska familj och att få tillgång till allt det vi tar för givet. Nej, det kommer inte upp som ett jämställdhetsarbete på papperet, men det är mycket viktigt för både kvinnor och män i Ukraina.

Om man tittar i regeringens utvecklingsstrategier ser man att det i 32 av de 46 strategierna finns mål som bidrar till jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt. Efter den mycket stökiga vår och sommar vi har bakom oss som ett resultat av USA:s drastiska neddragningar av landets biståndspolitik har vi sagt att vi inte kan täppa till alla hål men att vi särskilt prioriterar Ukraina, humanitära insatser och SRHR. Vi vet, och vi visste

det redan tidigare, att Mexico City policy eller global gag rule kommer att införas om en republikan vinner valet. Vi ser nu också resultatet av det.

Sverige står upp för jämställdheten både i direkta pengar och i de politiska processer där vi är aktiva.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

§ 17 Svar på interpellation 2025/26:64 om åtgärder mot vansinneskörningar

Anf. 131 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! God afton! Malte Tängmark Roos har frågat mig hur jag och regeringen kommer att agera för att bekämpa vansinneskörningarna och varför det dröjer med att presentera åtgärder mot dem.

Jag är mycket väl medveten om det problem som beskrivs, det vill säga att fordon används på ett sätt som stör och påverkar andra medborgare på ett negativt sätt. Jag har därför tidigare uppdragit till Justitiedepartementet att kartlägga vilka polisiära verktyg som finns för att hantera ljudstörningar från fordon och analysera om det behövs ytterligare sådana verktyg för att komma till rätta med problemet. Arbetet med att analysera problematiken har skett i nära dialog med Polismyndigheten.

Analysen visar att det i och för sig finns vissa verktyg för polisen att använda sig av redan i dag. För det första är det straffbelagt att låta sitt fordon bullra onödigt mycket. Om en polis anser att en person gjort sig skyldig till det kan polisen direkt utfärda ordningsbot på 1 000 kronor eller inleda en förundersökning som kan leda till åtal. För det andra kan ett fordon som bullrar bli föremål för en flygande inspektion. Polisen kan då förelägga om en kontrollbesiktning, och om ett sådant föreläggande inte följs är det körförbud för fordonet som gäller.

Under den tid analysarbetet har pågått har jag noterat att även Malmö kommun har arbetat kreativt med sina verktyg. Det är ett arbete som Justitiedepartementet har följt noggrant. Malmö har bland annat infört nattliga körförbud på de mest utsatta gatorna och installerat bullerkameror. Vi har också noterat att de nattliga körförbuden generellt har fått ett positivt bemötande från Malmöbor och att andelen boende som störs av höga ljud från trafiken på nätterna har minskat drastiskt.

Samtidigt är det en realitet att den här typen av nattliga körförbud begränsar andra medborgares rörelsefrihet och att de inte är någon permanent lösning. Även om polisen redan i dag har vissa verktyg och har fått utökade resurser att använda dem ser regeringen, precis som interpellanten och många andra politiker i Malmö, behovet av att vässa dessa ytterligare.

Den 1 december träder en lagändring i kraft som är viktig i sammanhanget. Den innebär nämligen att viktiga sekretesshinder kommer att rivas. Enligt den nya regeln råder en presumtion, alltså en utgångspunkt, för att dela information om det behövs för att utreda, förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet. Detta är en lagändring som kommer att ge Malmö kommun och polisen nya möjligheter att samverka, inte minst genom att det då blir möjligt att dela informationen från kommunens bullerkameror med polisen.

Det är också tydligt, menar jag, att dagens sanktioner inte är tillräckligt avskräckande. Regeringen kommer därför att se över straffen för den här typen av återkommande och störande brottslighet. Regeringen fortsätter att följa situationen i Malmö, och jag utesluter inte heller att det kan bli aktuellt med fler åtgärder.

Anf. 132 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Tack till justitieministern för det inledande svaret!

Som justitieministern sa har vansinneskörningar blivit ett allvarligt och återkommande problem i städer runt om i Sverige, inte minst i min hemstad Malmö. Bilister som kör långt över hastighetsbegränsningarna inne i städerna och som modifierat sina bilar specifikt för att låta extra högt sprider stor oro bland boende och stör nattsömnen för tusentals. Medier har till och med rapporterat om grupper som arrangerat otillåtna nattliga race på Malmöns gator.

Både boende, lokalpolitiker och polisen är helt överens om att detta måste få ett slut. Alla ska kunna sova gott i sitt eget hem, och ingen ska behöva känna sig rädd för att gå över gatan. Tyvärr har varken kommunerna eller polisen tillräckliga verktyg för att på riktigt komma till rätta med vansinneskörningarna.

Vi kan ta Malmö som exempel. Som ministern var inne på har kommunen sänkt hastighetsbegränsningen på de berörda gatorna och infört körförbud nattetid på vissa gator. Det är åtgärder som uppskattas av invånarna och som har minskat problemen på just de gatorna, vilket är bra. Men som ministern också var inne på har det delvis flyttat problemen till andra gator och inneburit svårigheter för en del boende och näringsidkare i områdena.

Kommunen har också satt upp särskilda bullerkameror som med särskild teknik kan uppfatta exakt vilken bil som kör för fort eller låter olagligt högt och kan sedan stämna av registreringsnumret mot Trafikverkets register. Kommunen får dock inte själv använda informationen till mer än att se om bullret har minskat och får inte heller dela dessa data med polisen.

Här är jag mycket glad att höra från justitieministern att lagändringar från den 1 december kommer att göra det möjligt för kommunerna att dela dessa data med polisen. Det är en väldigt positiv och efterlängtd förändring. Men polisen och kommunerna är överens om att bara detta inte är tillräckligt.

Polisen säger att de i många fall redan vet vilka de farliga bilisterna är men saknar lagstöd för åtgärder som hade kunnat leda till kännbara konsekvenser för ligisterna. Böterna för trafikbrott är så låga att de inte avskräcker upprepade brott. Polisens möjlighet att beslagta bilar är väldigt begränsad. Och om föraren inte kan identifieras vid en fartkamera, exempelvis för att hen har täckt sitt huvud, kan inga böter eller andra påföljder delas ut alls eftersom det endast är föraren som kan straffas. Det är orimligt.

Fru talman! Under den allmänna motionstiden skickade jag in en motion med förslag på åtgärder för att komma till rätta med problemet med vansinneskörningar i våra städer. De inkluderar att höja bötesbeloppen för upprepade och allvarliga trafikförseelser, att ge polisen rätt att liksom i

Danmark omedelbart beslagta bilar som används på ett otillåtet sätt samt flera andra åtgärder.

Detta är förslag som Gunnar Strömmer redan har sett, för justitieministern har fått väldigt liknande önskelistor både från polisen i syd och från Malmö stad.

För över ett år sedan, i september 2024, lovade justitieministern att utreda frågan och återkomma med förslag på åtgärder under första kvartalet 2025. I dag är det november 2025, och regeringens hittills enda åtgärd är alltså att möjliggöra informationsutbyte. Det är som sagt väldigt bra, men det är inte tillräckligt. Under tiden vi väntar fortsätter Malmöbornas sömn och trygghet att påverkas.

Fru talman! Polisen, kommunerna och medborgarna efterfrågar fler åtgärder, och det finns många åtgärder föreslagna. Min fråga till justitieministern blir då: Kommer regeringen att lägga fram några fler konkreta åtgärder mot vansinneskörningar, och i så fall vilka och när?

Anf. 133 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att få diskutera denna viktiga fråga i dag. Den är viktig för Malmöborna, och den är viktig för medborgarna på många andra håll i Sverige där man upplever samma problematik.

Att vi nu möjliggör informationsdelning är ett stort och väldigt väsentligt steg. Det gäller all brottsbekämpning. Att vi kan koppla ihop exempelvis de kameror som polisen har med kameror som sätts upp av kommuner och av andra aktörer gör att vi på ett helt annat sätt gemensamt kommer att kunna skapa en systemkraft mot olika slags brottslighet.

När det har investerats så mycket i moderna, effektiva bullerkameror som det har gjorts i Malmö är det klart att det är en avgörande förändring att det nu också blir möjligt att använda kamerainnehållet på ett effektivt sätt och rikta det mot dem som står för dessa störningar så att man kan komma åt dem på olika sätt. Det är en otroligt viktig förändring.

Den andra del jag vill lyfta fram är att de ekonomiska konsekvenserna av i synnerhet upprepad brottslighet – jag håller med om det – måste stå i paritet med brottets allvar och störningarnas stora konsekvenser för de boende. Där kan man bara konstatera att ordningsböter på 1 000 kronor inte återspeglar konsekvenserna av denna typ av vansinneskörningar. Det är därför jag nu har aviserat att vi kommer att se över straffen, vilket naturligtvis i praktiken betyder att det ska bli mycket dyrare att ägna sig åt sådan här brottslighet och göra det på ett upprepat sätt.

Vad sedan gäller ytterligare verktyg är det en diskussion som vi för med Polismyndigheten både nationellt och lokalt i Skåne och i Malmö. Det är ett faktum att det finns verktyg i form av exempelvis flygande inspektioner eller föreläggande om kontrollbesiktning, och om sådana förelägganden inte följs blir det konsekvenser. Då blir det körförbud på det aktuella fordonet.

Jag är medveten om den diskussion som förs när det gäller möjlighet att beslagta fordon i analogi med Danmark och så vidare. Det hänger också i någon mån ihop med straffens storlek. Det ska finnas ett slags proportionalitet, kan man säga, mellan det straffvärde som man anser att brottsligheten har och vilka ytterligare verktyg polisen ska ha. Den diskussionen är som sagt fortfarande pågående, och jag kan försäkra interpellanten att den också förs med polisen i Malmö.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 134 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Som sagt tycker jag att det är väldigt bra att kommunerna nu får möjlighet att dela data från bullerkameror med polisen. Det är en åtgärd som har varit väldigt efterfrågad och som har potential att leda till att fler vansinnesbilister bötfälls. Det är en mycket bra och helt nödvändig åtgärd.

Det är dock värt att poängtera att denna förändring är en konsekvens av lagändringar som redan var på gång och inte specifikt ett resultat av regeringens arbete mot vansinneskörningar och trafikbrott. Det är inte heller en tillräcklig åtgärd för att på det stora hela komma till rätta med problemet.

Höjda bötesbelopp är en viktig del. Jag är väldigt glad att höra att regeringen överväger det, även om vi från Miljöpartiets sida tycker att den biten hade kunnat bli aktuell mycket tidigare.

Både kommunerna och polisen är väldigt tydliga med att de verktyg de i dag har för att bekämpa vansinneskörningar är för begränsade. Om vi jämför deras önskelistor med regeringens lista på konkreta åtgärder, som ministern redogjorde för i sina inlägg, är det uppenbart att det behöver göras ännu mer.

Jag tycker inte att det är konstigt att lagstiftningsarbete tar tid, men det ska inte behöva ta mer än ett år av internt analysarbete på Justitiedepartementet för regeringen att komma fram till vad man vill göra – särskilt inte när det redan finns konkreta åtgärder att ta ställning till, och i synnerhet som de åtgärderna redan implementeras framgångsrikt i andra nordiska och europeiska länder.

Exempelvis kan polisen i Danmark omedelbart beslagta bilar som modifierats otillåtet eller använts vid allvarliga trafikförseelser, vilket har lett till att tusentals bilar har kunnat konfiskeras. Det är en åtgärd som både verkar avskräckande mot dem som funderar på att modifiera sina bilar eller köra som galningar genom städerna och avvärjar dem som faktiskt gör det. Det är alltså inte revolutionerande eller avancerade åtgärder som polisen i syd och kommunerna efterfrågar, och det borde inte vara så svårt för regeringen att avgöra om och hur åtgärder som dessa skulle kunna implementeras även här i Sverige.

Fru talman! Justitieministern säger att regeringen kommer att se över straffen för den här typen av brottslighet, vilket är bra, att man följer situationen i Malmö, vilket också är bra, och att man inte utesluter att det kan bli aktuellt med fler åtgärder – också bra. Men att regeringen mer än ett år efter att ha blivit varse problemet inte har kommit längre än att man nu ska börja se över straffen visar, tycker jag, att engagemanget för frågan kanske inte är på topp. Att Gunnar Strömmer i oktober tackade nej till en intervju med TV4 om vilka åtgärder regeringen ämnar genomföra pekar väl också lite grann på att justitieministern själv inser att regeringen inte gör tillräckligt i frågan.

Det finns konkreta åtgärder som regeringen skulle kunna vidta. Det är bara att läsa min motion eller önskemålen från polisen i Malmö stad om man behöver inspiration. Även om det görs saker görs det alldeles för lite, alldeles för sent. Regeringen borde ha kommit längre vid det här laget.

Anf. 135 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Vansinneskörningar är inget nytt problem eller något man fått nya insikter om. Om vi nu ska vara sådana hade Miljöpartiet åtta år på sig att vidta åtgärder, men det hände ju ingenting. Det är klart att allting handlar om vad man jämför med. Jag konstaterar bara att i relation till en problembild som var välkänd under de åtta – eller om det blev sju – år Miljöpartiet satt i regering hände ingenting.

Nu tar vi tag i det här, och vi gör det systematiskt. Vi börjar med att säkerställa att information kan delas. Det är en ganska avgörande förändring om den typ av investeringar som sker lokalt, bland annat i Malmö, ska få något slags praktisk effekt. Det kommer de att få från och med den 1 december. Apropå tidslinjen i år är det helt riktigt att vi lade den här lagstiftningen på riksdagens bord bra nära första kvartalet.

Vi konstaterar att straffen inte står i paritet med brottslighetens allvar och att vi nu ska se till att göra en översyn av straffen. Man kan redan se att vi har vidtagit två åtgärder mer än vad Miljöpartiet åstadkom på åtta år.

Jag aviserar dessutom att det pågår en diskussion med Polismyndigheten nationellt och lokalt i Malmö om i vilken utsträckning vi ska tillföra nya verktyg till verktygslådan. I den mån det skulle bli sådana åtgärder är det tre gånger så många åtgärder på hälften så lång tid under den här mandatperioden jämfört med den föregående.

Jag tar Malmöbornas situation på mycket stort allvar. Den lyhördheten bekräftas bland annat genom de två besked jag ger i dag. Vi kommer att fortsätta följa utvecklingen noga.

Jag kan även försäkra att analysprocessen inte förs internt i något skrymsle på Justitiedepartementet. Den sker på fältet i omedelbar dialog med de poliser som arbetar med frågorna på plats. Den lokala problembilden och de lokala behoven tas in i det arbetet. Jag lovar att återkomma så snart den dialogen är avslutad.

Anf. 136 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Tack till justitieminister Gunnar Strömmer för en bra debatt! Den har varit väldigt informativ. Jag uppfattar att justitieministern har ett engagemang, även om jag anser att arbetet borde ha kunnat gå ännu fortare.

En del av problematiken var såklart känd sedan tidigare, och det gjordes saker även på den rödgröna regeringens tid. Men det är tydligt att problemet har blivit mycket större under den här mandatperioden. De åtgärder vi efterfrågar har funnits på plats i exempelvis Danmark sedan 2021–2022. Man hade kunnat titta på och implementera dem ganska mycket fortare.

Det finns redan i dag verktyg som polisen kan använda sig av. Justitieministern hänvisar till exempel till flygande inspektioner och kallelser till obligatoriska besiktningar. Men om polisen inte omedelbart kan föra en bil till besiktning är det ganska enkelt för ligisterna att montera av de modifieringar som är problemet.

Det finns mycket som behöver göras nu. Jag känner att regeringen hade kunnat jobba hårdare, men jag välkomnar de förändringar som är på väg. Jag uppfattar att vi har en likartad syn på vart vi vill, även om jag tror att ambitionsnivån är något högre på den här sidan. Men tack så jättemycket, Gunnar Strömmer!

Anf. 137 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, återigen, till Malte Tängmark Roos för möjligheten att diskutera den här viktiga frågan i dag!

Jag konstaterar som sagt att vi levererar något mycket väsentligt, nämligen möjligheten att dela information mellan Malmö stad – Malmö kommun, alltså – och polisen. Det betyder att den investering skattebetalarna i Malmö har stått för när det gäller bullerkameror nu kan få ordentlig utväxling, det vill säga att den information man samlar in också kan komma till konkret bruk i brottsbekämpningen. Det är ett utomordentligt viktigt steg. Det tas redan inom några veckor, den 1 december.

Det andra jag tar fasta på är att straffen eller konsekvenserna ska stå i rimlig paritet med brottens allvar för de boende i Malmö. Böterna måste höjas, och vi ser över dem. Jag ber att få återkomma i den delen. Vi för en nära dialog med polisen i Malmö om i vilken mån verktygslådan ska vässas ytterligare. Jag lovar att återkomma till medborgarna i Malmö och till kammaren när vi har nya besked att ge.

Jag vill avslutningsvis tacka alla företrädare för Malmö som har tagit upp de här frågorna, inte minst oppositionsrådet Helena Nanne som har drivit frågan väldigt målmedvetet både lokalt och nationellt i relation till regeringen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2025/26:67 om ny brottsrubricering och ändrade preskriptionsregler för olagliga adoptioner

Anf. 138 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Lorena Delgado Varas har ställt ett antal frågor till mig rörande olagliga adoptioner, bland annat om jag avser att ta initiativ till en ny brottsrubricering för olaglig adoption av barn och om jag avser att verka för en lagändring så att brott kopplade till olagliga adoptioner inte omfattas av preskriptionstid när brottet begåtts mot barn.

I somras tog regeringen emot Adoptionskommissionens betänkande om Sveriges internationella adoptionsverksamhet (SOU 2025:61). Många viktiga och svåra frågor tas upp i betänkandet. Remisstiden gick ut den 6 oktober, och kommissionens förslag och remissvaren bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

I de fall brott kan misstänkas i samband med adoption är det rättsvårdande myndigheter som ska utreda det. Misstänkta fel och brister i adoptionsförmedlingen kan också utredas av tillsynsmyndigheten Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. Som justitieminister kan jag inte uttala mig om vilka åtgärder dessa myndigheter bör vidta i ett enskilt ärende. Men jag vill lyfta fram att regeringen under mandatperioden har vidtagit flera åtgärder på de områden som interpellanten tar upp.

Den 1 april trädde lagändringar i kraft som innebär att preskriptionstiden för flera allvarliga brott har förlängts. Exempelvis har preskriptionstiden för människohandel förlängts från 15 till 25 år. Vidare innebär lagändringarna att utdömda fängelsestraff inte kommer att preskriberas. Lagändringarna ger brottsoffer möjlighet till upprättelse även om lång tid passerat sedan brottet begicks.

Tidigare i år tillsatte regeringen en utredning som ska lämna förslag på hur Sverige ska genomföra ändringsdirektivet till människohandelsdirektivet. I ändringsdirektivet anges bland annat att medlemsstaterna ska säkerställa att människohandelsbrottet även ska omfatta utnyttjande av illegal adoption. Utredningen ska presentera sina förslag i december i år.

Vi har också stärkt stödet för adopterade och adoptivföräldrar. I januari i år gav regeringen Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd i uppdrag att bland annat vara nationell kontaktpunkt för frågor som rör oegentligheter inom internationella adoptioner, ge stöd till adopterade i samband med ursprungssökning och tillhandahålla adoptionsspecifikt, professionellt samtalsstöd till adopterade och adoptivföräldrar.

Frågan om Sveriges internationella adoptionsverksamhet är angelägen. Den kräver noggranna analyser och överväganden. Jag vill inte föregripa det arbete som pågår inom Regeringskansliet med att analysera Adoptionskommissionens betänkande och remissvaren, men jag kan försäkra frågeställaren att regeringen tar frågan på största allvar.

Anf. 139 LORENA DELGADO VARAS (-):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för svaret.

När jag påbörjade mitt arbete här i riksdagen för många år sedan var det här en av de frågor jag bestämde mig för att göra skillnad i. Jag var med och drev igenom utredningen. Som tur var var ni i opposition. Jag är inte säker på att ni hade öppnat den här dörren om ni hade suttit i regeringsställning, speciellt med tanke på att statsministern själv bär en del av ansvaret i och med att han var ordförande för Adoptionscentrum och valde att ignorera oroväckande vittnesmål och rapporter.

Jag reagerar också på språket när man kallar det "oegentligheter" när det borde kallas "brott mot mänskligheten". Det är ändå barntrafficking vi snackar om. Man byggde upp en struktur där det var tillåtet att sälja – adoptera – barn som blivit kidnappade, i vissa fall till och med dödförklarade, i sitt första hemland. Det var ett system som splittrade familjer, frantog barn deras rätt till identitet och lät mammor och pappor stå med tomma armar och ett livslångt sökande efter sina barn.

Det här är en människorättskatastrof, och regering efter regering har valt att blunda för den. Det var inte förrän de barn som utsatts för trafficking nu som vuxna upptäckt sanningen som det här började ifrågasättas. Och det var absolut inte förrän medierna gjorde sitt jobb som de politiska partierna lyssnade, om än med ett halvt öra. Man ställde sig dock bakom kravet på utredning.

Regeringens svar är strategiskt undvikande. Medan ministern försöker framstå som handlingskraftig genom att peka på mindre justeringar och framtida utredningar visar verkligheten ett behov av ett paradigmskifte. Vi har behov av ett fullt erkännande av brotten. Vi har behov av att ta bort preskriptionstiden. Vi har behov av att rejält moraliskt och rättsligt göra upp med historien. Det vill säga vi har behov av att skapa rättvisa.

Det finns en mening som används av dem som har drabbats av dessa brott: "No mas silencio." Det betyder "ingen mer tystnad". Det är dags för regeringen att ta till lite mer action och säkerställa att man har en ny brottsrubricering för olaglig adoption av barn på plats när man lämnar över klubban till nästa regering. Det skulle vara en rubricering som tydliggör att det är ett straffbart brott att adoptera barn genom falska dokument, korruption

eller utan samtycke från biologiska föräldrar. Det skulle också innebära att man får bort preskriptionstiden, som i dag är ett hinder för rättvisa.

Min fråga till ministern är: Kommer det att ske innan klubban räcks över till nästa regering?

Anf. 140 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig börja med tidslinjen. Det kommer utan tvekan att ske innan vi lämnar över någon klubba till en ny regering, eftersom det ligger åtminstone fyra, åtta, tolv eller kanske sexton år bort. Vi kommer att säkerställa att arbetet sker skyndsamt, och vi kommer att göra det i ljuset av de förslag som har lämnats av Adoptionskommissionen så sent som i år. Remisstiden för det viktiga arbetet gick som sagt ut för några veckor sedan.

Om vi nu ska ta frågorna seriöst tillsattes utredningen mot bakgrund av ett tillkännagivande från Sveriges riksdag som samtliga partier här i huset stod bakom. Om vi ska diskutera frågorna på ett seriöst sätt framgent tycker jag att det är viktigt att historieskrivningen blir korrekt. Samtliga partier här i kammaren ställde sig bakom ett tillkännagivande som ledde fram till det här viktiga arbetet.

Vi tog emot arbetet i somras. Vi har remitterat det på ett seriöst sätt. Många är engagerade i frågan. Vi har mottagit ett underlag som är brett och djupt och har en offensiv intention. Det är utifrån detta underlag som vi nu arbetar vidare.

Vi vet vilka förslag Adoptionskommissionen lämnade. Det är allt från en offentlig ursäkt till berörda personer till ett nationellt resurscentrum och ekonomiska bidrag i olika avseenden. Det kom en lång rad förslag som det nu naturligtvis är väldigt viktigt att arbeta vidare med på ett seriöst sätt. Det är precis detta som sker.

Jag vänder mig också mot den något slarviga beskrivningen av hur vi beskriver problemet, det vill säga som en allvarlig brottslighet, också i mitt interpellationssvar. Det faktum att vi talar om straff och om förlängd eller avskaffad preskriptionstid beror just på att det är allvarlig brottslighet. Vi har ett mycket starkt intresse av att allvaret i den här brottsligheten återspeglas i straffen, och det är mot bakgrund av det som vi nu förändrar preskriptionsreglerna på området.

Det råder ingen som helst tvekan om att för personer som är berörda av de missgrepp, de övergrepp och i förekommande fall de brottsliga handlingar som har skett historiskt ska vi när vi blickar framåt i ljuset av det underlag vi har fått naturligtvis både säkerställa att det ges en kompensation för övertramp som har skett bakåt och säkerställa ett regelverk framåt som innebär trygghet, rättssäkerhet och anständighet. Min bestämda uppfattning är att vi kommer att kunna åstadkomma det, inte minst baserat på det underlag som vi har fått av Adoptionskommissionen, som som sagt kom till efter ett enigt tillkännagivande här i riksdagen.

Anf. 141 LORENA DELGADO VARAS (-):

Fru talman! Jag har inte sagt att inte samtliga partier stod bakom detta, vilket de gjorde. Det var väldigt bra. Men det var tack vare att medierna gav en push framåt i frågan som man bestämde sig för att starta en utredning.

Det är väldigt bra att ministern lyfter upp frågan om kompensation och framåtgärder så att det här inte händer igen. Det vill nog ingen. Det jag däremot saknar i svaret är ordet rättvisa. Jag tycker att vi är skyldiga att åstadkomma rättvisa för alla dem som har varit med om det här.

Jag tänker läsa upp en text som en av dem som har varit med om det här har skickat till mig. Det är från en kvinna som i dag är 49 år gammal, och hon beskriver det hela så här: Jag togs i mitt hem när jag var nio månader gammal. Jag gömdes tills de hade hittat "rätt" familj som kunde adoptera mig. Under tiden bytte man min identitet, mitt namn, min ålder och hela min historia. På papperet blev jag ett hittebarn, men i verkligheten var jag ett barn som hade stulits. Mina biologiska föräldrar letade vidare efter sin älskade dotter som försvann. Hon gick upp i rök en dag i december 1977.

Ministern! Det här är tyvärr inte ett enskilt fall. Tyvärr startar de flesta inte sitt sökande efter sin första familj förrän de är vuxna och i många fall inte förrän de själva har fått barn. Det gör att en preskriptionstid på 25 år inte är tillräcklig. Jag vill också påpeka att förhållandet av rättvisa gör att fler föräldrar från den första familjen, det vill säga de som stod med tomma armar och letade efter sina barn, riskerar att gå bort, och några har redan gått bort innan de ens fått upprättelse.

IPU, Interparlamentariska unionen, har kommit till samma slutsats som de adopterade, det vill säga att preskriptionstiden måste bort. Det var ett enhälligt beslut och visar verkligen hur angelägen frågan är.

Ibland förvånas jag av hur sakta behandlingen av frågan går här i Sverige. Man väntar på svar trots att man har alla underlag. Jämför man med andra frågor inom rättspolitik som går emot remissinstanser, mot FN och så vidare går den här frågan i snigelfart. Jag antar att det har att göra med att det i det här fallet handlar om åtalade organisationer, organisationer som regeringar kanske inte har velat vara obekväma mot. Dessutom vore det ett sätt att erkänna att den svenska självbilden inte är så fin som vi historiskt sett framhållit.

Det här skulle också vara ett erkännande av att svenska staten som minst blundade inför detta. Det har funnits flera regeringar där man har gjort det.

Ministern nämner i sitt svar en utredning om människohandel. Men varför väntar Sverige med att ratificera FN-konventionen mot påtvingade försvinnanden? Det har ändå gått 18 år sedan undertecknandet, och man väljer fortfarande att inte ratificera. År 2019 fick vi kritik av FN på grund av det. FN-konventionen skulle faktiskt adressera preskriptionsproblematiken på ett bra sätt. Det är ett verktyg.

Anf. 142 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill inte alls vara onödigt polemisk i den här frågan eftersom jag vet att det finns ett genuint engagemang för frågan hos interpellanten. Jag vet också att det finns alltför många människor ute i vårt samhälle som har råkat illa ut och vilkas situation utan tvekan kan beskrivas som både en djup orättvisa och ett djupt och allvarligt övertramp. Men eftersom interpellanten för egen del är rätt insinuant och, skulle jag också säga, konspiratorisk i en del delar vill jag ändå klarlägga några saker.

Först och främst: När det gäller den påstådda passiviteten var interpellantens tidigare parti, ska jag väl säga, en väsentlig del av regeringsunder-

laget under de föregående åtta åren. Jag vet inte vad som hände på detta område under de åtta åren, men jag vet att det i slutet av de åtta åren till-sattes en utredning efter ett enigt tillkännagivande här i riksdagen. Jag konstaterar nu att regeringen arbetar vidare utifrån det underlaget. Vi har redan gett i uppdrag till myndigheter på detta område att utgöra ett viktigt stöd för de personer som är berörda av adoption.

Vad gäller preskriptionsreglerna hänvisar interpellanten till FN-underlag som har 18 år på nacken. Jag kan bara konstatera att vi under den här mandatperioden, i år, har ändrat preskriptionsreglerna.

Vad gäller aktivitet på detta område skulle jag alltså säga att det är enklare att beskylla tidigare regeringar för passivitet än just den här regeringen.

När det sedan gäller Adoptionskommissionens betänkande tycker jag att det är naturligt att vi nu, när det bara har gått några få veckor sedan remisstiden för förslaget gick ut, arbetar igenom underlaget på ett seriöst sätt. Vi förhåller inte, men vi gör det på ett seriöst sätt. Vi ska naturligtvis återkomma både till riksdagen och till medborgarna i vidare bemärkelse om vägen vidare utifrån det underlaget.

Vad gäller ordet rättvisa vill jag avslutningsvis säga att jag inte har något som helst problem med att vare sig beskriva en del av de övergrepp som vi talar om här som djupt orättvisa eller att konstatera att frågorna om både preskriptionstiderna och straffen på detta område handlar om just rättvisa – det vill säga att det straffrättsliga systemets konsekvenser ska återspegla brottens allvar och de djupa orättvisor som de representerar.

Anf. 143 LORENA DELGADO VARAS (-):

Fru talman! Det är just därför jag säger ”regeringar”. Det är inte enbart den här regeringen som har ansvar för detta.

Men ministern ville inte själv ge någon tidsplan utan nämnde upp till 16 år. Jag tänker att det vore bra att ändå ge en tidsplan just för att det är så många som har drabbats av detta. Det är så många som behöver upprättelse, inte minst de som väntar på svar i förstafamiljerna, där folk faktiskt går bort utan att få svar eller upprättelse.

Det här är en av Sveriges värsta rättsliga skandaler. Det handlar om barn som har kidnappats. Staten har möjliggjort, och adoptionsorganisationen Adoptionscentrum har strukturerat upp systemet. Där har dokumentation förfälskats, försvunnit och förnekats för att sanningen inte ska visas. Detta är en skam för ett land som alltid stått upp för barns rättigheter och som dessutom har barnkonventionen som lag.

Jag tänker att det också är ganska talande att regeringen sätter sin tillit till MFoF, en myndighet som tyvärr inte har lika stort förtroende hos de drabbade. Dessutom är detta en administrativ åtgärd, och det sker ingen brottsutredning, det vill säga ingen rättvisa.

Därför vill jag veta om regeringen kommer att utreda brott begångna i samband med adoptioner med ett större människorätts- och barnrättsperspektiv, i linje med vad som görs av sanningskommissioner världen över. Rättvisan måste få komma fram, och att brott preskriberats betyder inte att de inte begåtts; de är bara obesträffade. Därför är jag så angelägen om att få en tidsplan.

Anf. 144 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor i dag.

Vad gäller tidsplan vill jag ta fasta på några viktiga frågor som i högsta grad är relevanta för det vi diskuterar här i dag. Det ena är att vi redan har genomfört omfattande förändringar av preskriptionsreglerna, bland annat på det område som vi diskuterar i dag. Det andra är att vi nu har tagit emot Adoptionskommissionens betänkande; remisstiden har precis gått ut. Arbetet pågår naturligtvis för att så snart som möjligt komma vidare med vägen framåt i ljuset av det underlaget.

I december kommer jag att ta emot den utredning som berör EU:s människohandelsdirektiv, som också har förtjänsten att det gäller rakt upp och ned i Sverige. Det är ett direktiv som ger omedelbar effekt för enskilda människor i vår rättsordning. Det är klart att det som vi tar emot i december kommer att vara väldigt viktigt för att kunna komma vidare på detta område.

Där har vi tre konkreta tidsangivelser. Vi har förstås för avsikt att arbeta skyndsamt i alla dessa delar just därför att det problem vi diskuterar är så pass allvarligt både för de enskilda personer som har berörts av det och för Sverige som samhälle.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2025/26:72 om moskéers samröre med främmande makt

Anf. 145 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Nima Gholam Ali Pour har frågat mig hur jag avser att verka för att höja vaksamheten avseende moskéer som, enligt vad som anförs i interpellationen, bedriver underrättelseverksamhet åt främmande makter. Han har också frågat mig om jag anser att moskéers samröre med regimer i Mellanöstern och islamistiska organisationer riskerar att underminera Sveriges säkerhet samt vilka åtgärder jag avser att vidta mot bakgrund av händelserna vid Imam Ali Islamic Center.

Jag vill först som utgångspunkt slå fast att regeringen värnar ett öppet och demokratiskt samhälle där grundläggande fri- och rättigheter respekteras. Vi kommer aldrig att acceptera att detta utnyttjas för att bedriva säkerhetshotande verksamhet mot Sverige.

Säkerhetspolisen bedömer att Iran tillsammans med Ryssland och Kina utgör de största säkerhetshoten mot Sverige. Iran har också bedrivit säkerhetshotande verksamhet i och mot Sverige under flera år. Jag har fullt förtroende för hur Säkerhetspolisen och andra berörda myndigheter arbetar med dessa frågor.

I januari i år bedömde Säkerhetspolisen att det shiamuslimska centret i Järfälla hade använts som plattform för iransk underrättelseverksamhet i Sverige och mot individer i den iranska diasporan i Sverige. Med Säkerhetspolisens yttrande som grund återkallade Myndigheten för stöd till trosamfund en del av de medel som shiasamfundet hade beviljats i statsbidrag.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Den nya lagen om statsbidrag till trossamfund trädde i kraft den 1 januari i år. Lagen innehåller ett nytt och tydligare demokrativillkor för att ett trossamfund ska kunna beviljas statsbidrag eller statlig avgiftshjälp. Sådant statligt stöd får inte lämnas om ett trossamfund eller en företrädare för samfundet utövar våld, diskriminerar grupper av personer eller främjar sådana ageranden eller motarbetar det demokratiska styrelseskicket. De nya reglerna möjliggör bättre kontroll men också krav på återbetalning vid brott mot regelverket.

Sedan mars 2025 finns även en särskild stödfunktion inom Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet. Stödfunktionen ska bistå myndigheter och andra som fördelar offentliga medel eller på annat sätt granskar offentligt finansierade verksamheter med fördjupande granskningar av verksamheter som kan antas ha kopplingar till våldsbejakande extremism. Syftet är att förhindra att offentliga medel fördelas till våldsbejakande extremism och andra antidemokratiska miljöer.

Det är också angeläget att se över möjligheterna att motverka att trossamfund och andra verksamheter används och finansieras i antidemokratiska, extremistiska eller radikaliserande syften. Därför gav regeringen i maj i år en utredare i uppdrag att överväga och föreslå regler som förbjuder eller på annat sätt motverkar utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter i Sverige med koppling till islamism, extremism och andra antidemokratiska intressen. Syftet är att förhindra att extremistiska och andra antidemokratiska miljöer i Sverige stärks genom sådant finansiellt stöd från andra stater, utländska organisationer eller finansiärer. Uppdraget ska redovisas senast den 29 maj nästa år.

Regeringen tar alla frågor som rör Sveriges säkerhet på mycket stort allvar och står i nära dialog med berörda myndigheter på området, inte minst Säkerhetspolisen. Vi följer utvecklingen noga och överväger löpande nya åtgärder.

Anf. 146 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Rätt länge har det rapporterats om moskéer i Sverige som på ett eller annat sätt har kopplingar till främmande makt eller till islamistiska organisationer som Muslimska brödraskapet. Det kan handla om att moskén har finansierats av en diktatur i Mellanöstern, om administrativa samarbeten med en regim i Mellanöstern eller om ideologiska kopplingar till sådana regimer eller islamistiska organisationer.

Jag tror att medier och politiker i Sverige länge har trott att sådana moskéer var undantag. Men när man ser tillbaka på skandalerna kring moskéer i Sverige de senaste åren ser man att sådana kopplingar i stället verkar vara regel. Undantaget verkar vara de moskéer som inte har sådana kopplingar till islamistiska regimer eller organisationer. Ofta blir sådana moskéer bojkottade av andra moskéer i Sverige.

I flera år var det rätt många, bland andra jag själv, som varnade för det samröre som moskén Imam Ali Islamic Center hade med regimen i Iran. Att imamen vid Imam Ali Islamic center hade täta kopplingar till regimen i Iran var känt och redovisat sedan länge, men det var först i år som imamen utvisades och det slogs fast att moskén bedriver underrättelseverksamhet tillsammans med mullornas regim.

Erdoğans regim har inflytande över många moskéer i Sverige och kartlägger meningsmotståndare. Den turkiska islamistiska och antisemitiska

organisationen Millî Görüş planerar nu att bygga Nordeuropas största moské i Skärholmen, och av någon anledning är det ingen som hindrar dem.

Detta är regimer och organisationer som bedriver antagonistisk verksamhet mot västvärlden. I flera fall är det redan bevisat att underrättelseverksamhet bedrivs från flera moskéer. Det finns belägg på att radikalisering och rekrytering till jihadistiska miljöer sker i moskéer.

Det är också naivt att tro att länder som Turkiet, Iran och Qatar, som stöder jihadister i många andra länder, skulle stödja moskéer i Sverige av ren välvilja. Redan från början borde det ha funnits en diskussion om varför dessa länder över huvud taget vill stödja moskéverksamhet i Sverige.

I alla dessa tre länder finns det statliga förvaltningar som kontrollerar alla moskéer. Varför skulle de stödja självständig moskéverksamhet i Sverige när de inte gör det i sina egna länder?

Det råder ingen tvekan om att dessa länder, och även länder som Saudiarabien, har finansierat och samarbetat med moskéer i Sverige för att få politiskt inflytande men också för att påverka muslimer i Sverige. Med tanke på vilka värderingar som präglar regimerna i dessa länder och vilka politiska rörelser de stöder är det ett stort problem att dessa länder får inflytande över Sveriges muslimer.

Att det finns moskéer i Sverige är en ständig påverkanskampanj med tanke på vilka som finansierar och har inflytande över moskéerna. Frågan är om justitieministern ser och erkänner detta problem.

Anf. 147 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten för en mycket angelägen interpellation och även tacka justitieministern för svaret. Men jag måste säga som det är: Det svar vi fick speglar den svenska naivitet som har gjort att detta problem har kunnat växa under så många år.

Säkerhetspolisen har i sin öppna årsbok konstaterat att Iran, Ryssland och Kina utgör de tre största säkerhetshoten mot Sverige. Säpo har dessutom beskrivit hur Iran bedriver underrättelseverksamhet mot exiliranier i Europa och hur religiösa och kulturella mötesplatser används för att identifiera, övervaka och påverka oppositionella.

Ändå har Iran kunnat använda en svensk moské, Imam Ali Islamic Center i Järfälla, Nordens största shiamuslimska församling, som plattform för underrättelseverksamhet. Det är Säpos egen bedömning. Denna moské har tusentals medlemmar och stor symbolisk tyngd. När en sådan institution används av främmande makt handlar det inte längre om individer – det handlar om Sveriges säkerhet.

När religion används för att kartlägga oppositionella och påverka opinionen är det inte längre religionsfrihet utan ett hot mot vårt fria samhälle.

Fru talman! Redan 2017 avslöjade Dagens Nyheter att imamer i minst nio svenska moskéer rapporterade till den turkiska statens religionsmyndighet Diyanet om vilka som var regimkritiska i Sverige. Samma år invigdes den stora moskén i Malmö, med 30 miljoner kronor i finansiering från Qatar och med Qatars viceminister för religiösa frågor på plats.

Detta är tre olika regimer med ett gemensamt mönster: att genom religion skaffa politiskt inflytande, skapa lojaliteter och kontrollera diasporor.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

Fru talman! Detta är politisk islam som används som verktyg för statlig påverkan. Det är en långsam men tydlig islamisering, där främmande makter utnyttjar vår öppenhet för att flytta fram sina positioner.

Säkerhetspolisen har varnat för att regimer som Iran och Turkiet systematiskt arbetar med diasporaorganisationer för att påverka svensk samhällsdebatt. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i flera rapporter påtalat att religiösa miljöer kan utnyttjas som kanaler för radikaliserings, propaganda och informationspåverkan. Och Brå har lyft fram behovet av att myndigheter samordnar sina granskningar när det gäller religiösa aktörer med möjliga kopplingar till extremism.

Trots dessa varningssignaler har svenska myndigheter fortsatt att betala ut bidrag till organisationer som i praktiken främjar värderingar som strider mot jämställdhet, yttrandefrihet och demokrati.

Men det är inte för sent. Regeringen gav först i maj 2025 en utredare i uppdrag att se över ett förbud mot utländsk finansiering av trossamfund med koppling till religiös extremism eller främmande makt. Det är ett viktigt steg, men det finns mycket kvar att göra.

Vi kan respektera tro, men vi kan aldrig acceptera att tron används som politiskt verktyg mot vårt eget land.

Fru talman! Svensk demokrati måste skyddas även mot dem som gömmer sig bakom bönemattor och minareter.

Anf. 148 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt mig tacka för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor i dag. Jag vill bara inledningsvis fråga om jag hörde rätt: Menar Sara Gille att svaret på något sätt skulle återspegla min eller regeringens naivitet i dessa frågor? Det är viktigt att få klarlagt att det inte är på det sättet. Tvärtom baseras det här svaret på alla de källor som också Sara Gille hänvisar till, det vill säga Säkerhetspolisens bedömningar, Brottsförebyggande rådets bedömningar och andra viktiga myndigheters bedömningar. Det är bedömningar som på ett tydligt sätt pekar ut ett antal länder som de verkliga hoten mot Sveriges inre säkerhet – Ryssland, Kina och Iran, som förstås är särskilt relevant avseende de frågor som vi diskuterar här i dag.

Jag konstaterar att det under den här regeringens vakt har tagits flera mycket väsentliga steg för att komma åt den här problematiken. Det är inte minst en ny lag om statsbidrag till trossamfund som trädde i kraft den 1 januari i år. Där finns ett nytt och mycket tydligt demokrativillkor, som finns till just för att trossamfund bara ska kunna beviljas statsbidrag eller avgiftshjälp under förutsättning att de lever upp till de högt ställda demokratikrav som framgår av den lagstiftningen.

Avseende det shiamuslimska center i Järfälla som det har refererats till här konstaterar jag att Säkerhetspolisen i januari i år gjorde bedömningen att det hade använts som plattform för iransk underrättelseverksamhet. Det var mot den bakgrunden som Säkerhetspolisen yttrade sig, med konsekvensen att några ytterligare offentliga medel till den verksamheten inte skulle aktualiseras.

Jag vill också påminna om att regeringen i maj i år gav ett viktigt uppdrag till en utredare. Det handlar just om att se över detta och föreslå regler som tar sikte på utländsk finansiering av trossamfund och andra liknande verksamheter i Sverige. Det var uttryckligen en efterfrågan om att förbjuda eller på andra sätt motverka sådan finansiering just i syfte att värna vårt

fria och öppna samhälle, vår demokrati och våra medborgares trygghet och säkerhet.

Utan att gå in närmare på enskilda fall kan jag konstatera att den problematik som lyfts fram i interpellationen och i andra inlägg här onekligen förtjänar en mycket seriös diskussion i vårt samhälle. Jag konstaterar också att de myndigheter som har till uppgift att värna vår inre säkerhet, inte minst Säkerhetspolisen, är mycket aktiva på det här området.

Jag konstaterar att vi nu har fått ny lagstiftning på plats, som är väsentlig för att motverka den här typen av krafter och värna vårt fria och öppna samhälle. Mer är på gång vad gäller utländsk finansiering. Detta menar jag är åtgärder som återspeglar allvaret i den problematik som lyfts fram i dagens diskussion.

Anf. 149 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Det som jag säger här i dag är inget nytt. Självklart har Säpo haft ögonen på dessa moskéer, som egentligen fungerar som underrättelsecentraler för främmande makt. Flera rapporter från svenska myndigheter om sådana moskéer har publicerats genom åren.

Men jag beklagar att det politiska narrativet inte har beskrivit problem-bilden. Det är därför jag lyfter upp just frågan om vaksamhet. Vad som krävs här är att även allmänheten förstår att nästan alla moskéer på något sätt har kopplingar till främmande makt eller islamistiska organisationer och att de därmed även påverkas av dessa aktörer.

När man från politikens håll inte är tydlig om dessa moskéer blir resultatet att dessa moskéer kan påverka det svenska samhället genom kontakter med ett naivt civilsamhälle eller en naiv kommunförvaltning. Järfälla kommun hade ju samarbete med Imam Ali Islamic Center under flera år eftersom man inte var vaksam.

Det är inte bara kommunen som saknar vaksamhet. Myndigheten för stöd till trossamfund fördelade 3,1 miljoner kronor till Islamiska Shiasamfundet i Sverige förra året. Det är en paraplyorganisation med organisatoriska kopplingar till Imam Ali Islamic Center. Om man skulle titta närmare på detta skulle det inte överraska mig om man skulle finna att det är samma organisation.

Här är det uppenbart att det behövs vaksamhet. Vi kan inte säga att det finns en moské som bedriver underrättelseverksamhet i samarbete med den iranska regimen och samtidigt betala ut skattemedel till organisationer som har nära samarbete med den moskén.

Här har Justitiedepartementet och justitieministern ett ansvar att se till att information genom lämplig myndighet kommuniceras ut till allmänheten om vad dessa moskéers agenda egentligen är.

Låt oss vara ärliga! När den informationen inte kommuniceras ut lyckas moskéerna infiltrera civilsamhället och genom civilsamhället påverka politiken. De lyckas få skattemedel från kommun, region eller stat för att finansiera sin verksamhet. Med tanke på vilka syften de har är det inte bra för Sverige att deras inflytande ökar.

Det är därför justitieministern genom tydlighet om vilka aktörer som står bakom dessa moskéer måste öka allmänhetens vaksamhet. Det här är inte några religiösa tempel. Det här är inte muslimernas version av en kyrka. Det finns en politisk styrning av moskéerna. Länder som Iran, Qatar och Turkiet och organisationer som Muslimska brödraskapet använder

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

nästan alla dessa moskéer för att sprida vissa värderingar som gör samhället instabilt. Det är värderingar som utmanar de svenska värderingar som ska skapa social sammanhållning.

Jag menar att justitieministern måste vara mer öppen med detta för att dessa moskéer inte ska få mer inflytande i Sverige. Det handlar i grunden om att skydda Sverige. Vårt öppna samhälle får inte blir en svaghet som utnyttjas av främmande makter eller ideologiska rörelser som vill omforma vårt land inifrån.

Att se och erkänna hotet är inte att misstänkliggöra en religion. Att se hotet är att försvara friheten för alla som lever i Sverige.

Anf. 150 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Det vi ser i Sverige i dag är en medveten strategi från främmande makter som använder religion som verktyg för makt och inflytande.

Iran, Turkiet och Qatar har tre helt olika regimer men samma mål att använda religion för att styra lojalitet och påverka samhällsutvecklingen i en religiös riktning.

Fru talman! Det är en pågående islamisering av vårt land. När regeringar och myndigheter har varit rädda för att tala klarspråk om islamism har extremistiska krafter fått växa i det tysta.

Regeringen hänvisar till den nya lagen om statsbidrag och till den pågående utredningen om utländsk finansiering, som ska redovisas 2026. Men, fru talman, för varje år som går cementeras nya strukturer, nya lojaliteter och nya beroenden. Vi ser hur offentliga medel fortfarande riskerar att gå till samfund som främjar segregation, könsseparatism och religiös lydnad framför svensk lag.

Sverigedemokraterna kräver total transparens i fråga om trossamfundens finansiering, förbud mot utländska donationer och ett tydligt system för att kunna dra in stöd till aktörer som bryter mot demokrativillkoren.

Vår lojalitet ligger inte hos religiösa ledare eller utländska regimer. Vår lojalitet ligger hos det svenska folket och det fria och sekulära Sverige. Sverige ska aldrig styras av religiösa intressen – varken från Teheran, Ankara eller Doha.

Anf. 151 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag konstaterar väl att samtliga de punkter som togs upp, inte minst i det senaste tillägget, är sådant som nu genomförs i nära samspel mellan regeringen och Sverigedemokraterna. Det är delar av Tidöavtalet. Till och med den exakta tidsplaneringen är så att säga förhandlad med Sverigedemokraterna. I den bemärkelsen kan man säga att inget nytt framkommer i det avseendet.

Jag ska också säga att allt det här syftar till att värna vårt fria och öppna samhälle. En grundläggande sak i ett fritt och öppet samhälle är förstås rätten att fritt utöva sin religion, enskilt och tillsammans med andra. Det är en rättighet som naturligtvis tillkommer var och en oavsett om man är kristen, muslim, jude eller någonting annat. Den grundläggande rättigheten kommer naturligtvis alltid att vara en helt central sak att försvara. I själva verket är det en väsentlig del av det vi menar när vi säger att vi ska stå upp för det fria och öppna samhället.

Detta står inte på något sätt i ett motsatsförhållande till den vaksamhet som också efterfrågas i den här diskussionen. Det är inte i första hand, så att säga, regeringen som ska granska enskilda trossamfund. Det ska däremot våra myndigheter göra. Säkerhetspolisen bedriver ett sådant mycket aktivt arbete. Den årsrapportering som det hänvisats till är ett uttryck för precis en sådan informationsgivning till medborgarna. Den redogör på ett mycket osminkat sätt hur olika extremistiska hot mot vårt fria och öppna samhälle ser ut, inklusive inte minst det islamistiska extrema hotet.

Det är också så att den lagstiftning som vi talar om är ägnad att åstadkomma precis det som efterfrågas, nämligen att om en granskning leder till slutsatsen att finansieringen exempelvis används för att underminera vårt fria samhälle, det vill säga inte lever upp till högt ställda krav på en demokratiefterlevnad, ska dessa bidrag dras in och inga nya bidrag betalas ut.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi nu är i full färd med att få till en lagstiftning som tar sikte på utländsk finansiering, just för att kapa möjligheterna för aktörer utanför Sveriges gränser att använda olika institutioner som bulvaner för sina intressen mot Sverige.

För min egen del är det väldigt avgörande att kampen för det fria och öppna samhället både inkluderar värnandet av vars och ens rätt att utöva sin religion enskilt eller tillsammans med andra och att i varje läge säkerställa att religiösa samfund lever upp till högt ställda demokratikrav. Om de inte gör det ska de granskas, avslöjas och bli av med sina offentliga medel med mera.

Anf. 152 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för debatten.

Jag menar att nästan alla moskéer i Sverige har någon koppling till en främmande makt eller till en islamistisk organisation. Det finns ett och annat undantag, men nästan alla moskéer har en sådan koppling. Det är jättestråkigt, men så är det. Om justitieministern anser något annat får han säga det och gärna referera till något belägg.

Just moskéernas koppling till främmande makt och islamistiska organisationer är någonting som regeringen borde skapa vaksamhet omkring. Det råder ingen tvekan om att rika och mäktiga länder i Mellanöstern stöder jihadistiska rörelser runt om i världen. Det har även visat sig att de har använt moskéer i Sverige och i andra delar av västvärlden för att bedriva denna verksamhet.

Jag menar att regeringen borde verka för att informera allmänheten om hur islamister använder moskéer i Sverige. Sverige har varit sent med att berätta om att organiserad islam i Sverige ofta styrs genom statliga institutioner i Mellanöstern. Dessa länder har en agenda, och de kommer att använda dessa moskéer för att driva sin agenda.

Jag tror att justitieministern är väl medveten om detta, men fler måste bli medvetna om att ett sådant hot finns. Det är många kommuner och organisationer inom civilsamhället som i dag samarbetar med moskéer som har dessa kopplingar. Ingen har berättat för dem att nästan alla moskéer har någon koppling till främmande makt eller islamistiska organisationer.

Därför uppmanar jag justitieministern att agera med tydlighet, att tala klarspråk och att se till att svenska myndigheter inte längre blir verktyg för krafter som motverkar vårt samhälle.

Anf. 153 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor här i afton!

Jag konstaterar återigen hur oerhört centralt det är att vi har en stor vaksamhet mot olika hot mot vår inre säkerhet, detta oavsett om vi talar om terrorism, våldsbejakande extremism eller för den delen organiserad brottslighet eller kopplingar mellan olika hot av det slaget.

När det gäller det extremistiska hotet råder det ingen tvekan om att det också kommer från olika håll. Det islamistiska hotet, den våldsbejakande islamismen, hör utan tvekan dit, och sett över de senaste åren är det ett av de största hoten mot Sveriges inre säkerhet. Jag vill också säga att det återspeglas i regeringens arbete på det här området, både vad gäller lagstiftning och vår myndighetsstyrning, och det återspeglar myndigheternas arbete.

Jag konstaterar som sagt var att Säkerhetspolisen har varit mycket aktiv i relation till några av de konkreta fall som vi har diskuterat här i kväll, och baserat på de granskningar och de yttranden som har kommit från Säkerhetspolisen har också bidrag dragits in.

Jag konstaterar också att vi nu har ett demokrativillkor på plats som gör att inga verksamheter, oavsett om det är samfund eller andra slags verksamheter, som bedriver en verksamhet i strid med grundläggande krav på demokrati ska få exempelvis offentlig finansiering i Sverige. Jag konstaterar också att vi nu har ett lagstiftningsarbete på gång som just tar sikte på otillbörligt utländskt inflytande på och otillbörlig utländsk finansiering av religiösa samfund i Sverige.

Allt detta är ett uttryck för vikten av att manifesteras en vaksamhet. Inget av detta är ett uttryck för att någon skulle vilja sopa verkliga problem under mattan – tvärtom. Allt detta gör vi i syfte att värna det fria, öppna samhället och tryggheten och säkerheten för medborgare i Sverige.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2025/26:76 om höjda maxstraff för ekonomisk brottslighet

Anf. 154 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det är mycket glädjande att se med vilken fräschör och klipp i steget som interpellanterna med adjutanter kliver in i kammaren kvart i tio! För egen del har jag varit igång ett tag och verkar vara igång ett tag till.

Teresa Carvalho har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta några åtgärder för att höja straffen för den ekonomiska brottsligheten.

Det långa talets korta mening är ja. För regeringen är det en helt avgörande uppgift att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten och återupprätta tryggheten här i landet. Det handlar om flera olika delar: att slå

mot det grova våldet, att strypa den kriminella ekonomin och att bryta rekryteringen av barn och unga till gängen.

Under åren 2012–2022 tredubblades de dödliga skjutningarna i Sverige. Men det var inte bara gängens grova våld som ökade dramatiskt. Det gjorde också omsättningen från den kriminella ekonomin som driver våldet och som i dag bedöms omsätta smått hisnande 100–150 miljarder kronor årligen. Det handlar om allt från äldrebedrägerier och narkotikaförsäljning till välfärdsfusk och momsbedrägerier.

Vi vet att den organiserade brottsligheten göds av pengar. För att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten är det därför nödvändigt att strypa den kriminella ekonomin, och regeringen går fram på flera olika fronter för att åstadkomma detta. Till grund för arbetet ligger den nationella strategin mot organiserad brottslighet, och åtgärderna följer fem huvudlinjer: att stoppa välfärdsfusk, stoppa att företag används som brottsverktyg, stoppa narkotikan, förbättra samverkan mellan myndigheter och ta tillbaka fler brottsvinster.

För att klara av den här uppgiften har brottsbekämpningen utrustats med effektivare verktyg. Polis, åklagare, tull och andra aktörer har i många år efterfrågat allt det här, och den här regeringen har sett till att det blir verklighet.

Vi har exempelvis säkerställt att vissa hemliga och preventiva tvångsmedel kan användas mot ekonomisk brottslighet som begås i kriminella nätverk.

Vi har infört en kraftfull förverkandelagstiftning som ger helt nya möjligheter att ta de kriminellas tillgångar direkt och utan lagföring.

På riksdagens bord ligger en proposition om att utvidga möjligheterna att meddela näringsförbud mot gängkriminella.

Regeringen har också gett Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i uppdrag att stärka sin samlade förmåga att bekämpa ekonomisk brottslighet. Ekobrottsmyndigheten ska också öka takten vad gäller utredningar och lagföringar.

Till allt detta kommer straffen. Jag kan konstatera att vi tog över ett system från den socialdemokratiska regeringen med stora brister och sårbarheter. Straffen var genomgående alldeles för låga och återspeglade inte tillnärmelsevis den ekonomiska brottslighetens allvar.

Därför var det också väldigt viktigt för regeringen att den så kallade Straffreformutredningen, som leddes av rikspolischef Petra Lundh, såg över straffskalorna bland annat för den ekonomiska brottsligheten med syftet att de här straffen ska återspegla brottens allvar och att lagstiftningen ska utformas så att den kan angripa den organiserade brottsligheten med särskild träffsäkerhet.

Utredningen har lämnat en lång rad förslag som innebär rejält skärpta straff för den ekonomiska brottsligheten.

Minimistraffet för ett stort antal grova ekonomiska brott föreslås höjas från sex månader till ett år. Det gäller till exempel grovt bedrägeri, grov olovlig befattning med betalningsverktyg och grovt häleri. Att höja minimistraffen är en mycket effektiv åtgärd för att höja repressionsnivån, något som inte minst regeringens fördubbling av minimistraffet för grovt vapenbrott har visat.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

Vi bereder också förslag om att gängkriminella ska kunna få dubbla straff, vilket innebär att straffet kan fördubblas för ekonomisk brottslighet som har koppling till organiserad brottslighet.

Utredningen föreslår också att nya regler för straffmätning ska införas så att hela straffskalan ska användas. Problemet är sällan att maximistraffet är för lågt, utan det är ofta bara den nedre delen av straffskalan som används i praktiken. Den gemensamma straffskalan för flerfaldig grov ekonomisk brottslighet föreslås höjas från åtta till tolv år, liksom att reglerna för straffmätning vid flerfaldig brottslighet blir avsevärt strängare. Det här är något som är särskilt viktigt för att åstadkomma högre straff vid ekonomisk brottslighet, eftersom det i de grövre fallen nästan uteslutande handlar om flera brott i ett led av en omfattande och systematisk brottslighet.

Regeringen arbetar nu för fullt med förslagen och avser att ha de skärpta straffskalorna, det vill säga att gängkriminella ska kunna få dubbla straff och den höjda gemensamma straffskalan för flerfaldig brottslighet, på plats redan den 1 juli 2026 – långt tidigare än vad utredaren har föreslagit. Med stor träffsäkerhet åtgärdar vi ärvda systembrister och sårbarheter. Resultatet kommer att bli väsentligt skärpta straff för ekonomisk brottslighet, i synnerhet för de brott som begås inom ramen för kriminella nätverk.

Anf. 155 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! God afton, herr minister! Det är glädjande att se att ministern ser pigg ut mitt i denna sena debattafton, trots att vi närmar oss 22.

Det är också glädjande att vi är tämligen överens när det kommer till behovet av och verktygen för att trycka tillbaka gängkriminaliteten. Egentligen är det bara två saker som vi socialdemokrater saknar. Det ena är att det behövs mycket mer för att bryta nyrekryteringen, lika mycket som för att låsa in brottslingarna. Det andra är att vi vill se en svensk maffialag med kollektivt straffansvar, incitament att ange gängtopparna, begränsningsåtgärder som reseförbud och kontaktförbud för identifierade gängkriminella samt möjligheten att komma åt gängens företagsverksamhet eftersom de allt oftare bedriver olaglig verksamhet i företagsform.

De kriminella gängen, som alltmer påminner om maffian, ägnar sig i allt högre utsträckning åt olika typer av ekonomisk brottslighet. Det är penningtvätt, skattebrott, bidragsfusk, bedrägerier och så vidare. I kombination med deras enorma vålds- och skrämsekapital går det inte att beskriva dem som något annat än brottslingar som utför systemhotande brottslighet. För att gå hårdare åt den ekonomiska brottsligheten har vi socialdemokrater föreslagit att införa en ny nivå i straffskalan för så kallade synnerligen grova ekonomiska brott och därmed också höja maxstraffet från dagens sex till tio år på motsvarande sätt som för narkotika- och misshandelsbrott.

Det här förslaget avfärdar, märkligt nog, justitieministern. Jag ska erkänna att det förvånar mig en smula. Tidöregeringen har ju knappast gjort sig känd för att ducka en straffskärpning, men någon gång ska väl vara den första. Eller så är det bara en viss typ av brottslighet eller vissa typer av brottslingar som ska straffas hårt, men det vore onekligen att blunda för hur gängvåldet hänger ihop med den ekonomiska brottsligheten.

Fru talman! Justitieministern vill i stället höja minimistrafvet för ekonomisk brottslighet från sex månader till ett år. Han menar att det är stor träffsäkerhet i en sådan justering. Jag menar att den logiken haltar. Är inte själva definitionen av träffsäkerhet att lagstiftningen träffar den brottslighet som utgör den största samhällsskadan, det vill säga de som begår de allvarligaste brotten, de som borde sitta flera år längre bakom lås och bom?

Regeringen motiverar många andra straffskärpningar just på det sättet, det vill säga att man ska höja maxstrafvet. Det är bland annat vad justitieministern har nämnt vad gäller dubbla straff för gängkriminella och höjt maxstraff för flerfaldig ekonomisk brottslighet. Det är taket, inte golvet, man går på. Det är också så utredningen som Gunnar Strömmer hänvisar till motiverar andra straffskärpningar, det vill säga maximistrafvet för våldsbrott.

Justitieministern får gärna rätta mig om jag har fel, men är inte logiken att skärpta straff har både moralisk och praktisk effekt på så sätt att den som sitter bakom lås och bom inte kan begå nya brott och att det har normerande effekt? Men varför gäller det inte på samma sätt den ekonomiska brottsligheten som annan systemhotande brottslighet?

Anf. 156 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag tackar interpellant Teresa Carvalho, och jag tackar justitieminister Gunnar Strömmer för svaret.

Jag får be om ursäkt för att jag förlänger kvällen; det är inte så jättepuljart. Men jag tycker att det här är en viktig fråga att debattera. Jag har haft förmånen att få debattera frågan om ekonomisk brottslighet med justitieministern tidigare. Vi brukar vara överens om mycket, men Socialdemokraterna kan komma med konkreta förslag och initiera ett högre tempo.

När vi socialdemokrater lyfter upp behovet av att höja straffen för ekonomisk brottslighet och att införa synnerligen grov ekonomisk brottslighet i straffskalan handlar det inte om symbolpolitik utan om att försvara samhällskontraktet. Den som fuskar till sig miljoner ur välfärden skadar tilliten likaväl som den spränger portar med dynamit. Enligt Brottsförebyggande rådet beräknas den ekonomiska brottsligheten kosta samhället över 100 miljarder kronor varje år. Det är pengar som hade gjort mycket större nytta genom att gå till skola, vård och trygghet i hela landet.

På justitieutskottets möte i dag fanns i handlingarna en bilaga över de utredningar som regeringen jobbar med på justitieområdet. Det är över 20 stora justitieutredningar. Där kan man se vad som prioriteras och vad som inte prioriteras. Det finns utredningar om nödvärnsrätt, om tiggeriförbud, tillträdesförbud och tivolitillsyn, men jag ser ingen som handlar om ekonomisk brottslighet. Den som tangerar området är Ju 2025:10 om företag som anmäls för brott, men den ska redovisas först november 2026. Samma sak är det med välfärdsbrotten. Utredningarna ska redovisas 2026 och 2027.

Fru talman! Jag anser att man inte kan tala om krafttag mot ekonomisk brottslighet samtidigt som man skjuter besluten till nästa mandatperiod. Jag kan hoppas att det nästa mandatperiod finns en annan regering, men det har vi olika åsikter om. Vi socialdemokrater anser att kampen mot den organiserade brottsligheten måste börja i ekonomin. Det är där pengarna, makten och inflytandet finns, och där behövs hårdare straff.

Anf. 157 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att få diskutera dessa viktiga frågor denna afton.

Interpellanten inledde med att säga att i grund och botten gör regeringen bra saker, men hon saknade två saker. Den ena saken var kraftfull prevention, och det kan vi tala länge om. Det är inte så att de 13- och 14-åringar som i dag begår de riktigt allvarliga brotten har varit föremål för effektiv brottsförebyggande politik tidigare. De var ju trots allt tre fyra fem år gamla när Magdalena Andersson klev in på Finansdepartementet och så småningom Statsrådsberedningen. Vi måste göra ett helt omtag om preventionen, och det gör vi nu. Jag talar gärna mer om det.

Den andra saken som uppenbarligen saknas är maffialagstiftningen, som i praktiken är det som regeringen genomför i form av deltagandebrott, med möjlighet att vittna anonymt, med förstärkning av kronvitnesssystemet, med preventiva tvångsmedel och med möjlighet att förverka egendom utan att gå omvägen via lagföring och annat.

Nej, inget av det är egentligen saker som Socialdemokraterna saknar. Men Socialdemokraterna saknar två andra saker. Det första, menar jag, är ett systematiskt tänk för hur man ska angripa den ekonomiska brottsligheten. Det är klart att man kan hänga upp hela den kraften på en brottsrubricering när det gäller straffskalan för ekonomisk brottslighet. Men jag har just beskrivit ett helt batteri av förändringar av straffrätten som går rakt mot den grova ekonomiska brottsligheten.

Det handlar absolut om att höja det lägsta golvet, eftersom vi vet att det här i praktiken handlar om brott, exempelvis bedrägeribrotten, som var för sig finns i den lägre delen av straffskalan. Det är alltså otroligt viktigt att göra flera saker för att komma åt det. Det ena är att höja golvet, eftersom en stor del av rättstillämpningen hamnar där. Det andra är att säkerställa att domstolarna använder hela straffskalan, vilket vi är på väg att göra. Det tredje är, vilket jag har påpekat, att den gemensamma straffskalan för flerfaldig grov ekonomisk brottslighet föreslås höjas från åtta till tolv år. Det är en avsevärd skärpning av de straffen.

Apropå presumption, om vi ska rikta straffskärpningar mot den organiserade brottsligheten är det klart att dubbla straff för brott kopplat till kriminella nätverk, som är en reform som vi har talat om i närmare ett decennium men som inte har åstadkommits under tidigare socialdemokratiska vakter, kommer att träffa den ekonomiska brottsligheten kopplat till just de kriminella gängen med full kraft.

Man ska också förstå det faktum att vi har gjort det möjligt att rikta de preventiva tvångsmedlen också mot den ekonomiska brottsligheten har att göra med att vi säkerställer att straffen för den brottsligheten är så allvarlig att den typen av verkningsfulla verktyg kan sättas in.

Det ena som jag tycker att Socialdemokraterna möjligtvis saknar är alltså ett systematiskt tänk kring hur man med straffrätten ska komma åt den ekonomiska brottsligheten.

Det andra som Socialdemokraterna dessvärre saknar är ett regeringsunderlag som kan leverera det här. Jag tar naturligtvis fasta på Lars Isacssons förhoppning om en annan regering efter nästa val. Men jag är inte säker på att de frågor vi diskuterar här skulle vinna på det.

Ett är i alla fall säkert: Socialdemokraternas bästa chans att bidra till skärpta straff är att Moderaterna leder regeringen och att det underlag som vi sitter på kan leverera de skärpningarna. Där finns en stor brist för Socialdemokraterna, och det skulle i värsta fall kunna bli en rejäl brist för Sverige. Vi hoppas att den olyckan inte är framme efter nästa val.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 158 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Den 3 april i år frågade jag justitieministern här i riksdagens kammare om han ville införa en ny nivå i straffskalan för ekonomisk brottslighet och höja maxstraffet från dagens sex år till tio år. Då svarade justitieministern: ”Ja, det vill jag göra, och det vill jag mot bakgrund av att Socialdemokraterna under åtta år vid makten inte heller lyckades höja dessa straff när det gäller den allvarliga ekonomiska brottsligheten. Det är också därför vi har petat in det som en viktig del i det uppdrag som Petra Lundh leder när det gäller att se över straffen. Jag tycker att det är toppen att Socialdemokraterna har kommit till en punkt där de vill höja straffen. Men även i den här frågan är ni kanske tvåa eller möjligtvis trea på bollen.”

Fru talman! Nu, drygt ett halvår senare, står vi här igen, och nu är tongångarna lite annorlunda. Justitieministern verkar inte vara lika pigg på idén om att införa en ny nivå i straffskalan och höja maxstraffet för ekonomisk brottslighet. Höjt minimistraff från sex månader till ett år och skärpt straff för flerbaldig brottslighet kan för all del vara motiverat. Men varför ska man behöva begå flera brott innan straffet blir hårt nog? Och varför är användningen av hela straffskalan nog för att komma åt den grova, organiserade ekonomiska brottsligheten men inte när det gäller annan systemhotande brottslighet, där regeringen vill skärpa också maxstraffen? Det är den logiken som jag tycker haltar i justitieministerns svar.

Jag tänker också att tilliten till hela rättsstaten riskerar att urholkas när vanliga hårt arbetande människor i vårt land ser hur miljardbedragare kommer undan med bara några år i fängelse.

Jag kan inte låta bli att säga att det märks att vi går in i ett valår. När vi har den här debatten om vårt förslag om ekonomisk brottslighet flyttar justitieministern gärna fokus till regeringsunderlag som vi inte vet någonting om, till vad tidigare regeringar har gjort och så vidare. Det var treåringar när Magdalena Andersson var statsminister, trots att det nu är ett faktum att antalet barn under 15 år som är involverade i mordärenden har ökat med 500 procent under justitieministerns vakt.

Jag skulle uppskatta om vi kunde hålla oss till sakfrågan men kanske också visa lite mer ödmjukhet inför sakfrågans och situationens allvar.

Missförstå mig inte. Jag tycker naturligtvis att det är helt rätt att skärpa fler straff. Det är därför vi socialdemokrater, precis som Moderaterna, vill införa exempelvis upp till dubbla straff för gängkriminella. Det är också därför vi föreslår förändringen när det kommer till den grova organiserade brottsligheten.

Till sist: Apropos det lite mer politiska spelet som letar sig in i den här debatten så justitieministern att han har fått ärva ett trasigt och bristfälligt straffrättssystem från Socialdemokraterna. Då kan man inte låta bli att undra hur trasigt och bristfälligt han tyckte att det var under alliansregeringens tid, alltså innan Socialdemokraterna skärpte ett åttiotals straff och kriminaliserade 30 nya gärningar.

Jag tycker som sagt att den typen av debatt inte leder så mycket framåt. Jag skulle hellre vilja höra motivet till att Gunnar Strömmer ser så olika på den systemhotande ekonomiska brottsligheten och annan brottslighet. Jag tror ändå att vi är ganska överens om att vi har ett enormt behov i det här landet av att strypa den kriminella ekonomin och om att den kriminella ekonomin hänger ihop med mycket av skjutningarna, sprängningarna och brandattacker som fortfarande förpestar vårt land.

Varför vill Gunnar Strömmer inte gå hårdare åt den systemhotande brottsligheten?

Anf. 159 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack, justitieministern, för debatten!

Justitieministern lyfter upp att vi socialdemokrater är tomma på förslag och tycker att det mesta som regeringen gör är bra. När jag och justitieministern har debatterat de senaste åren har jag tagit upp förslag om revisionsplikt, höjt aktiekapital och senast för någon vecka sedan certifikat för offentlig upphandling. Men i dag debatterar vi synnerligen grov ekonomisk brottslighet.

Att vi tycker att mycket av det regeringen lägger fram i sina propositioner är bra hänger ihop med att 75 procent av de propositioner som regeringen har lagt på justitieutskottets bord initierades av den tidigare S-ledda regeringen. Det är bra att regeringen skärper straffen för gängrelaterad brottslighet och höjer minimistrafiken. Men grov ekonomisk brottslighet kan ofta handla om andra brott, och samma nyckel passar inte i alla lås.

Ekonomisk brottslighet är ofta tyst. Den är planerad. Den är dold i bolog, nätverk och rådgivare och kräver andra verktyg. Det är verktyg som följer pengarna, likt man har gjort i Italien och USA. Därför vill vi i Socialdemokraterna vässa detta, höja straffen och införa brottsrubriceringen synnerligen grov ekonomisk brottslighet.

Fru talman! Det är ännu ett konkret förslag från oss i Socialdemokraterna och en viktig del i det vi vill se i en svensk maffialagstiftning.

Anf. 160 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag vill bara säga till Lars Isacson att jag uppskattar nya förslag. Det kommer ett och annat även från Socialdemokraterna. Min poäng har varit att Socialdemokraternas bästa chans att få det genomfört är att samspela med Moderaterna. Man kan möjligtvis säga att det är politiskt spel att ett år före ett val diskutera hur förslag inte bara ska ställas utan också hur de ska genomföras. Jag tycker att det är en central sak i en demokrati att tala om båda de aspekterna.

Jag kan bara konstatera att i stort sett allt som vi gör under den här mandatperioden tydligen har varit omöjligt att göra under tidigare mandatperioder. Jag är glad över att vi kan få ett brett stöd för det. Och skälet till att vi kan göra det nu är att vi i grund och botten sitter på en majoritet i Sveriges riksdag som vill detta. Och trots allt är ju politik att vilja, som någon har sagt tidigare. Och för att viljan ska bli av eller förverkligas krävs det att man kan göra det tillsammans med andra.

Glädjande nog har vi det underlaget. Det gör att vi nu kan göra enormt stora förändringar både vad gäller straffen och vad gäller verktygen till brottsbekämpningen och väldigt mycket annat.

Nej, vi tar inte alls den här delen av den organiserade brottsligheten på mindre allvar än våldet eller rekryteringen av barnen. Nu hakar Socialdemokraterna upp den här diskussionen på en specifik fråga om ett visst antal år i straffskalan för ett visst brott. Men det jag har beskrivit är ett systemgrepp. Den praktiska effekten kommer att bli att straffen för allvarlig ekonomisk brottslighet som begås i de kriminella nätverken blir dubbelt så höga som de är i dag.

Jag har beskrivit hur vi när det gäller straffen för den ekonomiska brottsligheten absolut kommer att höja golvet, eftersom vi vet att de enskilda bedrägeribrotten, som gäcker landets äldre, rör sig i den nedre delen av straffskalan. Det är klart att vi måste få upp golvet för att se till att straffmätningen i de fallen återspeglar allvaret i den brottslighet som drabbar exempelvis äldre runt om i vårt land.

Det är klart att flerfaldigheten är särskilt betydelsefull vid ekonomisk brottslighet, eftersom den kännetecknas av att det sker flera brott. Om vi inte räknar mer än såg de två tre första brotten, vilket sker i dag, kommer vi förstås aldrig att komma upp i de nivåer som den här brottsligheten förtjänar. Därför är fokuset på den flerfaldiga brottsligheten så väsentligt just när det gäller den ekonomiska brottsligheten.

En central brist har, som jag uppfattar det, funnits i systemet genom tvångsmedelsanvändningens koppling till straffnivåer. Om vi skulle gå på gamla straffnivåer, befintliga straffnivåer, skulle vi inte kunna rikta hela den nya verktygslådan av hemliga tvångsmedel mot den ekonomiska brottsligheten i den organiserade brottsligheten. Helt ärligt kan man säga att vi fick kortsluta det systemet lite när vi införde det. Straffnivåerna enligt det befintliga systemet motiverar inte att man använder tvångsmedel på det sättet, men vi har sett till att det sker i alla fall. Nu kan man säga att vi kommer i kapp genom att göra stora förändringar av straffen avseende ekonomisk brottslighet, så att systemet hänger ihop.

Sammantaget är det på det här viset: Ska vi komma åt den organiserade brottsligheten måste vi gå med full kraft mot våldet, den ekonomiska brottsligheten och rekryteringen av barnen. Vi gör allt. Vi kommer att kunna göra ännu mycket mer. Ödmjukheten inför verkligheten och dess allvar är stor. Vi tar det ansvaret genom att se till att vi även på straffrättens område gör de skärpningar och förändringar av systemet som krävs för att vi ska kunna strypa den kriminella ekonomin.

Anf. 161 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Sverige har allvariga problem med gängkriminalitet. Våldet blir allt grövre, och allt fler oskyldiga drabbas av sprängningar, skjutningar och brandattacker. Men det är bara toppen av isberget. Under ytan har vi en växande organiserad brottslighet som äter sig in i hela samhället, in i näringslivet och in i välfärden och som använder lagliga företagsstrukturer för att bedriva olaglig verksamhet och ekonomisk brottslighet.

Den organiserade ekonomiska brottsligheten ägnar sig inte bara åt narkotikahandel. Den bygger sin makt även på bidragsfusk, välfärdsbrottslighet, bedrägerier, skattebrott och penningtvätt. Det är en systemhotande kriminalitet som undergräver hela samhällskontraktet.

Därför vill vi socialdemokrater skärpa straffen både för gängens våldsdåd och för den ekonomiska delen av brottsligheten. Vi vill införa en ny nivå i straffskalan för den ekonomiska brottsligheten, nämligen synnerligen grova ekonomiska brott, precis som när det gäller narkotika- och misshandelsbrott, samt höja maxstraffet från dagens sex till tio års fängelse.

Det här handlar om att göra straffen mer rättvisa och träffsäkra och att anpassa straffen till den horribla utveckling vi ser. Det handlar om att straffen ska stå bättre i paritet med den utveckling vi har haft. Det handlar om att skydda Sverige från den kriminalitet som äter sig in i samhällets kärna.

Jag kan bara beklaga att Tidöregeringen inte är beredd att ta i med hårdhandskarna mot den grova ekonomiska brottsligheten på samma sätt som mot annan systemhotande brottslighet, trots att det hänger ihop. Tyvärr kan jag inte tolka den här haltande logiken på annat sätt än att Tidöregeringen väl är soft on ekobrott.

Anf. 162 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i afton.

Jag kan omedelbart bestrida den tolkningen. Det är inte så att regeringen är soft on any crime. Tvärtom är det så att vi nu mobiliserar med full kraft mot våldet, mot den kriminella ekonomin och mot rekryteringen av barnen.

När vi tog över regeringsmakten pekade faktiskt alla kurvor åt fel håll. Det är en realitet. Det fanns ingen kurva som pekade åt rätt håll. Det dödliga våldet tredubblades på tio år fram till 2022. Den kriminella ekonomin växte till en hisnande omsättning på 100–150 miljarder kronor årligen – för att anknyta till dagens debatt.

Nu har det skett en halvering av skjutningarna på tre år. Det är en fantastisk framgång. Att det dödliga våldet kopplat till gängen går ned väldigt kraftfullt är naturligtvis en oerhört stor framgång. När det gäller den ekonomiska brottsligheten har preventiva åtgärder – apropå effektiv prevention – gjort det möjligt att i princip halvera vinsterna från äldrebedrägerierna. Det är en enastående framgång.

Ingenting av detta är däremot ett uttryck för att någon skulle vara nöjd med dagens läge. Har man halverat skjutningarna betyder det att hälften av skjutningarna är kvar. Även om inte sprängningarna dödar på motsvarande sätt som skjutvapenvåldet är det en realitet att de skapar ett annat slags otrygghet. Vi kan se att man byter modus och använder dem som påtryckningsmedel, till exempel i utpressningssyfte.

Allt det vi nu gör återspeglar brottslighetens allvar, oavsett om det handlar om våldet, den kriminella ekonomin eller rekryteringen av barnen. Jag har redogjort för en stor straffskärpningsreform när det gäller den ekonomiska brottsligheten. Den innebär att maximistraffet för de här brotten i praktiken kan bli det dubbla jämfört med dagens, om vi nu talar om organiserad brottslighet. Det återspeglar brottens allvar. Det tycker jag som sagt att Socialdemokraterna borde glädja sig åt, och det tror jag nog att man kanske gör innerst inne.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 163 TREDJE VICE TALMANNEN:

Eftersom ett sammanträde i kammaren inte bör pågå längre än till klockan 23 kommer inte alla interpellationer på föredragningslistan att hinna besvaras i dag. Jag kan därför redan nu avisera att interpellation 88 av Sara Gille, Sverigedemokraterna, om gps-övervakning för att skydda våldsutsatta kvinnor kommer att besvaras vid ett senare tillfälle. Jag kan komma att avisera annat också senare, så att ni är medvetna om detta.

Prot. 2025/26:26
4 november

*Svar på
interpellationer*

§ 21 Svar på interpellation 2025/26:77 om ett samhällsuppdrag för Kriminalvårdens utbyggnad

Anf. 164 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Teresa Carvalho har frågat mig om jag och regeringen avser att tänka om avseende upphandlingsförfarandet och ge ett samhällsuppdrag till Specialfastigheter AB eller annan lämplig statlig aktör för att kapa ledtiderna för upphandling och byggande av nya anstaltsplatser i Sverige.

Den ansträngda beläggningssituationen i anstalter och häkten beror på att utbyggnaden av Kriminalvården inleddes alldeles för sent. Detta beror i sin tur på felprioriteringar och uteblivna beslut av tidigare regeringar. Samtidigt innebär den omläggning av rättspolitik som nu sker att fler kommer att sitta i fängelse och under längre tid än i dag. Det handlar i grunden om rättvisa. Samhället ska skyddas från farliga kriminella, och brottsoffer ska få tydligare upprättelse. Farliga personer ska låsas in, så att alla skötsamma människor vågar vara ute. Det pågår också sedan regeringsskiftet ett intensivt arbete för att möta behovet av anstaltsplatser här och nu. Samtidigt skapar vi förutsättningar för en fortsatt expansion på längre sikt och hittar lösningar för att minska trycket.

Kriminalvårdens utbyggnadsplan för perioden 2025–2034 innebär en historisk expansion mot målet att ha 29 000 platser i häkte och anstalt till 2034. Det innebär nästan en tredubbling av antalet platser. För att möjliggöra detta har samtidigt Kriminalvårdens anslag stärkts kraftigt. Mellan 2023 och 2028 beräknas anslaget öka från 14,1 till 31,5 miljarder kronor. Det är alltså en anslagsökning med rekordstora 123 procent.

Sedan den här regeringen tillträdde har antalet anstalts- och häktesplatser ökat med nära 3 800. Kriminalvården planerar för att ytterligare cirka 1 400 platser ska tillkomma fram till sommaren 2026. Expansionen under mandatperioden motsvarar därmed totalt sju nya Kumla-anstalter. Det kan jämföras med antalet platser motsvarande två Kumla-anstalter som blev resultatet under åtta år med Socialdemokraterna i regeringsställning.

Även om antalet platser har ökat kraftigt sedan regeringsskiftet är det angeläget att expansionen fortsätter och underlättas genom effektivare arbetssätt och processer för en snabb och kostnadseffektiv expansion som motsvarar behovet utifrån regeringens aviserade reformer i budgetpropositionen för 2026. Här är förstasamarbetet mellan berörda aktörer helt avgörande – Kriminalvården, kommuner, fastighetsföretag, byggföretag och andra. I februari i år utsåg regeringen en nationell samordnare med uppdrag att stödja utbyggnaden av Kriminalvården, och då inte minst öka trycket i relationerna mellan myndigheten och andra relevanta aktörer.

Regeringen vidtar även andra åtgärder för att öka kapaciteten i anstalterna. En utredning har lämnat förslag på ändringar i plan- och byggregelverket. Det tar sikte på att förenkla för utbyggnaden av häkten och anstalter. De förslagen bereder vi just nu inom Regeringskansliet. En helt ny utredning ser också över hela fängelse- och häkteslagstiftningen för att underlätta expansionen av Kriminalvården och inte minst för att skapa en större flexibilitet i regelverken.

I sammanhanget vill jag också lyfta fram att fler intagna som är utländska medborgare ska avtjäna sina fängelsestraff i sina hemländer. Det är genom en ny lagstiftning som trädde i kraft nu i somras. I juni tecknade Sverige som bekant ett avtal med Estland om att hyra 600 platser i anstalten i Tartu för intagna från Sverige. Målet är att de första intagna ska kunna placeras där efter halvårsskiftet nästa år.

När det gäller expansionen av platser under mandatperioden har den i hög grad skett genom förtätning, det vill säga antingen dubbelbeläggning i celler eller moduler inom befintliga anläggningar. I de processerna är det statligt helägda företaget Specialfastigheter en central aktör, eftersom bolaget äger nästan 90 procent av de befintliga anstalterna.

I den fortsatta expansionen är nybyggnation avgörande. Specialfastigheter har i den bemärkelsen inte någon särställning vad gäller kriminalvårdsfastigheter. Tvärtom kan man se att Kriminalvårdens senaste upphandlingar av hyresvärdar har visat på ett ökat intresse från fastighetsmarknaden. Vi kan se en bred mobilisering av flera olika aktörer som också är gynnsam för expansionen.

Jag är inte någon principiell motståndare till ett samhällsuppdrag utan tycker att det är en helt pragmatisk bedömning av vilket sätt det är bäst att gå fram på. Ett uppdrag av den karaktären till en statlig aktör skulle om vi tittar på det formella kräva ett tydligt marknadsmisslyckande och dessutom att samtliga andra alternativ och verktyg, till exempel branschgemensamma stöd, är uttömda.

Jag utesluter ingenting när vi blickar framåt för att effektivisera och underlätta Kriminalvårdens fortsatta expansion. För närvarande ser jag inte att det finns en stark efterfrågan på just den åtgärden, men vi utesluter ingenting när vi blickar framåt.

Anf. 165 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag får börja med att tacka justitieministern för svaret och möjligheten att ännu en gång diskutera behovet av att bygga ut fängelserna i vårt land.

Straffen har skärpts de senaste åren, och allt fler brottslingar lagförs. Det är bra. Det ökar också behovet av fler fängelseplatser. Jag kan bara konstatera att tillskapandet av nya platser inte har hängtt med. Det går alldeles för sakta, och våra fängelser är nu överfulla.

Det är allvarligt av flera skäl. Dels riskerar det att leda till att verkstäligheter skjuts upp, dels riskerar det att försämra arbetsmiljön. Men också det viktiga återfallsförebyggande arbetet blir lidande när det helt enkelt inte finns utrymmen för samtal och rehabilitering. Framöver förväntas mycket riktigt inflödet av klienter att tredubblas.

Om vi blickar bakåt på de senaste fem åren har tillskapandet av platser framför allt kommit till genom dubbelbeläggning. Nu byggs också och planeras för nya fängelser, och det är bra. Det är bra åtgärder som regeringen har vidtagit hittills. Det är inte där min kritik finns, utan det är helt enkelt inte tillräckligt. Framför allt går det alldeles för sakta.

Frågan jag ställt till justitieministern handlar om den ordning som i dag tillämpas vad gäller upphandling av nya anstalter som fördröjer takten i den nödvändiga utbyggnationen.

Kriminalvården beskriver här själv väldigt väl i sin senaste kapacitetsrapport hur man först tecknar en överenskommelse med en kommun om en specifik fastighet. Sedan upphandlar man fastighetsägare. Först därefter upphandlar man själva byggnationen.

Kriminalvården pekar också i kapacitetsrapporten på ett alternativ till den rådande modellen. Det skulle kunna vara att likt Försvarsmakten ta stöd av Fortifikationsverket vid etablering av nya regementen. I stället skulle man rikta ett särskilt samhällsuppdrag till en statlig aktör att stödja Kriminalvårdens expansion med nya anstalter på ett snabbt och effektivt sätt. Det förslaget lade vi socialdemokrater fram här i riksdagen i våras, men Tidöpartierna röstade tyvärr nej till det.

Fru talman! Jag påmindes återigen om behovet av åtgärden när jag för ett par veckor sedan läste en artikel i min lokaltidning Norrköpings Tidningar. Det var också därför som jag begärde debatten. Där beskrevs hur den sedan flera år tillbaka planerade anstalten i Norrköping nu riskerar att försenas på grund av just upphandlingsprocessen.

Kriminalvårdens fastighetsavdelning säger till tidningen: Det som ställt till det är upphandlingsprocessen, det vill säga frågan om vem som ska bygga och äga fastigheten där Kriminalvården hyr in sig. Upphandlingsprocessen har dragit ut på tiden och pågår fortfarande. En av intressenterna har bett om mer tid då det är mycket pengar det handlar om.

Fru talman! Den befarade förseningen av anstalten i Norrköping visar precis varför vi socialdemokrater har föreslagit en annan ordning där regeringen i stället ger ett direktuppdrag till en statlig aktör att stödja Kriminalvården med utbyggnaden så att ledtiderna kan kapas och nya fängelseplatser byggas snabbare.

Justitieministern motiverar sitt motstånd till förslaget med, får man väl ändå säga, att det finns ett ökat intresse från fastighetsbranschen och att vårt förslag bara skulle vara aktuellt om det förelåg ett marknadsmisslyckande.

Är det inte just ett misslyckande på marknaden när fängelser som onekligen behöver byggas omedelbart, som det i Norrköping, försenas på grund av den ordning med upphandling av privata aktörer som råder i dag? Vad är det om inte ett marknadsmisslyckande?

Anf. 166 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Jag blir lite bekymrad när jag hör justitieministern tala som om vi inte har ett tydligt marknadsmisslyckande när det kommer till rättskedjans lokaler. Den 29 januari 2024 avslöjade Dagens Nyheter att tingsrättsbyggnaden i Södertälje ägs av ett bolag kopplat till Södertäljenätverket.

Detta borde vara högst upp för en svensk justitieminister, och jag är säker på att det oroar justitieministern enormt. Frågan är nu: Vet justitieministern om det har skett någon ändring? Är tingsrätten i Södertälje fortfarande i den organiserade brottslighetens händer?

Vi vet att den organiserade brottsligheten arbetar tillsammans med främmande makt för att utföra operationer i Sverige. Samtidigt som vi lever med den verkligheten får polisen inte äga sina polishus, domstolar får inte äga rättegångssalar och Kriminalvården får inte äga sina fängelser.

Man måste hyra sina lokaler; det följer uttryckligen av svensk lagstiftning. Man är hänvisad till en kommersiell hyresmarknad dit kriminella uppenbarligen har tillträde.

När Kriminalvården ska upphandla lokaler kan den som sitter häktad för gängrelaterad brottslighet lämna anbud och bli hyresvärd åt Kriminalvården. Staten får inte heller utesluta någon från upphandlingen som har blivit dömd fem år tillbaka för allvarlig gängrelaterad brottslighet.

Allt detta påtalar Kriminalvården för regeringen i skriften *Uppdrag gällande säker lokalförsörjning*. I samma skrivelse anger den samlade rättskedjan, däribland Domstolsverket, polisen och Kriminalvården, att regeringen bör överväga att vissa samhällskritiska fastigheter ska ägas permanent av staten. Det är ett mycket bra råd. Vi kan inte ha business as usual för Södertäljenätverket. Vi kan inte ha dessa ruttna balkar i rättsstaten. Låt staten äga! Låt staten bygga snabbare, billigare och säkrare utan att tvingas in på en kommersiell hyresmarknad!

Jag förstår att det i den moderata ideologin ligger nära till hands att se staten som ett hinder och ett hot, men i kampen mot den organiserade brottsligheten måste staten vara stark. Vi måste kunna äga de institutioner och de byggnader som är centrala i kampen mot den organiserade brottsligheten.

Vi i Sverige utmärker oss i världen. Vi ser oss gärna som landet lagom, men det är vi inte när det kommer till dessa frågor. Vi har öppnat upp för att den organiserade brottsligheten ska kunna äta sig in våra rättsvårdande myndigheter. Till och med byggnader ska kunna ägas av den organiserade brottsligheten. De byggnader där vi ska döma brottslingar till straff och ge brottsoffer upprättelse kan inte fortsättningsvis få ägas av den organiserade brottsligheten.

Anf. 167 TREDJE VICE TALMANNEN:

Med hänvisning till vad jag tidigare påpekade om sammanträdestider i kammaren, som inte ska pågå längre än till klockan 23, vill jag nu också avisera att även interpellation 86 av Joakim Sandell, Socialdemokraterna, om valbarhet i val till kommun och region kommer att besvaras vid ett senare sammanträde.

Anf. 168 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack även till Gustav Lantz för möjligheten att få diskutera de här viktiga frågorna!

Jag börjar med den oro som Gustav Lantz gav uttryck för. Den kan jag omedelbart stilla. Det är klart att vi inte ska ha kriminella aktörer som är inne och äger fastigheter där vi har känslig verksamhet i Sverige. Det pågår också ett lagstiftningsarbete i den delen som, lite förenklat, handlar just om ett mycket långtgående säkerhetsprövningsarbete i relation till fastig-

hetsöverlåtelse och annat. Det kommer naturligtvis också att vara helt avgörande på området.

När det gäller frågan om marknadsmisslyckande är inte det ett ord som jag själv har valt. Det handlar i stället om att se på vilka regler eller vilka omständigheter vi måste förhålla oss till när vi ska avgöra om man ska införa ett samhällsuppdrag eller ge en aktör ett samhällsuppdrag eller inte.

Jag är som sagt ingen principiell motståndare mot samhällsuppdrag, som vi har i stora delar. Vi har det i relation till Försvarsmakten, och det finns en lång rad andra statliga aktörer som har samhällsuppdrag. Det här är helt enkelt en pragmatisk fråga: På vilket sätt kan vi bygga så effektivt, säkert och lämpligt som det bara går?

Vad gäller Norrköpingsfallet har jag också läst om det och pratat med Kriminalvården om det. Den försening som det handlar om där är ungefär ett halvår. Det är i och för sig illa nog i ett läge där vi måste komma framåt. Detta är väl också ett resultat av att man där prövar ett annat sätt att upphandla, det vill säga att inte göra en upphandling i taget utan försöka boka av olika aktörer inom ramen för en och samma process.

Man testar en dialogprocess för att reda ut alla relevanta frågor inom ramen för upphandlingen för att inte ha dem i senare skeden i processen. Men det är klart att man måste utvärdera detta noggrant och se om det är rätt väg framåt. Jag delar i varje fall utgångspunkten att varje försening naturligtvis är en försening för mycket i det här läget.

När det gäller samhällsuppdragsfrågan skulle det i sådana fall vara naturligt att ge detta till Specialfastigheter, som har en central roll här. Man kan väl säga att den del av expansionen där man kan tala om ett marknadsmisslyckande mer än i andra avseenden är klass 1-anstalterna, alltså de anstalter där vi har den högsta säkerhetsnivån. Där är Specialfastigheter i praktiken en helt central aktör.

Jag kan bara konstatera att Kriminalvården, precis som interpellanten Teresa Carvalho var inne på, har lyft detta i sina kapacitetsrapporter som en strategisk fråga som måste vara föremål för löpande överväganden. Och det är en strategisk fråga som övervägs löpande.

Det har gjorts en marknadsanalys av Svefa som pekar på ett visst mått av marknadsmisslyckande just i relation till klass 1-anstalterna. Men samtidigt landar man i slutsatsen att det finns andra åtgärder som är mer effektiva än samhällsuppdraget. Man pekar till exempel på att möjligheten till längre hyresavtal för att få in fler aktörer i processerna. Man föreslår inte samhällsuppdrag och så vidare.

För mig är det långa talets korta mening det här: Vi ser nu till att driva på expansionen på ett historiskt sätt. Om vi ändå ska göra en historisk jämförelse finns det trots allt mer än tre gånger så många platser den här mandatperioden som under de föregående två.

Jag håller däremot med om att vi gärna vill att det ska gå ännu snabbare och att vi vill få upp volymen ännu mer. Jag utesluter som sagt inte något av några principiella skäl. Gustav Lantz antyder, apropå valåret, på ett ganska elegant sätt att det skulle vara något slags rigid moderat ideologisk instinkt som gör att man inte vill överväga samhällsuppdrag på området. Det är det alltså inte.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

Jag diskuterar gärna frågan vidare. Men här och nu ser jag att varken Kriminalvården eller andra aktörer, inklusive Specialfastigheter eller analytiker, pekar på det. Det handlar snarare om andra åtgärder som vi prioriterar.

Anf. 169 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag tycker att det har framgått att regeringen inte, åtminstone inte i nuläget, avser att ge ett samhällsuppdrag för att kapa ledtiderna i de här långa upphandlingsprocesserna och snabba på byggtakten.

Jag tycker dock fortfarande att motivet är något vagare, även om justitieministern nu anförde att det inte handlar om ideologiskt motiverade skäl utan snarare om pragmatiska. Men av just den anledningen tycker jag att det är lite märkligt att man hävdar att den rådande ordningen ska bevaras för att det är det mest effektiva sättet. Det är ju bevisligen inte särskilt effektivt. Även Kriminalvården har pekat på hur man skulle kunna göra detta mer effektivt, vilket också är anledningen till att vi över huvud taget har den här debatten.

Det här med ett ökat intresse från fastighetsbranschen tycker jag i och för sig känns typiskt moderat – det får man väl säga. Vi kommer säkert alla ihåg hur det var förra året, när vi socialdemokrater föreslog en annan ordning för HVB-hemmen, där varken gängkriminella eller för den delen andra privata lycksökare ska kunna driva HVB-hem efter de larmrapporter som kommit. Då svarade statsministern att det vore som att förbjuda privata fastighetsägare. Det är naturligtvis en befängd jämförelse, av lätt insedda skäl, men jag förstår att det kanske finns en moderat instinkt när det kommer till de privata fastighetsägarna.

Det är väl också av den anledningen kanske bäst att förtydliga att vi socialdemokrater alltså inte har föreslagit något förbud mot privata fastighetsägare vare sig när det kommer till HVB-hem eller fängelser.

Det handlar i stället om att låta Kriminalvården använda samma modell som Försvarsmakten för att använda statens muskler och kapacitet för att snabbt och effektivt bygga nya samhällskritiska anstaltsfastigheter genom att hoppa över krångliga och tidskrävande upphandlingssteg.

Jag hade möjligtvis kunnat förstå justitieministerns svala intresse om det vore så att regeringen hade tittat ordentligt på frågan och ansvarig myndighet hade avrått eller något liknande. Men nu är det precis tvärtom; det är Kriminalvården själv som har pekat på detta som en lösning. Jag hade också kunnat förstå det om det vore så att regeringen bedömde att det var alldeles för osäkert om detta skulle fungera i praktiken. Men här behöver justitieministern faktiskt bara lyfta luren till sin kollega försvarsministern och fråga hur det fungerar. Och det verkar fungera ganska bra där.

Fru talman! Jag ska erkänna att jag också har tänkt tanken att det svala intresset kanske beror på att förslaget faktiskt kommer från oss socialdemokrater. Jag vill verkligen inte tro det, men det är ett mönster som ändå skulle kännas igen. Vi har ju lagt fram tämligen många förslag på området den här mandatperioden – att stoppa gängkriminella från att driva HVB-hem, att kriminalisera smitning från delgivning, att införa en maffialag och så vidare. Allt det har regeringen sagt nej till.

Det finns också en annan tänkbar förklaring. Nu hörde jag visserligen justitieministern försäkra tidigare talare om att det inte var ideologiskt motiverat, men jag känner mig ändå nödgad att fråga om det möjligtvis kan

vara så att regeringen är så mån om att bevara det här systemet för att underlätta för vidare privatisering av fängelseverksamhet. Jag passar på att ställa den frågan. Kan justitieministern lugna mig på den punkten och säga att det inte finns i tangentens riktning att privatisera också fängelseverksamhet framöver? Det skulle jag verkligen uppskatta.

Prot. 2025/26:26
4 november

Svar på
interpellationer

Anf. 170 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Det är glädjande att höra att regeringen arbetar på att ta tillbaka kontrollen över våra domstolsbyggnader, polishus och fängelser. Det är viktigt att de institutionerna aldrig kommer i händerna på den organiserade brottsligheten. Det tror jag att vi är överens om.

Men ägandet spelar faktiskt roll här. Justitieministern pratar om kontroll vid ägaröverlåtelse och annat. Det är ju så att det tecknas långa kontrakt för den här typen av byggnader. De är så att säga anpassade för en viss verksamhet och har inte sällan kontrakt på 25 år. Det är klart att det under den tiden är högst troligt att de överlåts till andra.

Dock kan man faktiskt låta ägandet vara hos staten från början och inte hålla på och lappa och laga med kontroller. Vi har sett det på HVB-hemsmarknaden, och vi ser tendenserna här också: Man är oerhört rädd att säga att vissa samhällsverksamheter är av så känslig natur att vi måste ha dem i statens ägo. Det blir billigare att bygga, det blir lättare att planera och det går snabbare. Men framför allt: I den omvärld vi lever i och med de säkerhetshot vi har, som har gift ihop sig med den organiserade brottsligheten i Sverige, måste vi faktiskt ta tillbaka kontrollen på allvar.

Jag tror att det vore klokt att se till att vi kan ge det entydiga svaret att ingen byggnad som tillhör Domstolsverket, Polismyndigheten eller någon annan del av rättskedjan ägs av den organiserade brottsligheten.

Anf. 171 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! I denna sena timme tänkte jag i alla fall leverera två lugnande besked, som det heter.

Det första är till Gustaf Lantz: Ja, vi håller nu på att på olika sätt ta tillbaka kontrollen. Man måste då ändå fråga sig: Vem var det som tappade kontrollen?

Nu sitter vi här, som det heter, med de problem som beskrivs på ett väldigt träffsäkert sätt och som alltså har vuxit sig stora under en lång följd av år. Någon tappade kontrollen, och vi ägnar nu stor möda åt att ta tillbaka den kontrollen. Vi kan för den sena timmens och den salomoniska enhetens skull landa i att vi är överens om att den organiserade brottsligheten inte ska vara inne i vare sig rättsväsendets byggnader eller annan samhällskritisk verksamhet, eller för den delen några fastigheter över huvud taget. Det arbetet pågår offensivt på en lång rad olika fronter.

Det andra lugnande beskedet avser frågan om detta nu är något slags skenmanöver ägnad att bereda vägen för en storskalig privatisering av den svenska kriminalvården. Svaret är nej. Det finns inga sådana planer över huvud taget. Vad detta är ett uttryck för är en mycket pragmatisk inställning till på vilket sätt vi kan ordna en så effektiv expansion som det bara går för Kriminalvården.

Jag vill också säga – jag vet inte om det är ett lugnande besked eller inte – att det inte heller handlar om att Socialdemokraterna nu diskuterar frågan och att det skulle göra det omöjligt för oss att diskutera den. Tvärt-

om är det ju så att det inte är Socialdemokraterna som har aktualiserat frågan i första läget. Den diskuteras kontinuerligt mellan regeringen och Kriminalvården, vilket framgår av expansionsplaneringen från Kriminalvården. Den diskuteras i marknadsanalyser beställda av regeringen, men de analyserna landar alltså i att man förordar andra åtgärder än just den, i alla fall i detta läge.

Jag vill komma tillbaka till att jag för egen del, och jag tror att jag också talar för regeringen, har en mycket pragmatisk inställning till frågan. Vi kan nu se att det finns många seriösa aktörer i samhället som vill vara med i expansionen av kriminalvården, och då ska man ha väldigt goda skäl för att skära bort dem från processerna.

I det här läget pekar andra aktörer som analyserar frågorna framför allt på andra delar, exempelvis längden på hyresavtal. Vi ser som sagt över planreglerna när det gäller detta. Vi ser över andra frågor som är relevanta för upphandlingarnas längd.

Återigen: Jag är inte rigid på någon punkt utan tvärtom mycket pragmatisk. Vi fortsätter gärna den här diskussionen. Skulle det vara så att de aktörer som har stor insikt i de här processerna verkligen entydigt pekar på att det är i denna riktning vi borde gå stänger jag inte den dörren. Jag konstaterar bara att det i dag inte finns någon sådan stark efterfrågan, vare sig från Kriminalvården eller från andra aktörer som analyserar frågorna.

Vi följer dock frågan löpande, och jag kommer inte att hantera den från någon rigid ideologisk utgångspunkt utan helt pragmatiskt och målrationsellt.

Anf. 172 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för den här viktiga debatten. Den är som sagt viktig av flera skäl, inte minst utifrån att kriminalvårdens viktiga återfallsförebyggande arbete blir hårt lidande när de svenska fängelserna är överfulla. Därför är det viktigt att vi snabbar på byggtakten. Här måste jag tyvärr upprepa att jag anser att regeringen har varit alldeles för saktfärdig när det kommer till att bygga ut i takt med det behov som Kriminalvården ställde ut i början av denna mandatperiod.

För att bidra konstruktivt har vi socialdemokrater föreslagit att regeringen ska ge ett särskilt uppdrag till en statlig aktör att stödja Kriminalvårdens expansion av anstalter för att slippa det här första och väldigt tidskrävande steget i upphandlingsprocessen. Detta har dock som bekant Tidöpartierna tyvärr sagt nej till, och jag beklagar verkligen det.

Jag vill understryka att detta förslag inte är taget ur luften utan taget ur en verklighet där upphandlingsprocesserna drar ut på utbyggnaden i onödan. Ett exempel i närtid är anstalten i Norrköping.

Jag vill återigen fråga justitieministern hur mycket han anser att det är rimligt att upphandlingsprocesserna drar ut på tiden och försenar utbyggnaden av nya anstalter innan man är beredd att snegla exempelvis på Försvarsmaktens modell för att mer effektivt och betydligt snabbare bygga de här samhällskritiska anstaltsfastigheterna.

Avslutningsvis bara en sakupplysning till justitieministern: Det var 1993 som lagen om att man måste hyra kom till, under en moderatledd regering. Det var alltså snarare Moderaterna som tappade kontrollen. Men vi får väl ta på oss ett delat ansvar för att vi ännu inte har återtagit den.

Anf. 173 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Teresa Carvalho med adjutanter för möjligheten att diskutera de här viktiga frågorna i afton.

Jag konstaterar som sagt faktum att vi skärper straffen rejält för allvarlig brottslighet och att polisen blir alltmer effektiv när det gäller att klara upp brott. Det sker i kombination med en samhällsutveckling med en organiserad brottslighet som är väldigt allvarlig. Sammantaget gör det att trycket på kriminalvården kommer att vara fortsatt högt under många år.

Parallellt med detta har vi lagt fram en historiskt ambitiös expansionsplan med en finansiering som över ett antal år innebär en historisk expansion också i termer av ekonomiska medel. Under mandatperioden kommer vi att ha mer än tre gånger så många platser som under hela den föregående åttaårsperioden. Jag håller med om att det behöver gå ännu fortare. Vi behöver göra ännu mer. Men trots allt har vi dragit upp tempot rejält.

Vi går nu igenom allt. Vi ser över fängelse- och häkteslagstiftningen. Vi samordnar på ett annat sätt. Vi ser över plan- och byggreglerna. Vi ökar absolut trycket på Kriminalvården att effektivisera upphandlingsprocessen.

Teresa Carvalho frågade mig i vilket läge det börjar bli dags att snegla på andra aktörer. Vi sneglar redan på andra aktörer. Vi sneglar även på samhällsuppdraget. Det är därför vi låter analysera frågan väldigt noggrant. Jag vill återigen säga att det är en helt pragmatisk fråga om och i sådana fall när man ska ge ett sådant uppdrag. Vår bedömning är att vi inte är där just nu och att aktörer pekar på andra åtgärder som är mer prioriterade. Men diskussionen fortsätter, och vi följer frågan löpande. Jag avvisar den inte när jag blickar framåt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Beslut om uppskjutna svar på interpellationer

Kammaren beslutade på förslag av tredje vice talmannen att de på föredragningslistan återstående interpellationerna 2025/26:86 *Valbarhet i val till kommun och region* av Joakim Sandell (S) och 2025/26:88 *Gps-övervakning för att skydda våldsutsatta kvinnor* av Sara Gille (SD) skulle besvaras vid ett senare sammanträde.

§ 23 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2025/26:35 Anpassningar till EU:s nya byggproduktförordning

2025/26:36 Kustbevakningens sjöövervakning

2025/26:38 Juridiska personers förvärv av lantbruksegendom genom testamente

2025/26:39 Ytterligare en avdelning i Lagrådet

2025/26:42 Straffansvar för olovlig finansiell verksamhet

Prot. 2025/26:26

4 november

Svar på

interpellationer

Skrivelser

2025/26:8 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning
2025/26:29 Riksrevisionens rapport om avgiftsbelagda tjänster – risk för ineffektivitet när myndigheterna bestämmer och disponerar avgifterna
2025/26:30 Verksamhet inom Europarådets ministerkommitté under året 2024 och första halvåret 2025

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:22 Ytterligare kompletteringar till bestämmelserna om tilläggsskatt för företag i stora koncerner
2025/26:3829 av Niklas Karlsson m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:25 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026

2025/26:3826 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V)

2025/26:3832 av Daniel Riazat och Lorena Delgado Varas (båda -)

med anledning av prop. 2025/26:28 Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag

2025/26:3834 av Ulf Holm m.fl. (MP)

2025/26:3838 av Mikael Larsson och Niels Paarup-Petersen (båda C)

med anledning av prop. 2025/26:31 Ytterligare höjd beloppsgräns vid avdrag för resor till och från arbetet

2025/26:3839 av Martin Ådahl (C)

med anledning av prop. 2025/26:32 Sänkt skatt på arbetsinkomster, pension och sjuk- och aktivitetsersättning

2025/26:3837 av Martin Ådahl (C)

2025/26:3840 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2025/26:23 Riksrevisionens rapport om statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer

2025/26:3827 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S)

2025/26:3828 av Maj Karlsson m.fl. (V)

2025/26:3830 av Sara Gille m.fl. (SD)

2025/26:3833 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)

2025/26:3836 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C)

EU-dokument

COM(2025) 652 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2023/1115 vad gäller vissa av de skyldigheter som åligger verksamhetsutövare och handlare

COM(2025) 870 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén SAMT Regionkommittén Kommissionens arbetsprogram 2026 Tiden för EU:s obe-
roende är inne

Följande interpellationer hade framställts:

den 24 oktober

2025/26:94 Försäkringskassans samordningsuppdrag

av Åsa Eriksson (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:95 Lagändring avseende skattefrihet för kompetensstöd

av Patrik Björck (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:96 Riksrevisionens granskning av regeringens klimatpolitik

av Jytte Guteland (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

den 27 oktober

2025/26:97 De svenska deltagarna i Freedom Flotilla

av Håkan Svenneling (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:98 Varsel i Örebro län och regeringens åtgärder mot arbetslösheten

av Matilda Ernkrans (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:99 Bekämpningen av aktivklubbarna

av Mattias Vepsä (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:100 Svensk skolas förmåga att förebygga självmord bland elever

av Gustaf Lantz (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:101 Handläggningstider hos Jordbruksverket

av Mikael Larsson (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:102 HVB-hemmen och den organiserade brottsligheten

av Gustaf Lantz (S)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

den 28 oktober

2025/26:103 Finansiering av älgförvaltningen

av Mikael Larsson (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:104 Arbetslösheten

av Sofia Amløh (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:105 Förbud mot heltäckande slöjor i offentliga miljöer

av Sara Gille (SD)

till jämställdhetsminister Nina Larsson (L)

2025/26:106 Jaktmöjligheter i naturreservat

av Marie Olsson (S)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

den 29 oktober

2025/26:107 Finansieringen av Arbetsdomstolen

av *Adrian Magnusson* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:108 Ekonomiska villkor för personer med funktionsnedsättning

av *Jessica Rodén* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:109 De svenska deltagarna i Freedom Flotilla

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:110 Barns rätt till skälig levnadsstandard

av *Agneta Nilsson* (S)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

den 30 oktober

2025/26:111 Nytt uppdrag till Utbetalningsmyndigheten

av *Ingela Nylund Watz* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 31 oktober

2025/26:112 Trygg arbetsmiljö i återvinningsbranschen

av *Arber Gashi* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:113 Moms på parkeringsplatser

av *Marie Olsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 3 november

2025/26:114 Utveckling av SBAB

av *Peder Björk* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:115 Tolkjänstens betydelse

av *Jessica Rodén* (S)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 25 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 oktober

2025/26:118 Kostnaderna för marknätet för public service

av *Björn Wiechel* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2025/26:119 Möjlighet till utbildning i annan kommun

av *Tomas Kronståhl* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:120 Förslag på nya riksintresseanspråk för vindkraft

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:121 Kompensation till Gotlandsbor till följd av stigande färjekostnader

av *Malin Östh* (V)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:122 Handel med sälprodukter

av *Tomas Kronståhl* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:123 Resultatet av inrättandet av funktionen SB inrikes

av *Johan Löfstrand* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

den 27 oktober

2025/26:124 Bedömning av läkarintyg

av *Jonathan Svensson* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:125 Kompensation till kommuner och föreningar för ökade kostnader för fritidskortet

av *Mats Berglund* (MP)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:126 Höjda avgifter för sjöfarten

av *Peder Björk* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:127 Lantmäteriets framtida organisering

av *Peder Björk* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:128 Statistik om elimport

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

den 28 oktober

2025/26:129 Utebliven ersättning till kommuner med vindkraft

av *Anne-Li Sjölund* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:130 Ordning för nationell fysisk planering

av *Markus Kallifatides* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:131 Försvarsmaktens personal vid internationella insatser

av *Mikael Larsson* (C)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

Prot. 2025/26:26

4 november

den 29 oktober

2025/26:132 Utbildning av assistanshundar

av *Agneta Nilsson* (S)
till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

2025/26:133 Ballonger från Belarus

av *Markus Wiechel* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:134 Situationen för kristna i Turkiet

av *Markus Wiechel* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:135 Utvisning av dömda gärningsmän

av *Henrik Vinge* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 30 oktober

2025/26:136 Åtgärder mot Falkenbergs kommun

av *Christofer Bergenblock* (C)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:137 Riktlinjer för klimakterievården

av *Anna Vikström* (S)
till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:138 Utbetalning av fastighetsskatten för vindkraft

av *Linus Lakso* (MP)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:139 Ändringstillstånd som huvudregel vid miljöprövning

av *Aida Birinxhiku* (S)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:140 EU-kommissionens talan mot Sverige om tillståndsproucesser för förnybar energi

av *Aida Birinxhiku* (S)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:141 Kostnaderna om Sverige missar klimatåtaganden inom EU

av *Aida Birinxhiku* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:142 Användandet av Fritidskortet

av *Mats Berglund* (MP)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

den 3 november

2025/26:143 Krav på skriftlig ursprungsinformation för kött på restaurang

av *Sofia Skönnbrink* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:144 Attacken på hbtqi-rättigheter i USA

av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:145 Stöd till ungersk pridefestival
av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:146 Avvecklad klimatriskkartläggning
av *Sanna Backeskog* (S)
till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

Prot. 2025/26:26
4 november

§ 26 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 29 oktober

2025/26:101 Humanitärt stöd till Gaza
av *Jacob Risberg* (MP)
till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)
2025/26:104 Stöd till svenska medborgare vid frihetsberövande utom-lands
av *Denis Begic* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:106 Kompetensstöd
av *Niklas Karlsson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2025/26:105 Initiativ i Europarådet om Kuba
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2025/26:103 Rasrisken längs Klarälven på riksväg 62 i Värmland
av *Marléne Lund Kopparklint* (M)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)
2025/26:102 Arbetsmarknaden i Öresundsregionen
av *Adrian Magnusson* (S)
till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)
2025/26:114 Industrifisket i Östersjön
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2025/26:108 WHO:s varning om avveckling av det svenska alkohol-monopolet
av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)
2025/26:109 Värnande av det gotländska husbehovsfisket
av *Hanna Westerén* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2025/26:107 Beskattning av ersättning för nekade avverkningstillstånd
av *Isak From* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2025/26:110 Behovet av viltslakterier
av *Hanna Westerén* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:113 Svenskt förbands begränsningar i FLF Finland på grund av Ottawakonventionen

av *Björn Söder* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:112 Säkerhet på strategiskt viktiga arbetsplatser

av *Hanna Westerén* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:116 Trygg arbetsmiljö i återvinningsbranschen

av *Arber Gashi* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:115 Det rörliga och flytande kulturarvet

av *Mats Berglund* (MP)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

§ 27 Kammaren åtskildes kl. 22.52.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 46 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.01,

av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 99 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 139 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte den

23 oktober	1
Anf. 1 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	1
Anf. 2 MATILDA ERNKRANS (S)	4
Anf. 3 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	4
Anf. 4 MATILDA ERNKRANS (S)	5
Anf. 5 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	5
Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD)	6
Anf. 7 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	6
Anf. 8 MARTIN KINNUNEN (SD)	7
Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	7
Anf. 10 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	7
Anf. 11 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	8
Anf. 12 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	9
Anf. 13 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	9
Anf. 14 ANNA LASSES (C)	9
Anf. 15 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	10
Anf. 16 ANNA LASSES (C)	10
Anf. 17 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	10
Anf. 18 REBECKA LE MOINE (MP)	11
Anf. 19 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	11
Anf. 20 REBECKA LE MOINE (MP)	12
Anf. 21 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	12
Anf. 22 ERIK OTTOSON (M)	13
Anf. 23 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	13
Anf. 24 ERIK OTTOSON (M)	14
Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	14
Anf. 26 MAGNUS BERNTSSON (KD)	14
Anf. 27 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	15
Anf. 28 MAGNUS BERNTSSON (KD)	15
Anf. 29 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	16
Anf. 30 ELIN NILSSON (L)	16
Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	17
Anf. 32 ELIN NILSSON (L)	17
Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	17
Anf. 34 ULF HOLM (MP)	18
Anf. 35 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	18
Anf. 36 ULF HOLM (MP)	18
Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	19
Anf. 38 JYTTE GUTELAND (S)	19
Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	20
Anf. 40 JYTTE GUTELAND (S)	20
Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
Anf. 42 ERIK HELLSBORN (SD)	21
Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	21
Anf. 44 ERIK HELLSBORN (SD)	22
Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	22

§ 2 Justering av protokoll	22
§ 3 Meddelande om EU-politisk partiledardebatt	22
§ 4 Meddelande om frågestund	22
§ 5 Anmälan om subsidiaritetsprövning	22
§ 6 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	23
§ 7 Ärenden för bordläggning	25
§ 8 Svar på interpellation 2025/26:65 om omställningsstudiestödets framtida förutsättningar	26
Anf. 46 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister	
LOTTA EDHOLM (L)	26
Anf. 47 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	26
Anf. 48 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister	
LOTTA EDHOLM (L)	27
Anf. 49 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	28
Anf. 50 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister	
LOTTA EDHOLM (L)	29
Anf. 51 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	29
Anf. 52 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister	
LOTTA EDHOLM (L)	30
§ 9 Svar på interpellation 2025/26:82 om unga med aktivitetsersättning	30
Anf. 53 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	30
Anf. 54 JESSICA RODÉN (S).....	31
Anf. 55 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	32
Anf. 56 JESSICA RODÉN (S).....	33
Anf. 57 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	33
Anf. 58 JESSICA RODÉN (S).....	34
Anf. 59 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	34
§ 10 Svar på interpellationerna 2024/25:688 och 2025/26:78 om nedläggning av servicekontor runt om i Sverige	35
Anf. 60 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	35
Anf. 61 PEDER BJÖRK (S)	36
Anf. 62 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	37
Anf. 63 EWA PIHL KRABBE (S).....	37
Anf. 64 ISAK FROM (S)	38
Anf. 65 LARS ISACSSON (S)	39
Anf. 66 NIKLAS KARLSSON (S)	40
Anf. 67 ZARA LEGHISSA (S).....	41
Anf. 68 AGNETA NILSSON (S).....	41
Anf. 69 EVA LINDH (S)	42
Anf. 70 MARKUS KAUPPINEN (S)	43
Anf. 71 ADRIAN MAGNUSSON (S)	44
Anf. 72 JOHANNA HARALDSSON (S)	45
Anf. 73 JOHAN ANDERSSON (S).....	46
Anf. 74 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	47
Anf. 75 PEDER BJÖRK (S)	48

Anf. 76 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	49	Prot. 2025/26:26
(forts.).....	49	4 november
Ajournering.....	49	
Återupptaget sammanträde.....	49	
§ 10 (forts.) Svar på interpellationerna 2024/25:688 och		
2025/26:78 om nedläggning av servicekontor runt om i		
Sverige.....	50	
Anf. 77 ISAK FROM (S)	50	
Anf. 78 NIKLAS KARLSSON (S)	50	
Anf. 79 ZARA LEGHISSA (S).....	51	
Anf. 80 AGNETA NILSSON (S).....	51	
Anf. 81 EVA LINDH (S)	52	
Anf. 82 MARKUS KAUPPINEN (S)	52	
Anf. 83 ADRIAN MAGNUSSON (S)	53	
Anf. 84 JOHANNA HARALDSSON (S)	53	
Anf. 85 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	54	
Anf. 86 PEDER BJÖRK (S).....	55	
Anf. 87 HELÉNE BJÖRKLUND (S).....	55	
Anf. 88 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	56	
§ 11 Svar på interpellation 2025/26:29 om larmnumrets		
funktionalitet vid nedsläckning av 2G-nät.....	57	
Anf. 89 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	57	
Anf. 90 ADRIAN MAGNUSSON (S)	58	
Anf. 91 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	59	
Anf. 92 ADRIAN MAGNUSSON (S)	60	
Anf. 93 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	61	
Anf. 94 ADRIAN MAGNUSSON (S)	62	
Anf. 95 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	62	
§ 12 Svar på interpellation 2025/26:35 om kommuners och		
regioners ekonomiska förutsättningar	63	
Anf. 96 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	63	
Anf. 97 MARIE OLSSON (S).....	63	
Anf. 98 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	64	
Anf. 99 MARIE OLSSON (S).....	65	
Anf. 100 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	66	
Anf. 101 MARIE OLSSON (S).....	68	
Anf. 102 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	68	
§ 13 Svar på interpellation 2025/26:33 om överenskommelser		
om bistånd och risk för korruption	69	
Anf. 103 Bistånds- och utrikeshandelsminister		
BENJAMIN DOUSA (M)	69	
Anf. 104 OLLE THORELL (S).....	69	
Anf. 105 Bistånds- och utrikeshandelsminister		
BENJAMIN DOUSA (M)	70	
Anf. 106 OLLE THORELL (S).....	71	
Anf. 107 Bistånds- och utrikeshandelsminister		
BENJAMIN DOUSA (M)	72	
Anf. 108 OLLE THORELL (S).....	72	
Anf. 109 Bistånds- och utrikeshandelsminister		
BENJAMIN DOUSA (M)	73	

§ 14 Svar på interpellation 2025/26:58 om Somalia.....	74
Anf. 110 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	74
Anf. 111 ANNA LASSES (C)	74
Anf. 112 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	75
Anf. 113 ANNA LASSES (C)	76
Anf. 114 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	77
Anf. 115 ANNA LASSES (C)	78
Anf. 116 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	78
§ 15 Svar på interpellation 2025/26:68 om återupptaget stöd till Ekumeniska följeslagarprogrammet på Västbanken.....	79
Anf. 117 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	79
Anf. 118 LINNÉA WICKMAN (S).....	80
Anf. 119 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	81
Anf. 120 LINNÉA WICKMAN (S).....	81
Anf. 121 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	82
Anf. 122 LINNÉA WICKMAN (S).....	83
Anf. 123 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	83
§ 16 Svar på interpellation 2025/26:80 om regeringens strategi för jämställdhet	84
Anf. 124 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	84
Anf. 125 JANINE ALM ERICSON (MP)	85
Anf. 126 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	87
Anf. 127 JANINE ALM ERICSON (MP)	87
Anf. 128 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	88
Anf. 129 JANINE ALM ERICSON (MP)	89
Anf. 130 Bistånds- och utrikeshandelsminister	
BENJAMIN DOUSA (M).....	90
§ 17 Svar på interpellation 2025/26:64 om åtgärder mot vansinneskörningar	91
Anf. 131 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	91
Anf. 132 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	92
Anf. 133 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	93
Anf. 134 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	94
Anf. 135 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	95
Anf. 136 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	95
Anf. 137 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	96
§ 18 Svar på interpellation 2025/26:67 om ny brottsrubricering och ändrade preskriptionsregler för olagliga adoptioner	96

Anf. 138	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	96
Anf. 139	LORENA DELGADO VARAS (-)	97
Anf. 140	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	98
Anf. 141	LORENA DELGADO VARAS (-)	98
Anf. 142	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	99
Anf. 143	LORENA DELGADO VARAS (-)	100
Anf. 144	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	101
§ 19	Svar på interpellation 2025/26:72 om moskéers samröre med främmande makt	101
Anf. 145	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	101
Anf. 146	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	102
Anf. 147	SARA GILLE (SD)	103
Anf. 148	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	104
Anf. 149	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	105
Anf. 150	SARA GILLE (SD)	106
Anf. 151	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	106
Anf. 152	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	107
Anf. 153	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	108
§ 20	Svar på interpellation 2025/26:76 om höjda maxstraff för ekonomisk brottslighet	108
Anf. 154	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	108
Anf. 155	TERESA CARVALHO (S)	110
Anf. 156	LARS ISACSSON (S)	111
Anf. 157	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	112
Anf. 158	TERESA CARVALHO (S)	113
Anf. 159	LARS ISACSSON (S)	114
Anf. 160	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	114
Anf. 161	TERESA CARVALHO (S)	115
Anf. 162	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	116
Anf. 163	TREDJE VICE TALMANNEN	117
§ 21	Svar på interpellation 2025/26:77 om ett samhällsuppdrag för Kriminalvårdens utbyggnad	117
Anf. 164	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	117
Anf. 165	TERESA CARVALHO (S)	118
Anf. 166	GUSTAF LANTZ (S)	119
Anf. 167	TREDJE VICE TALMANNEN	120
Anf. 168	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	120
Anf. 169	TERESA CARVALHO (S)	122
Anf. 170	GUSTAF LANTZ (S)	123
Anf. 171	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	123
Anf. 172	TERESA CARVALHO (S)	124
Anf. 173	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	125
§ 22	Beslut om uppskjutna svar på interpellationer	125
§ 23	Bordläggning	125
§ 24	Anmälan om interpellationer	127
§ 25	Anmälan om frågor för skriftliga svar	128
§ 26	Anmälan om skriftliga svar på frågor	131
§ 27	Kammaren åtskildes kl. 22.52	132